

II

USTAŠKO-DOMOBRA NSKI I TALJANSKI
DOKUMENTI

BR. 101

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA PRVE PJEŠAČKE PUKOVNIJE OD 1 PROSINCA 1942 GOD. O NAPADU USTAŠKO-DOMOBRANSKIH SNAGA NA KALNIK'

ZAPOVJEDNIČTVO
I. PJEŠAČKE DIVIZIJE
Glast. Br. 3960/VII/Taj.

1.XII. 1942 u 22 sati
Križevci

GLAVNOM ST02ERU²
(Operativnom odjelu)

Dostavlja se sljedeće

Izvešće o podhvat u Kalniku³ 1. XII.

Čišćenje u oblasti severoistočnog diela Kalnika zapadno od Rasinje (s. Ivančec—s. Duga Rijeka—s. Apatovac—s. Veliki Poganac—s. Ribnjak) ostalo je bez rezultata — osim kod s. Osijek gdje se je naišlo na izvjesna partizanska skladišta. Na partizane nije se naišlo. Po izjavama mještana, partizani su se po dolasku domobranstva, koristeći noć i maglu, raspršili na male grupice⁴ i manjim djelom pobjegli na greben Kalnika gdje čekaju odlazak domobranstva.

Koturaška bojna iz sastava dosadanje Koprivničke podgrupe ostavljena je u s. Veliki Poganac sa zadaćom energičnog razviđanja u pravcu s. Ivančeca, s. Duge Rijeke, s. Ivaneca i s. Apatovca ka grebenu Kalnika.

To isto je zapovjedano i Ludbreškoj podgrupi sa osloncem na Ludbreg. U toku noći 30.XI./1.XII prešlo je oko 200 parti-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 1/1—28, k. 16.

³ Domobranstva

⁴ Odnosi se na napad ustaško-domobranskih snaga na Kalničiti NOP odred. Vidi dok. br. 51, 68 i 69.

• Netačno. Kalnički NOP odred se nije raspršio u grupice, već su bataljoni po naređenju Štaba Kalničkog NOP odreda dobili zadatak da krenu u sljedeće pravce: Prvi bataljon u pravcu Zagreba, Drugi ka Bilo Gori i Treći ka Ivansćici. Vidi dok. br. 51, 68 i 69.

zana sa 7 ranjenika¹ (iz okršaja 30. XI. kod Apatovca sa Križevačkom podgrupom) sjeverno od Carevdara ka selu Široko selo (6 kilometara j.j. i. od Sokolovca).

Bojna gorskog zdruga (dosadanja Lepavinska podgrupa) i pohodni sat 14. p.p.⁶ (iz sastava dosadanje Koprivničke podgrupe) kao i polubitnica koncentrisane su na prostoru: Carevdar—s. Vojakovac (5 km. sjeveroistočno od Križevaca).

Dosadanja Varaždinsko Toplička i Križevačka podgrupa kao i motorizovani odred P.T.Z.⁷ upotrebljeni su u dolini r. Lonje i Krapine (izvorni dio) za opkoljavanje partizanske skupine⁸ koja je uspjela da iz oblasti Kalnika djelom pređe u oblast s. Hum i Sćepan (8 km. jz. od Novog Marofa). Od strane ovih snaga zatvoren je izvorni dio r. Krapine do s. Husinec na jugu.

Tako isto zatvorena je dolina r. Lonje u reonu Sv. Ivana Zeline prema jugu.

Zapovjednik, pukovnik
(Murković)

(M.P.)

Murković

BR. 102

IZVJEŠTAJ VRHOVNOG ORUŽNIČKOG ZAPOVJEDNIŠTVA
OD POČETKA PROSINCA 1942 GOD. O BORBAMA NA PODRUČJU PRVE, TREĆE I ČETVORTE ORUŽNIČKE PUKOVNIJE¹

POPIS DOGAĐAJA

Prilog doglasnom izvješću Vrhovnog Oružničkog Zapovjedništva za vrijeme od 16.—30 studena 1942. god.

2

— 2. studena o.g. obhodnja oružničke postaje Kloštar Ivanić od 3 oružnika i 27 ustaša, sukobila se je sa jednom skupinom oko 150 odmetnika³ između sela Gor. Obreške i Bešlinca (6 km s. i. Kloštra Ivanića). Uslied nadmoćnosti odmetnika, obhodnja se je povukla.

⁵ Jedna četa Drugog bataljona Kalničkog NOP odreda koja je pratila ranjenike pri prebacivanju sa Kalnika na Bilo Goru. Vidi dok. br. 51.

* Pješačke pukovnije

⁷ „Poglavnikov Tjelesni Zdrug“

* Treći bataljon Kalničkog NOP odreda

¹ Original, rađen na ciklostilu, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 17/4—3, k 75.

² Izostavljen je tekst koji se odnosi na četničku aktivnost. Kao u ovom, i u sljedećim dokumentima izostavljena su sva mjesta bez značaja za objašnjenje djelatnosti NOV i PO Hrvatske.

³ Prvi bataljon Moslavačkog NOP odreda. Vidi tom V, knj. 9, dok. br. 28.

— 3. studena o.g. odmetnici⁴ su napali talijansku vojnu obhodnju jačine 7 momaka između željezničke postaje Plaški i Lička Jesenica. Ovom zgodom poginuo je 1 talijanski vojnik, 1 ranjen, a 5 zarobljeno.

— 4. studena o.g. napali su odmetnici na oružničku postaju Modruš (18 km j. Ogulina⁵). Naša posada se razbježala prema Josipdolu i Ogulinu. Na našoj strani bilo je 1 ubijen i 3 ranjena.

— 6. studena o.g. odmetnici⁶ su napali obhodnju oružničke postaje Gor. Dubrava (3 km i. Gor. Dubrava). Jednog oružnika zarobili, a 2 su se povukla na željezničku postaju Donje Dubrave.

— 6. studena o.g. u mjestu Ludbregu uhićeni su pod sumnjom komunizma i to: Ivan Gruber krojač, Franjo Palfi trgovac, Zvonko Smodi mehaničar, Dr. Vilko Mažgon odvjetnik, Ljudevit Vranić privatnik, Ivan Svirig bačvar, Mato Stanko poljodjelac i Vlado Smodi knjižar. Svi osim Vlade i Zvonka Smodi praćeni su u sabirni logor u Jasenovac.

— 6. studena o.g. ustaški nadzorni sat iz Ludbrega, sukobio se je sa odmetnicima u Ludbreškom Ivancu (11 km j. Ludbrega). U ovoj borbi poginulo je 6 ustaša i 6 odmetnika.⁷

— 7. studena o.g. između željezničke postaje Ogulinski Hreljin i Gomirje putnički vlak, koji je išao od Sušaka prema Ogulinu naišao je na porušenu prugu. Stroj i 4 vagona iskočili iz tračnica, a odmetnici⁸ otvorili vatru na vlak iz pušaka i strojnica. Poginuo je 1 željezničar, 1 talijanski vojnik i 3 žene putnice, a 15 osoba ranjeno.

— 8. studena o.g. skupina odmetnika⁹ napala je oklopni vlak između postaje Blata i Javornika, razrušivši prethodno željez. prugu, ali je vlakovođa opazio kvar i povratio vlak u Ličku Jesenicu.

— 9. studena o.g. došlo je oko 200—300 bandita u mjesto Ljubešćicu (7 km i. Novog Marofa), gdje su bacili u pučku

* Borci Trećeg bataljona Šeste NO brigade

⁵ Napad je izvršila Šesta NO brigada. U izvještaju Pete operativne zone, br. 792 od 15 studenog 1942 god., kaže se da je napad izveden 7 studenog 1942 godine. Vidi tom V, knj. 9, dok. br. 55 i 78.

⁶ Vjerovatno dijelovi Kordunaškog NOP odreda

⁷ Akciju izveli dijelovi Prvog bataljona Kalničkog NOP odreda. U dok. br. 5 se kaže da je akcija izvršena u s. Vojakovački Osijek, oko 4 km j.z. od s. Ivanec i da je tom prilikom zarobljeno 12 ustaša. O gubicima Prvog bataljona Kalničkog NOP odreda se ne govori ništa. Vidi dok. br. 5.

⁸ Četvrti (omladinski) bataljon Šeste NO brigade. Vidi tom V, knj. 9, dok. br. 55.

⁹ Dijelovi Trećeg bataljona Prvog kordunaškog NOP odreda

školu 1 bombu. Prigodom ulaska u mjesto naišli su na domobransku zasjedu i sa istim stupili u borbu, u kojoj je poginuo 1 domobran, 1 seljak i 1 seljakinja¹⁰.

Istog dana ova grupa odmetnika otišla je iz Ljubešćice u selo Ljubelj (8 km j. Varaždinskih Toplica). Tu je stigla potraga domobranskih i ustaških postrojbi, te je odpočela borba, koja je trajala 4 sata. U ovoj borbi poginulo je 30—35 odmetnika¹¹, a ostali su se razbježali na sve starfe. Tom zgodom zaplijenjeno je puna 4 kola raznih stvari, a među kojima i njihova pišmohrana.

— 9. studena o.g. oko 10 odmetnika došlo je u selo Srijem (19 km j. z. Koprivnice), uhvatili ustašu Blaža Dejanovića i Stanka Fijukovec i odveli ih u selo Veliku Branjsku, gdje su se propitivali o njihovom vladanju i potom ih pustili.

10. studena o.g. između željezničke postaje Delnice i Lokve, naišao je teretni vlak na minu koja se rasprsnula i otrgla 1 metar tračnice, ali je vlak sretno prošao kroz navedeno mjesto. Talijanski vojnici pronašli su još jednu minu, koja se rasprsnula. Ovom zgodom poginuo je 1 talijanski vojnik i 3 su ranjena¹².

— 10. studena o.g. oko 80—100 naoružanih partizana^{1*} napalo je na mjesto Ivanec kao i oružničku postaju. Oružnici su napadaj od postaje odbili. Ovom zgodom zarobljen je 1 domobran koji je razoružan svučen i pušten. Zapalili su občinsku zgradu i vatrogasni dom, a u uredovnici kotarske oblasti i poreznog ureda zapalili spise. Ubili su ustašu Vinka Bregorovi. U poštanskom uredu oštetili b.b. naprave i opljačkali nekoliko paketa i maraka. Opljačkali mesara Pihlera.

Istodobno jedna grupa¹⁴ napala je rudnik u Ivanču. Domobransku stražu od 16 momaka razoružali, a rudnik opljačkali odnievši oko 480.000 kuna. Iz Ivanca odnieli su 8 pisaaćih strojeva.

— 11. studena o.g. oko 80 odmetnika došlo je u selo Kamenicu, kotar Ogulin i održali sakupljenom pučanstvu promičbeni govor, rekavši im, da će sve sposobne muškarce i ženske prisiliti, da se bore u njihovim redovima.

— 11. studena o.g. oko 8 odmetnika došlo je u selo Batinu, kotar Kutina i odmah nastavili put u selo Husain. Od ustaše

¹⁰ Akciju su izveli dijelovi Trećeg bataljona Kalničkog NOP odreda. Vidi dok. br. 5.

¹¹ O ovoj borbi u s. Kapelski Ljubelj (u tekstu domobranskog dokumenta nije tačno obilježen naziv sela), nema podataka u našim dokumentima. U dok. br. 5 se govori o domobranskoj zasjedi u s. Ljubešćici na koju je naišla jedna četa Trećeg bataljona Kalničkog NOP odreda dana 9 studenog. O našim gubicima se ne govori Vidi dok. br. 5.

¹³ Akciju su izveli dijelovi Drugog NOP odreda Pete operativne zone.

V Dijelovi Kalničkog NOP odreda. Vidi dok. br. 5.

Mile Kišanić oduzeli su pušku sa 20 naboja i iskaznicu, a od ustaše Ljudevita Gumibare oduzeli su 1 bombu i 70 naboja.

— 11./12. studena o.g. oko 80 odmetnika — koji su napali na Ivanec, — sakrili su se na tavan pučke škole u selu Druškovcu (5 km z. Maruševca), kotar Varaždin, sa znanjem školskog osoblja. Sve školsko osoblje je uhićeno i "predano legiji pukovnika g. Francetića.

— 11. studena o.g. oko 150 odmetnika¹⁵ došlo je u selo Kapelicu, kotar Garešnica, obkolili selo i obavili premetačinu, te oduzeli 3 lovačke puške. Kod ustaše Dure Sumarić pronašli 3 bombe, svezali ga. i odveli prema Vel. Bršljanici i tamo ubili.

— 12. studena o.g. oko 300 odmetnika¹⁶ došlo je u selo Ivanovo Selo, kotar Grubišno Polje, zapalili obćinu i nuzprostori, šumariju i školu njemačke narodnosne skupine, te vatrogasno spremište. Poštanski ured opljačkali. Zatim su sakupili pućanstvo i održali mu promićbeni govor.

— 12. studena o.g. oko 500 odmetnika¹⁷ napalo je mjesto Dubravu, kotar Čazma i oružnićku postaju. Razoružali 4 oružnika. Iz oružnićke vojarnje odnieli sve državne stvari, oružje i streljivo. Mjestni poštanski ured opljačkali i razrušili b.b. uređaje. Od ustaškog tabornika oduzeli vojnićku pušku, oko 100 naboja i ustašku odoru, kao i 2 bombe.

— 13. studena o.g. došlo je oko 100 odmetnika¹⁸ iz šume Garjevica blizu željeznićke pruge (8 km j. z. Kutine) u namjeri da se prebace u Posavinu preko pruge u Graćanici, gdje su naišli na željeznićku stražu od 8 domobrana. Nakon kraće borbe zarobili su domobrane, razoružali, svukli i potom pustili na slobodu.

— 13. studena o.g. kroz selo Gornje Sredice (16 km s. Bjelovara) prošla su 4 kola puna ranjenih odmetnika, koje su vozili seljaci sela Ladislava. U kolima je bilo oko 20 teško ranjenih partizana u borbi sa našim postrojbama kod Kalnika¹⁹.

— 13. studena o.g. oko 400—500 partizana²⁰ izvršilo je napad na mjesto Sokolovac (12 km j. z. Koprivnice), zapalili željeznićku postaju, posjekli 8 brzoglasnih stubova i iz teret-

¹⁵ Prvi bataljon Moslavaćkog NOP odreda. Vidi tom V, knj. 9, dok. br. 75.

Vjerovatno Bilogorski bataljon Dvanaeste NOU brigade

¹⁷ Drugi bataljon Moslavaćkog NOP odreda. Broj partizana nije taćan: u ovom bataljonu bilo je 20 studenog 1942 god. ukupno 157 boraca i rukovodilaca. Vidi tom V, knj. 9, dok. br. 75 i 76.

¹⁹ Dijelovi Moslavaćkog NOP odreda

²⁰ Jedna ćeta Drugog bataljona Kalnićkog NOP odreda prebacivala je ranjenike sa Kalnika na Bilo Goru. Vidi dok. br. 51.

Prvi i Drugi bataljon Kalnićkog NOP odreda. Ove akcije izvršile su pomenute jedinice prilikom trećeg prebacivanja sa podrućja J3:lo Gore na Kalnik. Vidi dok. br. 69.

nog vlaka iz nekoliko vagona razbacali su pšenicu. Zatim zapalili su zgradu državne šumarije, c-bč.nsku zgradu i općinu opljačkali. U poštanskom uredu demolirali naprave i razlupali brzoglas. Iz općinskog liečničkog pomoćišta odnifli sve liekove. Nakon toga napali su na zgradu oružničke postaje. Oružnici su se povukli iz vojarne i tako spalili oružje i streljivo. Odmetnici su djelimično vojarnu opljačkali, a knjige i spise zapalili.

— 13. studena o.g. odmetnici¹ su napali željezničku postaju Lepavinu, zapalili dva željeznička bloka, baraku željezničke postaje i 4 vagona natovarena drvima.

— 13. studena o.g. jedna grupa odmetnika²² zaustavila je teretni vlak između željezničke postaje Sokolovac i Mučna Rijeka, te iz njega odstranili vlakopratno osoblje, a vlak zapalili, kojom zgodom su izgorila 4 vagona.

— 13. studena o.g. odmetnici su bacili jednu bombu u rov, kod sela Gore, kotar Petrinja, koji je naša vojska napustila. Mjestna posada stupila u borbu sa odmetnicima. Ovom zgodom ranjen je zapovjednik voda poručnik Zlatko Darbešić.

— 14. studena o.g. na pruzi Koprivnica—Križevci, kod sela Donjara (14 km s. i. Križevaca) pucali su odmetnici²³ na dva teretna vlaka i jedan putnički vlak, koji su se morali vratiti natrag u Koprivnicu. Štete i žrtava nije bilo.

— 14. studena o.g. između Sokolovca i sela Grdak (12 km j. z. Koprivnice) jedna skupina odmetnika²⁴ pucala je na teretni samovoz koturaške bojne iz Koprivnice, koji ie vozio večeru za domobrane na zemljiž. Domobrani su uzvratili vatru, ali žrtava nije bilo.

— 14. studena o.g. prebacilo se oko 200 naoružanih odmetnika²⁵ sa desne strane rieke Kupe u selo Donju Kupčinu i sobom odveli župnika Ivana Vržaić, 1 seljaka, 1 seljakinju i učiteljicu Ankicu Kuzmić. Nakon kraćeg vremena učiteljicu su pustili i naložili joj da svoje stvari iz škole izseli, te su noću 16./17. XI. školu zapalili. Ovom zgodom odmetnički zapovjednik Simo Vučinić²⁰ napisao je pismo poduzeću samovoza u Pisarovini, da upravljač njihovih samovoza na njihov dati znak uvijek stane, odnosno zaustavi kola i da nesmiije prevoziti oružnike i ustaše. Jedan samovoz odmetnici su zapalili 17. XI. na putu između Kupinca i Bratine.

Dijelovi Drugog bataljona Kalničkog NOP odreda
" Dio Trinaeste NOU brigade „Josip Kraš". Vidi tom V, knj. 9, dok. br. 68.

" Komandant Trećeg bataljona Trinaeste NOU brigade „Josip Kraš"

— 15. studena o.g. oko 80 odmetnika²⁷ na željezničkoj pruzi Koprivnica—Križevci, nedaleko postaje Carevdar, zapalili su i uništili željezničku stražaru br. 79.

— 15. studena o.g. jedna skupina odmetnika²⁸ došla je u selo Vojakovac (8 km s. Križevaca), gdje su opljačkali poštanski ured. Upraviteljici pošte izdali su potvrdu na oduzete stvari i novac.

— Istodobno po zidovima u obćini i školi nacrtali su srp i čekić, a ispod toga napisali: „Smrt fašizmu, sloboda narodu“. Sobom su odveli lugara državnih šuma Ivana Udarević.

— 15. studena o.g. na željezničkoj pruzi Koprivnica—Križevci kod sela Donjare (14 km s. i. Križevaca), odmetnici²⁹ su napali teretni vlak i prisilili ga da se vrati natrag u Koprivnicu.

— 15. studena o.g. u blizini željezničke postaje Lcpavina (15 km s. i. Križevaca) uhvaćen je živ odmetnik Jovo Gatalica star 17 godina iz sela Bedeničke. kotar Bjelovar, po domobranima koturaške bojne iz Koprivnice. Isti je navodno kao bolestan pušten kući.

— 15. studena o.g. odmetnici³⁰ su zapalili željezničku, postaju Carevdar (9 km s. i. Križevaca), te je izgorio sav državni namještaj sa spisima. Posebnička imovina nije izgorila, jer su odmetnici naložili, da se ista odstrani.

— 15. studena o.g. oko 1500 odmetnika napalo je 50 domobrana u selu Ravno Rašće, kotar Glina. U borbi poginuo je 1 domobran, 8 ih je ranjeno, 5 zarobljeno, te 15 pušaka i 1500 naboja po odmetnicima oteto. Kod odmetnika bilo je također gubitaka³¹.

— 15. studena o.g. na povratku iz Slunja, napadnute su naše postrojbe na granici sela Katinovca i Starog Sela, na mjestu zv. „Kameni Most“ (10 km j. z. Topusko). U borbi poginuo je 1 oružnik.

— 16. studena o.g. oko 1000—1200 naoružanih odmetnika", napalo je na oružničku ispostavu Sv. Jana, kotar Jastrebarsko. Borba je trajala do 20 sati istog dana, kada su odmetnici uspjeli na vrata vojarnje postaviti minu i nastambu zapaliti, te momčad savladati. U borbi poginuo je 1 oružnički vodnik i 1 vojničar. Ostalu momčad odmetnici su razoružali i odveli sobom. Jedan oružnik je ranjen. Poginuli vodnik Belačić i vojničar Rožić izgorjeli su u zgradi.

Dijelovi Kalničkog NOP odreda. Vidi dok. br. 5.

²⁷ Napad su izvršili dijelovi Sedme NOU brigade. Vidi tom V, knj. 9, dok. br. 65.

³² Trinaesta NOU brigada „Josip Kraš“. Vidi tom V, knj. 9, dok. br. 68.

— Od zarobljene momčadi odmetnici su pustili na slobodu 24 momka, dočim su zapovjednika postaje narednika Buhača i 2 vojničara zadržali kod sebe.

— 16. studena o.g. došlo je u selo Sišljavić, kotar Karlovac oko 50 odmetnika³³ i zapalili občinsku i školsku zgradu.

— 16. studena o.g. oko 60—80 odmetnika³⁴ napalo je željezničku postaju Cerje Tužno (11 km j. z. Varaždina), zapalili skladište, a u uredovnici razlupali b.b. naprave. Na postajnoj zgradi razlupali prozore. Istog dana napali su teretni vlak na ovoj postaji, te vlakopravno osoblje odstranili, dočim su strojovođu uzeli sa sobom i sa istim vlakom vozili se 3^{1/2} km do pred sam grad Varaždin. Ovdje su sišli i strojovođu pustili, a 4 vagona sa strojem pustili pod punom parom prema Varaždinu. Stroj je na željezničkoj postaji Varaždin udario u prazne vagona i od udarca sve je oštećeno.

— 16. studena o.g. jedna grupa 25—30 odmetnika³³ napala je željezničku postaju Čukovec (5 km i. Ludbrega), postajnu zgradu zapalili a predhodno u uredovnici razlupali b.b. naprave.

— 16. studena o.g. skupina odmetnika³⁶ napala je rudnik Ljubelj i Ivanovo Polje (7 km j. i. Novog Marofa). U rudničkim jamama porušili su sva postrojenja i zapalili barake.

— 16. studena o.g. povratili su se iz odmetništva i predali se talijanskim vojnim vlastima u Hrv. Moravicama i to: Radovan Dokmanović, Đoko Trbojević i Joso Petranović. Talijanske vlasti dale su im dozvolu za slobodno kretanje.

— 17. studena o.g. jedna skupina odmetnika³⁷ napala je željezničku postaju Rasinju (11 km j. i. Ludbrega). Zgradu zapalili, a predhodno iz blagajne novac uzeli.

— 17. studena o.g. odmetnici³⁸ su vršili promičbu po selima: Malom i Velikom Ivančecu, Maloj Rijeki, Dugoj Rijeki, kotar Ludbreg i vrbovali mladiće od 18—25 godina za Kalnički partizanski odjel. Odziv mladića bio je velik osobito pravoslavaca. Isto tako vršili su promičbu i u Velikom Pogancu, Radljevu, Ribnjaku i Rasinji, kotara Koprivnica. Mladići položili su i prisegu partizansku. Među njima nalazi se i 10 djevojaka.

— 17. studena o.g. oko 150 odmetnika³⁹ zapalili su željezničku postaju Jalžabet i občinsku zgradu u Jalžabetu (12 km i. Varaždina). Na željezničkoj postaji polupali su b.b. naprave i uzeli gotovinu od 500 kuna. Istodobno provalili su u poštansku uredovnicu i odnieli iz nje nekoliko paketa.

³³ Grupa boraca iz sastava Trinaeste NOU brigade „Josip Kraš”
„,„,„” Dijelovi Kalničkog NOP odreda. Vidi dok. br. 5 i 18.

³⁶ Dijelovi Trećeg bataljona Kalničkog NOP odreda

³⁷ Kalnički NOP odred

— 17. studena o.g. oko 20 odmetnika⁴⁰ došlo je u rudnik uglja u Lepavini (14 km i. z. Koprivnice) i nasilno odnieli 69 prižžaka i 35 metara štapina.

— 18. studena o.g. jedna grupa partizana⁴¹ napala je 19 domobrana Petrinjskog zdruga, koji su bili na straži na željezničkoj postaji Mošćenica, kptar Petrinja — na pruzi Sisak—Petrinja. 12 domobrana zarobljeno, a 7 se spasilo bijegom. Željezničku postaju su zapalili. — Istodobno zapalili su občinsku zgradu i odnieli 1 pisaci stroj.

— 18. studena o.g. jače odmetničke snage⁴² napale su 2 domobranske i 1 ustašku bojnu, te 1 sat legionara. Ove naše postrojbe nalazile su se na položajima oko sela Suhaće, kotar Bos. Novi. Uslied nadmoći odmetnika naše snage su se povukle pretrpjevši znatne gubitke. Odmetnici su zauzeli selo Suhaću, Dolovljane, Radomirovac i Sokolište, sve južno rijeke Sane, kotar Bos. Novi. U Suhaći zapalili su više kuća i to većinom onih muslimana koji su bili u legiji. 20. XI. naše snage potisnule su odmetnike i selo Suhaću zauzele, zadavši tom zgodom banditima teške gubitke.

— 19. studena o.g. odmetnici⁴³ su sa jakim snagama napali selo i oružničku postaju Blinjski Kut, kotar Petrinja, nastambu njemačkih vojnika i domobransku stražu na željezničkoj postaji na pruzi Sisak—Sunja. U ovoj borbi poginulo je 6 njemačkih vojnika i 1 ranjen. Na oružničkoj postaji poginuo je pričuvni domobran Alojz Romić i 1 oružnik-novak ranjen. Od željezničke straže zarobljeno je 7 domobrana. Odmetnici su zapalili željezničku postaju i stan nadziratelja pruge. Dva željeznička službenika odveli su sobom.

Istodobno odmetnici⁴⁴ su postavili pakleni stroj na prugu Caprag—Blinjski Kut južno od Capraga. Kod nailaska teretnog vlaka pakleni stroj se rasprsnuo i ošteti prugu u dužini 55 m, 2 stroja sa 4 vagona iskočila su sa tračnica i oštetili daljnjih 70 m pruge.

— 19. studena o.g. na željezničkoj pruzi Koprivnica—Križevci jedna skupina odmetnika⁴⁵ zaustavila je putnički vlak između postaje Lepavina i Carevdar, putnike istjerali iz vlaka, pod stroj stavili praskavac, te ga znatno oštetili, razrušili 10 m

⁴⁰ Dijelovi Drugog bataljona Kalničkog NOP odreda

⁴¹ Treći bataljon Banijskog NOP odreda. Vidi tom V, knj. 9, dok. br. 93.

" Peta krajiška NOU brigada i dijelovi Druge i Šeste krajiške NOU brigade. Vidi tom IV, knj. 9, dok. br. 52, 53 i 54.

** Sedma NO brigada i Treći bataljon Banijskog NOP odreda. Vidi tom V, knj. 9, dok. br. 93.

" Diverzantska grupa Trećeg bataljona Banijskog NOP odreda. Vidi tom V, knj. 9, dok. br. 93.

" Dijelovi Drugog bataljona Kalničkog NOP odreda. Vidi dok. br. 69.

pruge, zapalili službena kola i 1 vagon. Građanske putnike pustili, a sobom odveli domobranskog bojnika Vladu Zivčić, zapovjednika radne bojne u Bjelovaru, 12 domobrana, 2 konduktera i 1 ustašu. Domobrane razoružali, svukli i pustili, dok se za sudbinu ostalih nezna.

— 19. studena o.g. oko 150 odmetnika⁴⁶ napalo je pograničnu stražu u Strugi (s. i. Ludbrega), 3 domobrana razoružali i otjerali sobom, a sljedećeg dana ih pustili, skinuvši sa njih odoru.

— Istodobno druga skupina⁴⁷ iste jačine napala je pograničnu stražu u Hrženici (7 km s. Ludbrega), 4 domobrana razoružali i 1 oružnika zarobili, a sljedeći dan ga pustili. Istom zgodom napali su na rizničku stražu u Hrženici, razoružali 5 stražara i odveć ih sobom, a drugi dan su ih pustih na slobodu. Odveli su sobom 18-godišnjeg ustašu Ivana Gaću, a iz sela Sesvete obskrbnog poručnika Juru Lakora sa 100.000 kuna državnog novca.

— 19. studena o.g. oko 800—900 odmetnika⁴⁸ napalo je puščanom, strojopuščanom vatrom i bacačima mina na oružničku ispostavu Zumberačko Novo Selo. Napadaj odbijen. Na mjestu borbe ostavili su odmetnici 50 mrtvih⁴⁹, a više mrtvih 1 ranjenih su odvezli sobom. Na našoj strani poginula su 2 ustaše i 8 ih je ranjeno.

— 19. studena o.g. oko 300 odmetnika⁵⁰ napalo je oružničku ispostavu Stojdraga. Napadaj je odbijen. U ovoj borbi poginulo je 30—40 odmetnika⁵¹. Na našoj strani ranjena su 2 oružnika.

— 20/21. studena o.g. u selu Rugvici, kotar Dugo Selo, nepoznata osoba razbacala je 3 komunistička letka.

— 21. studena o.g. oko 200 odmetnika⁵² došlo je u selo Lijevo Sredičko, kotar Pisarovina i zapalili pučku školu.

— 21. studena o.g. došlo je 13 odmetnika u selo Netretić, kotar Karlovac i od ustaškog zbirnika Dragutina Brajaka oduzeli vojnički karabin. Na polasku posjekli su brzoglasnu liniju u istom selu.

— 21. studena o.g. odmetnici su napah osobni vlak na postaji Cukovec, kotar Ludbreg. Napadaj je odbijen, ali se vlak morao vratiti u Koprivnicu. Ovom zgodom poginule su 3 građanske osobe.

⁴⁶V Dijelovi Drugog bataljona Kalničkog NOP odreda Vidi dok. br. 5.

⁴⁷,⁵⁰ Trinaesta NOU brigada „Josip Kraš“. Vidi dok. br. 18.

⁴⁸,⁵¹ Netačno. Trinaesta NOU brigada u napadu na neprijateljske snage u Novom Selu i Stojdragi imala je 13 mrtvih i 32 ranjena. Vidi dok. br. 18.

⁴⁹ Vjerovatno partizanski vod „Kljuka“. Broj partizana je uvećan.

Tokom iste noći razbacani su komunistički letaci u selu Konjšćini i Hrašćini, kotar Zlatar.

— 21./22. studena o.g. cestom od Zlatara prema Varaždinu razbacani su komunistički letaci. Sumnja se, da su ovi letaci raspačavani iz nekog nepoznatog samovoza.

— 22. studena o.g. odmetnici⁵³ su napali osobni vlak na pruzi Križevci—Koprivnica, kod željezničke postaje Carevdar, kotar Križevci. Vlak se je vratio u Križevce. Žrtava nije bilo.

— 24. studena o.g. oko 200 odmetnika⁵⁴ napalo je oružničku postaju Mali Bukovec, kotar Ludbreg. Odmetnici su postaju zapalili, koja je do temelja izgorjela, oružnike zarobili, razoružali, svukli i pustili na tlcvodu.

U občinskoj zgradi zapalili sve knjige i pismohranu, a novac iz blagajne opljačkali. Občinske pečate i pisaci stroj uništili. U poštanskoj uredovnici polupali sve b.b. naprave, a spise zapalili.

— 24. studena o.g. oko 100 odmetnika⁵⁵ napalo je Veliki Bukovec, kotar Ludbreg i mjesnu Častnu radnu službu, koja se je nalazila na imanju grofa Draškovića i opljačkali razne opreme, 24 Wendlove puške i 4 samokresa.

— 25. studena o.g. došla je jedna skupina odmetnika⁵⁶ u selo Beliše i Gornji Sović, kotar Jastrebarsko i sobom odveli dva vojničara sa oružjem i streljivom, koji su se nalazili kod kuće na dopustu.

a) *Na području 2. oružničke pukovnije:*

Usljed prekinutog željezničkog i poštanskog prometa podaci od ove pukovnije do danas nisu primljeni, pa će se isti naknadno dostaviti čim stignu.

c) *Na području 3. oružničke pukovnije:*

b) *Partizansko-komunistička akcija:*

— 6. studena o.g. u mjestu Đakovu uhićen je partizan Milan Grahovac iz Velikog Nabrđa (5 km i. z. Drenja).. koji se je krio pod lažnim imenom Ilija Ivčić i kao takav bio na službi kod ureda za kolonizaciju u Zvorniku, Drinjači i Derventi. Uhićeno je još 1 muška i 2 ženske osobe.

— 9. studena o.g. zapovjednik oružničke ispostave Miljevići oružnički narednik Safet Dedić sa suhodnikom-domobranom

⁵³ Dijelovi Drugog bataljona Kalničkog NOP odreda. Vidi dok. b'\ 51. 5. 56 prvi bataljon Kalničkog NOP odreda. Vidi dok. br. 69.

⁵⁰ Partizani iz voda „Kljuka“

Ivanom Bilićem došao je kod kuće seljaka Jove Vrhovca u selu Srednja Jurkovića (4 km j. i. Turjaka), gdje je našao 4 partizana na večeri. Čim se narednik Dedić pokazao na vrata, 3 partizana su pobjegla kroz prozore, a 1 ostao za vratima i pri ulazu opalio nekoliko naboja iz samokresa na Dedića, kojeg je na mjestu ubio. Suhodnik Bilić otvorio je vatru iz puške na partizane i tom zgodom ubio jednog partizana. Ostali partizani sa vladali su domobrana Bilića, odveli u šumu i ubili, skinuli sa obadvojice oružje i zatim pobjegli.

— 10. studena o.g. oko 10—15 naoružanih partizana⁵⁷ došlo je na željezničku postaju Semeljci (4,5 km s. z. Semeljaca) zv. „Široko Polje“ te razdvojili manipulativni vlak, te sa strojem i pola vagona udaljili se prugom oko 500 m, pa zatim stroj sa vagonima pod punom parom pustili natrag, koji je udario o ostatak vagona, te su više vagona i stroj polupani. — U međuvremenu došao je drugi vlak na postaju, pa su partizani sa njim isto tako učinili, razlupali 3 vagona i oštetili 30 m željezničke pruge. — Iz uredovnice iznietli su pismohranu i Poglavitnikovu sliku, te zapalili. — Sobom su povelili 1 skretničara, 2 domobrana, 1 ustašu i 1 vojnika njemačke skupine. Njemačkog vojnika su ubili, a ostale pustili nakon razoružanja.

— 11. studena o.g. nepoznat broj partizana⁵⁸ došao je do rezervoara nafte, koji se je nalazio u neposrednoj blizini Banove Jaruge, a koji pripada D.D. Gojilu. te podmetnuli praskavac, koji se rasprsnuo i naftu u rezervoaru zapalio. Šteta iznosi oko 2.000.000 kuna.

— 12. studena o.g. oko 400 naoružanih partizana⁵⁹ upalo je u selo Čaglič i u občinsku zgradu sakupili pučanstvo, te mu održali promičbeni govor. Zatim su opljačkali nekoliko seljačkih domova i otišli u nepoznatom pravcu.

— 12. studena o.g. oko 10 naoružanih partizana⁶⁰ upalo je u selo Macute (5 km i. Voćina), te opljačkali nekoliko seljaka 1 od tri domobrana, koji su se nalazili na dopustu oduzeli odore i cipele.

— 12. studena o.g. jedna grupa naoružanih partizana⁴¹ došla je na željezničku postaju Končanica (12 km s. z. Daru-

⁵⁷ Iz sastava partizanske grupe na Dilj Planini. Ovakve partizanske grupe, koje je formirao Štab Treće operativne zone, imale su zadatak da vrše manje akcije, uglavnom na područjima gdje se nisu zadržavali partizanski odredi ili brigade. Vidi tom V, knj. 9, dok. br. 77.

⁵⁸ Diverzantska grupa Treće operativne zone. Vidi dok. br. 51.

" Dijelovi Prvog NOP odreda Treće operativne zone

" Borci iz sastava Prvog bataljona Prvog NOP odreda Treće operativne zone

" Jedan vod Prvog bataljona Prvog NOP odreda Treće operativne zone. Vidi tom V, knj. 9, dok. br. 77

vara), te u postaji uništili pismohranu, brzoglase, našastarske predmete i zapalili 2 vagona krumpira.

— 12. studena o.g. oko 30 naoružanih partizana⁶² učinilo je napadaj na domobransku stražu u kamenolomu Radlovac (5 km j. z. Orahovica). Napadaj je odbijen bez gubitaka.

— 12. studena o.g. oko 200 naoružanih partizana⁶³, napalo je na mjesto Orahovicu, kojima su se kasnije priključili i partizani, koji su napadali na Radlovac. Domobrani, oružnici i ustaše primili su borbu i ovu podržavali, dok im nije pristigla pomoć iz Cačinaca. Napadaj je odbijen bez gubitaka.

— 13. studena o.g. oko 100 naoružanih partizana⁶⁴ učinilo je napadaj na domobransku stražu, jačine 8 momaka na osiguranju željezničke pruge Okučani—Novska (1 km j. i. oruž. postaje Rajić). Partizani su domobrane razoružali i odnieli 8 pušaka sa 360 naboja. Istom zgodom kazali su domobranima, da se američka vojska nalazi na Kavkazu i da će za kratko vrijeme osvojiti cijelu Evropu, a zatim ih pustili.

— 13. studena o.g. jedna skupina naoružanih partizana upala je u selo Donji Rajić, te uhvatili i sobom odveli 2 domobrana, koji su se nalazili na dopustu.

— 14. studena o.g. jedna grupa naoružanih partizana⁶⁵, napala je domobransku stražu — jačine 15 momaka, koja se nalazila na osiguranju mosta preko potoka Krajna (na istočnom dielu Cačinaca). Partizani su domobrane zarobili, razoružali i pustili, te odnieli 15 pušaka, 600 naboja i 3 bombe.

— 15. studena o.g. kroz mjesto Slatinski Drenovac, prošlo je oko 600 dobro naoružanih partizana⁶⁶. Sa sobom su gonili oko 15 konja natovarenih sa raznim sanducima i streljivom i jednim brdskim topom, te su istog dana učinili napadaj na mjesto Ceralije (7 km s. Slat. Drenovac). Mjestnu pučku školu u kojoj je bila posada zapalili, domobrani neki su se razbježali, a neki po partizanima uhvaćeni i razoružani. Istom zgodom zapalili su zgradu ustaškog tabora i občinsku zgradu. Opljačkali nekoliko domova i stvari odvezli u svoj logor u selo Jankovac.

— 15. studena o.g. oko 120 naoružanih partizana⁶⁷ upalo je u selo Zdence (6 km j. i. Cačinaca), opljačkali občinsku zgradu, pociepali sliku Poglavnika i nekoliko seljačkih domova

Dijelovi Prve slavonske NOU brigade. Vidi tom V, knj. 9, dok. br. 77.

" Druga četa Drugog bataljona Prvog NOP odreda Treće operativne zone. Vidi tom V, knj. 9, dok. br. 77.

^{a5} Drugi bataljon Drugog NOP odreda Treće operativne zone. Vidi tom V, knj. 9, dok. br. 77.

Dvanaesta slavonska NOU brigada. Vidi tom V, knj. 9, dok. br. 77.

" Dijelovi Drugog NOP odreda Treće operativne zone

opljačkali. Tom zgodom oduzeli su od seljaka 2 lovačke puške 1 vojničku pušku, 1 vojnički i 2 građanska samokresa.

— 15. studena o.g. na cesti kod sela Rajić, tri naoružana partizana zaustavljali su i pretraživali prolaznike, te od jednog željezničkog radnika oduzeli cipele sa nogu, a 1 domobrana odveli sobom u šumu.

— 15. studena o.g. oko 120 partizana^{Cs} učinilo je napadaj na željezničku postaju Dragalić (7 km z. Nove Gradiške). Posada od 15 domobrana i 10 njemačkih vojnika primili su borbu, koja je trajala 3 sata. Ovom zgodom poginuo je 1 domobran i 2 njemačka vojnika, a 2 njemačka vojnika su nestala. Partizani su u postaji polupali sav uređaj i odnieli pušku poginulog domobrana.

Istodobno oko 60 partizana⁹ sa jednom strojnicom i puškama napali su na selo Dragalić i na pošti uništili sav uređaj i opljačkali 4 krugovalnika, 2 b.b. aparata. 1 službeni poštanski žig, novac i poštanske predmete. — Iz občinske zgrade odnieli su 2 pisaa stroja i uništili sliku Poglavnika. Zatim opljačkali nekoliko seljačkih domova:

— 16. studena o.g. u selu Skrabutniku (8 km s. Nove Kapele), dva naoružana partizana sreli su seljaka Petra Hotoveca i tom zgodom predah mu 7 komada komunističkih letaka, sa nalogom da iste raspača među seljacima.

— 16. studena o.g. oko 400 naoružanih partizana⁷⁰ došlo je u selo Giletinci (8 km s. z. Nove Kapele)⁷¹, u pučkoj školi održali promičbeni govor i u istoj prenočili. Sljedećeg dana otišli su u selo Sumetljica (8 km s. Nove Kapele)⁷², gdje su zaustavili samovoz državnog liečilišta Strmac, sa istog skinuli nekoliko domobrana, skinuli sa njih odore i pustih ih, a samovoz prevrnuli u jarak i zapalili ga.

— 16. studena o.g. oko 50 naoružanih partizana⁷³ upalo je u selo Bare (5 km i. čaćinaca), provalili u občinsku zgradu i odnieli 3 puške te raznog pisarničkog tvoriva. Razoružah su mjesnu stražu i odnieli 2 lovačke puške. Poštanski ured također su opljačkah.

— 16. studena o.g. oko 600 naoružanih partizana⁷⁴ došlo je u Slatinski Drenovac, te se oko 300 partizana odvojilo i otišlo u selo Jankovac, a oko 300 ih je ostalo u mjestu, gdje su cilu noć pili sa tamošnjim seljacima i pjevah razne pjesme.

*," Prva četa Drugog bataljona Prvog NOP odreda. Ova akcija je izvršena noću 13/14 studenog a ne 15 studenog. Vidi dok. br. 18.

⁷⁰ Dijelovi Prvog bataljona Prvog NOP odreda Treće operativne zone Treba: Nove Gradiške.

⁷¹ Dijelovi Drugog bataljona Drugog NOP odreda Treće operativne zone

Govorili su seljacima, da će u najskorije vrijeme zauzeti selo Pušine i Humljane. Opljačkali su 8 komada ugojenih svinja. — Naša posada u istom mjestu je po partizanima obkoljena sa svih strana i u koliko se nebi preduzele mjere za čišćenje partizana sa jačim snagama, ova će posada morati kapitulirati.

— 16. studena o.g. oko 8—10 naoružanih partizana kod sela Klise (12 km s. Vilić Sela) napali su na jednu njemačku obhodnju. Ovom zgodom obhodnja je ubila 2 partizana i 1 živog uhvatila, oduzevši 2 puške i 52 naboja.

— 17. studena o.g. došla su 2 naoružana partizana u selo Kajić i sobom nasilno odveli domobrana F.ajka Jovića, koji se nalazio na dopustu.

— 17. studena o.g. oko 400 naoružanih partizana⁷⁵, došlo je u državno liečilište Strmac (12 km s. Nove Gradiške), zarobili 33 domobrana i 1 nadporučnika, koje su sobom odveli. Liečilište opljačkali.

— 18. studena o.g. preko ciele noći partizanske skupine navaljivale su na naše položaje na zapadnom dielu oko Starog Majdana. Svi napadaji su odbijeni. Poginuo ie 1 domobran i 4 su ranjena.

— 18. studena o.g. oko 200 naoružanih partizana⁷⁶ došlo je na željezničku postaju Vukosavljevica (11 km s. z. Virovitice), te iz teretnog vlaka opljačkali 40 komada ugojenih svinja. Prasnju od 3 domobrana uhvatili, razoružali, skinuli sa njih odoru i pustili. Tri vagona novaka, koji su išli za Zagreb, partizani su rastjerali, a u postaji b.b. aparat uništili. Pri polasku zapalili su vlak, te je oštećen stroj i 11 vagona.

— 18. studena o.g. jedna grupa naoružanih partizana⁷⁷ upala je u selo Poganovci (10,5 km j. i. Koške), napali su na tamošnju domobransku posadu, istu razoružali, sa domobrana skinuli odore i zatim ih pustili. Zatim su opljačkali nekoliko posebničkih domova.

— 18. studena jedna skupina partizana došla je u selo Gornji Daruvar i od vatrogasnog društva opljačkali 30 pari odora. Iz občinske zgrade opljačkali pisarničko tvorivo i zapalili kuću občinskog redara.

— 18. studena o.g. jače skupine naoružanih partizana učinile su napadaj na selo Ljubiju Muslim. (9 km j. z. Prijedora). Oružnici se pod borbom povukli u rudnik Ljubiju, gdje se nalaze njemačke postrojbe. Partizani su zapalili oružničku i

⁷⁵ Drugi bataljon Prvog NOP odreda Treće operativne zone. Vidi tom V, knj. 9, dok. br. 77.

⁷⁶ Dijelovi Prvog bataljona Dvanaeste slavonske NOU brigade

^{77,7a} Odnosi se na istu akciju koju su izvršili dijelovi Drugog NOP odreda Treće operativne zone.

željezničku postaju, zgradu pučke škole i nekoliko posebničkih kuća. Dva oružnika su nestala.

— 19. studena o.g. između željezničke postaje Ljubije i Prijedora, partizani su napali vlak. Strojovođa čim je primjetio napadaj vratio je vlak natrag u Prijedor i uspio izbjeći bez ikakve štete. Partizani su na vlak opalili 2 granate iz brdskog topa i 3 mine iz bacača.

— 19. studena o.g. oko 200 naoružanih partizana upalo je u selo Poganovci (10,5 km j. i. Koške) i napali tamošnju posadu jačine 70 domobrana i 1 častnika. Partizani su 3 stražnika ubili i jednog teško ranili. — 60 domobrana zarobili, skinuli sa njih odore i pustili ih. Ostali domobrani spasili su se bijegom, kao i zapovjednik posade.

— 20. studena o.g. jedna skupina partizana na Hernug Ciglani (300 m. s. Orahovice) pokidali su željezničku prugu u dužini 30 m.

— 22. studena o.g. jedna skupina partizana napala je oružničku ispostavu Lamovita (15 km j. i. Prijedora). Napadaj je odbijen.

— 22. studena o.g. oko 7—8 naoružanih partizana, uhvatili su 4 domobrana na putu u selu Batinjanima, kotar Darugar, skinuli sa njih odoru i pustili ih na slobodu.

— 23. studena o.g. obhodnja oružničke postaje Laktaši, u selu Glamočanima (13 km s. Banja Luke) naišla je na odmetnika Radu Janjuša iz istog sela, koji je na obhodnju iz samokresa opalio 3 naboja. Obhodnja je uzvratila vatrom i Janjuša na mjestu ubila.

— 23. studena o.g. oko 200 naoružanih partizana⁷⁸, napalo je na željezničku stražu, koja je osiguravala most preko potoka „Velika Rijeka“ (3,5 km j. i. Cačinaca). Straža od 11 momaka stupila je u borbu, ali su partizani iste savladali, i razoružali, dočim su 3 uspjela izbjeći razoružanje. — Partizanima je palo u ruke 8 pušaka, 240 naboja i 11 bombi. — Partizani su domobranima održali govor i pustili ih.

— 23. studena o.g. jedna skupina partizana upala je u selo Donju Pištanu (2,5 km s. z. Orahovice) i od ustaše Dragutina Zagara oduzeli 2 komada debelih svinja i drugih odjevnih predmeta.

— 23. studena o.g. oko 350—400 naoružanih partizana upalo je u selo Trnavu (8 km j. i. Levanjske Varoši), u občinskoj zgradi razbacali sve spise, uzeli 2 pisaća stroja, opljačkali novac, uzeli 12 vojničkih pušaka i 300 naboja⁷⁹. U borbi sa partizanima poginula 3 ustaše i 3 su ranjena. Istom zgodom uhvatili su usta-

⁷⁸ W¹ Akcije izvele partizanske grupe sa Dilj Planine i Krndije.

škog poručnika Beljević Ivana iz Jasenovca, razoružali ga i povelu sobom.

— 25. studena o.g. jedna grupa partizana napala je oružničku postaju Ljeskovicu⁸⁰. Napadaj je odbijen.

Istodobno napadnuta je njemačka posada jačine 60 momaka u selu Darkovcu (4 km j. Ljeskovice)⁸¹. Napadaj je odbijen.

— 25. studena o.g. oko 4 naoružana partizana napali su u selu Donji Rajić oružničku obhodnju od 7 momaka. Partizani su odbijeni bez gubitaka.

— 26. studena o.g. između željezničke postaje Špišić Bukovica (6 km s. z. Virovitice) i Vukosavljevica (15 km s. z. Virovitice) naišao je vlak na postavljeni pakleni stroj, kojom zgodom su 3 vagona izkočila iz tračnica i zapalila se. 2rtava nije bilo.

— 27. studena o.g. oko 20 naoružanih partizana upalo je u selo Brođanci (5 km j. Bizovca), provalili u obćinsku zgradu i iz blagajne opljačkali 200.000 kuna, 6 vojničkih pušaka, 250 naboja, 2 samokresa i vojničku odoru.

d) *Na području 4. oružničke pukovnije:*

(M. P.)⁸²

⁸² Okrugli pečat: „Vrhovno Oružničko zapovjedništvo“

BR 103

IZVJEŠTAJ USTAŠKE NADZORNE SLUŽBE OD 2 PROSINCA 1942 GOD. O BORBAMA KOD SELA SOŠICA¹

BRZOGLASNI BRZOJAV

TKO JAVLJA:	VRIEME:	KOME SE JAVILO:
Ustaš. nadzor, služ. č novnik Rubin	SATI	1900
	DAN	2
	MJESEC	XII
PRIMIO:	GOD NA	1942
Stk Gold		PREDAO:

SADRŽAJ

U s. Lasić i Kordići (kod Sošica) jučer je započela borbu XXXIII bojna u 2 sata poslie podne. Napad je odbijen i partizani su se povukli prema Sošicama i s. Jezernice². Naši gubitci: 2 mrtva, 10 ranjenih i 9 oglušili uslied detonacije bacača mina. Partizana dosta mrtvih i ranjenih, ali broj se nije mogao utvrditi, jer borba još traje³. Zaplijenjeno 20 bombi talijanskog porekla, kao i ostalo mnogo streljivo, isto tako talijanskog porekla, te 8 partizanskih kapa.

2. satnija, koja je bila obkoljena oslobođena je uz pomoć paljbe strojica.

Činovnik Biskiđ nalazi se u Karlovcu gdje mu je obećana pomoć. Moli za daljnju intervenciju.

AC⁴

P⁵

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 2/1—28, k. 16.

² Ove borbe su vodili dijelovi Trinaeste NOU brigade „Josip Kraš”. Vidi dok. br. 50 i 53.

* Gubici partizana: 2 mrtva i 10 ranjenih. Vidi dok. br. 53.

^{4,5} Parafi su napisani plavom i crnom olovkom.

BR. 104

IZVJEŠTAJ ŽUPSKE REDARSTVENE OBLASTI U BJELOVARU OD 3 PROSINCA 1942 GOD. O AKCIJAMA PARTIZANA U VELIKOM I MALOM TROJSTVU I O NAPADU NA ŽELJEZNIČKU STANICU PAVLOVAC-DRAZLCA¹

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ŽUPSKA REDARSTVENA OBLAST U BJELOVARU

Broj: V. T. 2363/42 Bjelovar, dne 3.-prosinca 1942.
Predmet: Dnevno izvješće.

Zapovjedništvo ustaške nadzorne službe	—	Zagreb
Ustaška nadzorna služba ured I	—	Zagreb
Glavno ravnateljstvo za javni red i sigurnost	—	Zagreb
Velika župa Bilogora	—	Bjelovar
Ustaški stožer Bilogora	—	Bjelovar
Zapovjedništvo 1 pješ. divizije	—	Bjelovar
Župska redarstvena oblast	—	Osijek
Župska redarstvena oblast	—	Nova Gradiška
Župska redarstvena oblast	—	Varaždin
Uredovnica njemačke divizije	—	Nova Gradiška
Uredovnica njemačke divizije	—	Bos. Kostajnica

Kotar Bjelovar

Dana 2. prosinca 1942 u prvim posliepodnevnim satima došla je jedna grupa partizana² u selo Malo Trojstvo, občina Vel. Trojstvo, gdje se je razdvojila te je jedan odred otišao u sjeveroistočnom pravcu prema selu i željezničkoj postaji Mišulinovac, a druga prema Vel. Trojstvo.

Prema dobivenim podacima svaka od tih grupa brojala je oko 100 partizana.

Grupa koja je pošla prema Vel. Trojstvu zapalila je zgradu obč. poglavarstva. Sobom su odveli sve občinske činovnike, koji su se taj čas nalazili u uredskim prostorijama (občinski bilježnik i tri pisara, ali su isti pušteni svojim kućama).

Nadalje zapalili su zgradu ustaškog tabora i željezničku postaju.

Iz poštanskog ureda odnieli su iznos od 13.000 Kuna. Porazbijali sav nameštaj, ali je ipak uspjelo odmah uzpostaviti brzoglašnu vezu.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 53/7—1, k. 196.

* Drugi bataljon Kalničkog NOP odreda. Vidi dok. br. 51.

Druga grupa partizana koja se je uputila prema selu i željezničkoj postaji Mišulinovac — zaustavila je prolazeći mješoviti vlak, iskrcala putnike i vlak zapalila.

Među putnicima nalazio se je jedan viši časnik, kojeg su partizani zarobili a prema neprovjerenim viestima izgleda da je to bio domobranski dušobrižnik satnik Jurić.

Kotar Grubišno Polje

Noću od 1—2 prosinca 1942. godine po većoj skupini partizana³ spaljena je željeznička postaja Pavlovac-Dražica, željeznički magazin i nekoliko teretnih vagona, u kojima je bilo oko 18 metri kukuruza. Pomoću eksploziva digli ulaznu i izlaznu skretnicu.

Po danu je međutim promet uzpostavljen, jer je bila na postaji pričuvna skretnica.

Iste noći spaljeno je stajalište Česma.

Od drugih kotareva podataka nema.

Moli se prednje izvješće primiti do znanja.

ZA DOM SPREMNI!

Za redarstvenog upravitelja:
(M. P.)⁴ (Pavletić)
Pavletić

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ŽUPSKA REDARSTVENA OBLAST

Nova Gradiška

Primljeno 5. XII. 1942

Broj Taj. 3744

Po uzetom znanju

u spise

5. XII. 42

³ Dijelovi Moslavačkog NOP odreda. Vidi dok. br. 12.

⁴ Okrugli pečat: kao u naslovu

⁵ Nečitak paraf

BR. 105

OBAVJEŠTENJE KR. PREFEKTURE SPLIT OD 4 PROSINCA 1942 GOD O SITUACIJI NA OTOKU KORČULI¹

KgPIJA

Ekspresni telegram br. 70

KR. PREFEKTURA SPLIT
Br. 5232/Kabinet

EKSELENCIJI GIUSEPPE BASTIANINI-u GUVERNERU
DALMACIJE

Zadar

Split, 4 prosinca 1942—XXI

Radi cjelishodnog znanja prenosim sljedeću depešu dostavljenu danas komandantu VI armijskog korpusa:

„Ekselenciji Santovito, komandantu VI armijskog korpusa V.P." 32. Danas se na putu Blato—Korčula ponovio ko zna po koji put napad³ ustaničkih bandi⁴ na naše karabinjere i financijske stražare. Našlo je smrt još 10 naših hrabrih vojnika. Ponavljanje oružanih napada prisiljava me da insistiram kod Vaše Ekselencije da ovaj dio talijanske zemlje u nadležnosti Vašeg armijskog korpusa bude dovoljno posjednut. Hrabrost Vaših komandanata i Vaših trupa donijela je mir u prostranim teritorijama koje nemaju privilegiju da žive pod talijanskim suverenitetom. Vjerujem da će se i na otoku Korčuli, talijanskom ne samo na osnovu ugovora, ponovo uspostaviti mir i mogućnost za život i rad.

Zahvaljujem Vam već sada za ono što ćete izvoljeti da naredite".

PREFEKT
Paolo Zerbino

Došla na uvid iz kancelarije⁵.

GUVERNATORAT DALMACIJE
Glavna direkcija policije
10 prosinca 1942—XX

¹ Kopija, pisana na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta (k. 22 D).

² Vojna pošta

* Vidi dok. br. 106.

³ Grupa partizana na Korčuli

⁴ Dopisano olovkom

* Pečat prijema

BR. 106

IZVJEŠTAJ KR. PREFEKTURE SPLIT OD 5 PROSINCA
1942 GOD. O NAPADU NA TALIJANSKU KOLONU NA
OTOKU KORČULI¹

(UK)	Dešifrant Dalvit	PRISPJELI TELEGRAM iz Splita Br. 5104	Šef šifrantskog odeljenja Prizia
------	---------------------	---	--

Pošiljalac: Prefekt Splita 5/12/42 sati 15
6 " " 9

418

GUVERNATORATU DALMACIJE — KABINET
GLAVNOJ DIREKCIJI POLICIJE
Radi znanja: MINISTARSTVU UNUTRAŠNJIH
POSLOVA — JAVNOJ SIGURNOSTI

Dostaviti: Javnoj sigurnosti

Na uvid: GAB³—SG³—GM⁴

Predmet: Napad na kamion
Kr. finansiske stra-
že na Korčuli —
mrtvi i ranjeni.

Br. 022600 P.S.⁵ U 12 časova 3 o.m. u mjestu Gradina, Korčula, znatan broj partizana⁶, skrivenih u šumovitoj zoni, napao je kamion Kr. finansiske straže, koji je iz Vele Luke bio upućen za Korčulu, praćen, na oko 500 metara, drugim kamionom Kr. karabinjera koji su išli da se snabdiju namirnicama za stanicu Kr. karabinjera i brigadu Kr. finansiske straže na otoku. Vojnici su odgovorili, ali su ih savladali ustanici, opremljeni mnogobrojnim automatskim oružjem.

Kamion Kr. finansiske straže, pogođen bombama, zapalio se, a ustanici su nestali u šumi, uzalud gonjeni od strane vojnika koji su pristigli drugim kamionom.

Od 19 vojnika, koji su bili na kamionu Kr. finansiske straže, na licu mjesta je poginulo: 4 finansia, 2 karabinjera, 2 pješaka, 1 lučki milicioner; ranjeni: 2 finansia, 3 karabinjera.

Ovaj dopis upućen je Guvernatoratu Dalmacije i Ministarstvu unutrašnjih poslova — Sigurnost — Rim.

PREFEKT ZERBINO

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta (k. 61).

² Kabinet

³ Sekretar kabineta

⁴ Vojni kabinet (Gabinetto militaie)

⁵ Javna sigurnost

⁶ Grupa partizana na Korčuli

BR. 107

**IZVJEŠTAJ KOMANDE PETOG ARMIJSKOG KORPUSA OD
5 PROSINCA 1942 GOD. O DIVERZIJI NA PRUZI GRAČAC—
GOSPIĆ I O BORBAMA NA ZUMBERKU¹**

TELEGRAM

OD KOMANDE V ARMISKOGR KORPUSA

KOMANDI SUPERSLODE—OPERATIVNOM ODJELJENJU

Br. 15023/Op. Novosti u 18 časova dana 5 prosinca. *Pokreti ustanika*: Ništa značajno da se javi. *Divizija „Re“*: Prekidi blizu karaule 76 (Novigrad MK—FG) i između Blata i Lič. Jesenice (Gospić LI—GZ), o čemu u depeši 14998 od juče, 4 o.m.,² opravljani danas, 5 o.m. *Divizija „Lombardia“*: U noći uoči 3 o.m. ustanički elementi su napali žandarmerisku i ustašku posadu u zoni Koštanjevac³ (Samobor MK—CD). Drugi sukobi u Novom Selu (Samobor MH—CO), Kordićima i Badovincima (Samobor MH—CD).⁴ Dosad utvrđeno: 2 mrtva i 13 ranjenih ustaša. Partizanski gubici neutvrđeni. *Obalska zona*: Juče, 4 o.m., predala se posadi u Novom jedna žena koja je pobjegla iz civilnog logora. General Coturri. 19150512.

Vidio:⁵

(M.P.)⁶

V.P. 41, 5 prosinac 1942-XXI

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

² U arhivi Vojnoistoriskog instituta.

V Vidi dok. br 53.

⁵ U originalu nema potpisa.

⁶ Okrugli pečat: Komanda Petog armijskog korpusa

BE. 108

IZVJEŠTAJ KOMANDE CETE KRALJEVSKIH KARABINJERA TROGIR OD 6 PROSINCA 1942 GOD. O BORBI KOD DONJEG SEGETA¹

KOMANDA KRALJEVSKIH KARABINJERA DALMACIJE — ZADAR

IX mobilni auto-bataljon — Ceta Trogir

Br. prot. 547/2, odsjek 3. Trogir, 6 prosinca 1942-XXI

Predmet: Zasjeda koju su partizani postavili talijanskim vojnicima u mjestu Vranjica, kod Trogira. Izvještaj.

Guverneratoratu Dalmacije — Vojni kabinet	Zadar
Kraljevskoj prefekturi	Split
Komandi XVIII Armiskog korpusa	Vojna pošta 118
Komandi 1. Brze divizije „Eugenio di Savoia“	Vojna pošta 97
Komandi podsektora	Vojna pošta 118
Komandi Kr. karabinjera Dalmacije	Vojna pošta 141
Kraljevsko-carskom tužiocu Specijalnog suda Dalmacije	Šibenik
Kraljevskoj kvesturi	Split
Komandi grupe Kr. karabinjera	Split

i, radi znanja:

Guverneratoratu Dalmacije — Kabinet	Zadar
Guverneratoratu Dalmacije — Specijalni sekretarijat	Zadar
Guverneratoratu Dalmacije — Direkcija policije	Zadar

Dana 6 o.m., oko 10 časova, u mjestu Vranjica, kod Trogira — kota 72 (karta Šibenik — kvadrat BN—SN), jedan kamion, u kome su bila 23 vojnika, od kojih 19 iz 14-og lakog konjičkog puka „Alessandria“, pod komandom jednog podoficira, i 4 iz 50. telegrafске čete Armiskog korpusa, koji su bili zaduženi za popravljjanje prekinute telefonske linije Trogir—Marina, napadnut je od neutvrđenog broja ustanika.²

U sukobu, koji je uslijedio, ubijeno je 10 lakih konjanika, uključujući i podoficire i 4 inžinjerca, dok je ostalih 9 vojnika, od kojih 5 ranjenih, uspjelo da se vrati u Trogir.

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta (k. 22 D).

* Dijelovi Rogozničke partizanske čete. Vidi dok. br. 72 i 110.

Fotokopija dokumenta br. 108

Oko 12,15 časova istog dana, upozoreni od strane preživjelih, na lice mjesta su otišli jedan eskadron lakih konjanika i jedno odjeljenje karabinjera, ali nisu naišli ni na kakav trag ustanika, koji su prije nego što su otišli zapalili kamion i uzeli lično oružje i municiju poginulih vojnika i ličnu odjeću, koju su skinuli sa leševa.

Provjeravanja su u toku.

ZA KAPETANA-KOMANDIRA CETE s. o.
Poručnik (Rogani Gianetto)
Rogani

GUVERNATORAT DALMACIJE
Generalna direkcija
policije
Prispjelo 11-XII-1942

GUVERNATORAT DALMACIJE
11-XII-1942-XXI
60806

(M.P.)⁵

V Pečat prijema

⁸ Okrugli pečat: Komanda čete kraljevskih karabinjera — Trogir

BR. 109

**IZVJEŠTAJ VRHOVNOG ORUŽNIČKOG ZAPOVJEDNIŠTVA
OD 6 PROSINCA 1942 GOD. O EORBI KOD VELIKOG TRGO-
VIŠTA¹**

BBZOGLASNI BRZOJAV

TKO JAVLJA:	VRIEME:	KOME SE JAVILO:
Vrh. oruž zap. nadz.č.	SATI	21.45
por. Begarić	DAN	6.
	MJESEC	XII.
PRIMIO:	GODINA	1942.
Bojnik Becić		PREDAO:

SADRŽAJ

Oruž. krilo Varaždin brzogl. javlja:

21 IO²: Danas između 9.30 i 18 sati vodile su se borbe između domobranstva, ustaša i oružnika³ snaga⁴, između Luke i Vadine, područja oruž. postaje Vel. Trgovišta. U borbi ubijeno oko 22 partizana i 7 zarobljeno⁵. Na našoj strani: 4 mrtva i 12 ranjenih. Od oružništva nema gubitaka.

Izješće podneo bojnik Kržinik, zap. oruž. krila br. 14447.
7/12 D

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 6/1 — 22, k. 16.

² Vrijeme pisanja telegrama (21,10 časova)

³ Sastav neprijateljskih snaga bio je sljedeći: tri domobranska sata, dva ustaška sata, motorizovani sklop i oružnici. (Podaci iz izvještaja Prve pješake divizije — dokumenat u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 8/1—2, k. 16).

⁴ Nejasno. Vjerovatno su pri predaji telegrama ispuštene riječi: „1 partizanskih snaga“.

⁵ Netačno. Gubici Prvog bataljona Kalničkog NOP odreda, koji je vodio ovu borbu sa pomenutim neprijateljskim snagama, bili su: 1 mrtav i 2 ranjena, a predalo se 15 novih boraca. (Srbi, mobilisani u radne jedinice domobranstva, koji su ostali u Bataljonu poslije zarobljavanja, pa su ih, vjerovatno, ustaše pobile.) Vidi dok. br. 69.

BR. 110

IZVJEŠTAJ KOMANDE STO SEDME LEGIJE CRNIH KOŠULJA OD 7 PROSINCA 1942 GOD. O REPRESALIJAMA U S. DONJI SEGET¹

0016532

10 prosinca 1942-XII²

Zadar, 7 prosinca 1942

—•—

s

Strogo povjerljivo
Politifiko-istražno odjeljenje

PRETSJEDNISTVO MINISTARSKOG SAVJETA
DOBROVOLJNA MILICIJA ZA NACIONALNU SIGURNOST

Komanda 107. legije crnokošuljaša

Političko-istražno odjeljenje

Br. prot. 419/B/6

PREDMET: Zasjeda kamionu lakih konjanika.—

EKSELENCIJI GUVERNERU DALMACIJE
EKSELENCIJI PREFEKTU PROVINCIJE

ZADAR
SPLIT

i, radi znanja:

GLAVNOJ KOMANDI M.V.S.N.
(Politička služba)

RIM

Juče ujutro, oko 11 časova, jedan kamion u kome su bili laki konjanici, koji su pratili nekoliko rnzinjeraca, koji su radili na popravljanju jedne telefonske linije, bio je napadnut u visini Gornjeg Segeta.⁴

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta (k. 56*.

² Otisnuto: datum i broj pod kojim je ovaj dopis zaveden u protokolu Guvernerata Dalmacije.

³ Otisnuto od strane pošiljaoca.

⁴ Napad su izvršili dijelovi Trogirske čete. Vidi dok. br. 72 i 108.

Bilo je 14 mrtvih, od kojih su 3 izgorjela; ranjenih je bilo 5, a isto tako 5 je nestalo.

Radi represalije, spaljeno je nekoliko kuća poznatih partizana u Donjem Segetu.

GUVERNATORAT DALMACIJE

9 prosinca 1942

60219

CONSOLE"
NAČELNIK POLITICKO-ISTRAZNOG
ODJELJENJA
(Ivan Scalchi)
Scalchi

BR. 111

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA DRUGOG DOMOBRANSKOG ZBORA OD 7 PROSINCA 1942 GOD. O NAPADU NA POSADU U PODRAVSKOJ SLATINI¹

BRZOGLASNI BRZOJAV

TKO JAVLJA:	VRIEME:	KOME SE JAVILO:
II. Domobranski Sbor	SATI 20. 10	
prič ndp. Bernhard	DAN 7.	
	MJESEC XII.	
PRIMIO:	GODINA 1942	PREDAO:
stk Gold		

SADRŽAJ

5. XII. došlo je do borbe između četnika_vojvode Kovačevića jakosti oko 1000 ljudi i partizana nepoznate jačine kod Šekovića. Partizani razpršeni. Borba se još dalje vodi kod Šekovića.²

⁵ Pečat prijema

* Console — čin u fašističkim jedinicama, odgovara pukovniku.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 7/1—32, k. 16.

² U Istočnoj Bosni

6.XII oko 20,30 sati počeo obći napad pobunjenika na Po-dravsku Slatinu.³ Napad izveden sa svih strana. Jakost pobu-njenika oko 4000⁴ veoma dobro naoružanih. Borba se vodila do 7.o.m. do 06,30 sati. Napad odbijen, ah su pobunjenici uspjeli želj. postaju⁵ i napasti na javne zgrade.

Naši gubici: 3 mrtva, 9 ranjenih, 3 satnika zarobljena."

Gubici nepr.: 40 mrtvih (izbrojano), i neutvrđen broj ranje-nih-zarobljenih.⁷

6.XII. u 20 sati napad neutvrđenog broja pobunjenika na naše položaje u Našicama. Napad odbijen bez gubitaka.⁸

Dits nazvati Brod šta je ovo!
7/XII D⁹

• Napad je izvela Dvanaesta slavonska NOU brigada. Vidi dok. br. 47.

⁴ Netačno. Dvanaesta slavonska NOU brigada, koja je vršila napad, imala je pri formiranju (16 listopada 1942 god.) 958 boraca i rukovodilaca (vidi lom V, knj. 8, dok. br. 47). U originalu, iza cifre 4000 nalaze se dva upitnika, dopisana crvenom olovkom; vjerovatno ih je stavio pukovnik Dragojlov prilikom čitanja primljenog izvještaja.

⁵ Vjerovatno izostavljena riječ „zapaliti“.

" Zarobljeno je 60 domobrana i 4 domobranska oficira, a zaplijenjeno 8 puškomitraljeza, 70 pušaka i drugo (o zarobljavanju domobrana vidi dok. br. 120). — U originalu riječi „tri satnika“ okružene su crvenom olovkom i od njih povučena strelica do rečenice „Dits nazvati Brod šta je ovo“.

⁷ Gubici Dvanaeste NOU brigade: 1 mrtav i 3 lakše ranjena. Vidi dok. br. 47.

" Nije utvrđeno koja je jedinica Treće operativne zone izvrtila napad.

* Posljednja rečenica, paraf i datum dopisani su crvenom olovkom.

BR. 112

IZVJEŠTAJ KOMANDE KRALJEVSKIH KARABINJERA
DALMACIJE OD 8 PROSINCA 1942 GOD. O NAPADU NA
DVA TALIJANSKA KAMIONA NA CESTI OMIŠ—SPLIT¹

KOMANDA KRALJEVSKIH KARABINJERA DALMACIJE
ODJELJENJE SLUŽBI

Br. 2/339 prot. Pov. V.P. 141, 8 prosinac 1942-XXI

PREDMET: Napad na vojnu autokolonu na teritoriji
druge zone.—

GUVERNATORATU DALMACIJE — Vojnom kabinetu

Zadar

i, radi znanja,

GUVERNATORATU DALMACIJE — Gen. dir. policije

Zadar

Četvrtog tekućeg, oko 8 časova, na dva kamiona crnokošuljaša divizije „Bergamo“, koji su išli iz Krila (BH—VQ)—Hrvatska — u pravcu Splita, napalo je. između Krila i Sv. Martina (BL—VQ), oko 300 partizana² koji su se nalazili u zasjedi. — Ubijen je 21 crnokošuljaš, kao i njihova 2 oficira; ranjeno 15 crnokošuljaša, među kojima jedan oficir.—

Oba kamiona zapaljena.—

Ustanici su se odmah poslije toga uputili ka planini.

Ne zna se da li je bilo borbe i jesu li partizani imali gubitaka.

U 10,20 časova jedna mitraljeska četa za obezbjeđenje žičanih prepreka uputila se iz Splita ka Krilu, a u 10,50 stigla je na

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

² Treći bataljon Treće dalmatinske NO brigade. Vidi dok. br. 28 i 88.

31
COMANDO DEI CARABINIERI REALI DELLA DALMAZIA

UFFICIO SERVIZIO

Orz. komisija za utv. zlod.
okup. i njihovih pomagaca
Inv. br. 11423

N.2/339 di prot. Seg. P. N. 141 il 8 dicembre 1942-XXX

Risposta al del n.

OGGETTO: Attacco ad autocolonna militare in territorio della
seconda zona.-

- Carte annesse n.

GOVERNO DELLA DALMAZIA - Gabinetto Militare E A R A
per conclusioni
AL GOVERNO DELLA DALMAZIA - Direz. Gen. Polizia E A R A

Verso le ore 3 del 4 mediante due autocarri di CC. RR. della Divisione Bergamo, partiti da Krilo (BH-UQ) - Orvasia - e diretti verso Spalato, venivano assaliti, tra Krilo e San Martino (BH-UQ) da circa 300 partigiani che si trovavano in agguato. - Rimanevano uccisi n. 21 Camiele Vere, nonché 2 loro ufficiali, feriti 15 cc. rr. tra cui un ufficiale. -

I due autocarri venivano incendiati. -

Subito dopo il fatto i ribelli si dirigevano verso la montagna.

Si ignora se vi fu combattimento e le perdite dei partigiani.

Alle ore 10,20 una compagnia mitraglieri del reticolato di Spalato si dirigeva verso Krilo e alle ore 10,50 giungeva sul posto una compagnia di bersaglieri per un rastrellamento, che a quanto viene riferito, avrebbe preso contatto col maggior uccidendo 25 ribelli. Due villaggi sarebbero stati incendiati. -

Tanto per notizia. =

Il COLONNELLO
COMANDANTE I CC. RR. DELLA DALMAZIA
-Giuseppe Butti.-

GOVERNO DELLA DALMAZIA
Gabinetto Militare
Arrivo 3. 12. 42.
Prot. N.° 52. 12.
Posizione 1/4

[Handwritten signature]

31
11/12

mjesto jedna četa bersaljera radi čišćenja, koja je, prema izvještaju, stupila u kontakt sa neprijateljem i ubila 25 ustanika.³ Navodno, dva sela su zapaljena.

Toliko radi obavještenja.—

PUKOVNIK
KOMANDANT I KR. KARAB. DALMACIJE
— Giuseppe Butti —
G. Butti

GUVERNATORAT DALMACIJE
Vojni kabinet
Stiglo 912.42.
Br. prot. 5275
Pozicija E 4

BR. 113

IZVJEŠTAJ ŠEFA TALIJANSKE VOJNE MISIJE OD 8 PROSINCA 1942 GOD. O NAPADU NA TALIJANSKU KOLONU KOD OMIŠA¹

TALIJANSKA VOJNA MISIJA U HRVATSKOJ

Br. 5704/tajno

Zagreb, dne 8 prosinca 1942.

PRIEVOD

Predmet: podhvati talijanskih jedinica.

POGLAVNIKU NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE
GLAVNOM STANU POGLAVNIKA
GLAVNOM STOŽERU DOMOBRANSTVA

Zagreb

Dostavlja se izvješće sljedećih podhvata talijanskih jedinica izvršenih do 5 prosinca 1942.

— *Područje XVIII armijskog korpusa:*

U vezi sa napadom na jedan odjel samovoza u oblasti Omiša² objavljeno u izvješću br. 5670 od 5 t.m., izvršeno

¹ Netačno. Vidi dok. br. 88, 113 i 133.

⁴ Pečat prijema

¹ Redakcija objavljuje službeni ustaški prevod s talijanskog originala.

Original i prevod, pisani na mašini, latinicom, nalaze se u arhivi Vojnoisteriskog instituta pod br. 8/1—27, k. 16.

² Odnosi se na napad Trećeg bataljona Treće dalmatinske NO brigade na talijansku kolonu kod s. Podstrane (cesta Split—Omiš) 4 prosinca 1942 godine. Vidi dok. br. 28 i 88.

je djelotvorno čišćenje, za vrijeme kojeg je pročišćeno selo Podstrana (8 km sjev.-zapad. od Omiša), gdje se bili sakrili partizani, gdje je ustanovljeno 37 mrtvih, zapaljene nastambe, obrambeni položaji i skladišta streljiva.³ Sa talijanske strane, nekoliko palih i dvadesetak ranjenih.⁴ Odbijen je napad na selo Marina od Kaknja (10 km. sjev.-zapad. od Vodica): 2 ranjena Talijana. Izvršeno je djelotvorno zračno bombardiranje oblasti Glamoča i Bos. Grahova."

— *Područje VI armijskog korpusa:*

Nastavlja se čišćenje poluotoka Pelješca.

GLAVAR MISIJE, PUKOVNIK RE

OVJEROVLJUJE PRIEPIS
NADSTOJNIK,
Podpukovnik (Galzigna)
Galzigna

9/XII D

³ Konstatacija: „Gdje [su] se bili sakrili partizani, gdje je ustanovljeno 37 mrtvih, zapaljene nastambe, obrambeni položaji i skladišta streljiva" — nije tačna. Treći bataljon Treće dalmatinske NO brigade, poslije izvršenog napada povukao se dublje u pl. Mosor. Talijani su poslije ovog napada došli u s. Podstranu i ubijali civilno stanovništvo. Vidi dok. br. 88 i 133.

⁴ Prilikom napada Trećeg bataljona Treće dalmatinske NO brigade Talijani su imali 23 ubijena i 15 ranjenih oficira i vojnika. Vidi dok. br. 112.

BR. 114

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA DRUGOG DOMOBRANSKOG ZBORA OD 8 PROSINCA 1942 GOD. O BORBAMA NA PODRUČJU PODRAVSKE SLATINE¹

BRZOGLASNI BRZOJAV

TKO JAVLJA:	VRIEME	KOME SE JAVILO:
Zapovjed. II. D. S. ²	SATI 19	Mindom, oper. ³
Brod	DAN 8.	
nadpor. Adić.	MJESEC XII.	
PRTMIO:	GODINA 1942	PREDAO:
Ppuk Celestin	-I	

SADRŽAJ

7. ov. mj. nastavljena je borba četnika protiv partizana, koji su se ponovno prikupili kod s. Brainaca (3 km sj. Sekovića). Partizani nastoje pod svaku cenu povratiti Šekoviće.

7. ov. mj. njemačke čete zauzele Kotorište. Partizani se povukli ka jugozapadu.

Noću 6. na 7. ov. mj. izvršen napad pobunjenika na s. Cabunu⁴ (10 km sj. zapadno Podravska Slatina). Kao pomoć upućen 1 sat iz Virovitice, a iz Đulavca oklopni vlak sa 50 domobrana. Oklopni vlak naišao na minu 2 km sj. zapadno pred Cabunom. Razvila se borba u kojoj su pobunjenici odbijeni. Naši gubitci 2 mrtva i 4 ranjena, a kod pobunjenika neustanovljeno. 1 partizan ranjen uhvaćen.

0 napadu na povratku u⁵ Slatinu naknadno se saznaje, da se je od 3. sata, 4. p.p. koji je bio prisiljen na predaju vratilo do sada oko 80 ljudi, dočim se za sudbinu 20 domobrana ne zna.*

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 8/1—15, k. 16. Tekst je na nekoliko mjesta potcrtan crvenom olovkom.

² Zapovjedništvo Drugog domobranskog zbora

* Ministarstvo hrvatskog domobranstva, Operativni odjel

⁴ Napad su izvršili dijelovi Dvanaeste slavonske NOU brigade, čija je glavnina napadala neprijateljsko uporište u Podravskoj Slatini.

⁵ Vjerovatno pogrešno primljen telegram. Trebalo bi da glasi: „0 napadu na Podravsku Slatinu...“ Ovo se zaključuje na osnovu dok br. 111.

• Vidi dok. br. 47 i primjedbu br. 6 uz dok br. 111.

Gubitci partizana u mrtvima premašuju 100, a 12 zarobljenih partizana su prilikom pokušaja biega ubijeni⁷.

Nakon izvršenog napada na Podravsku Slatinu pobunjenici zauzeli svojim jačim dielovima crtu: Čeralije (9 km južno Podravske Slatine) — Macute 10 km jug. zapadno Podr. Slatine), gdje se utvrđuju.

7 o. mj. oko 19,30 skupina od nekoliko stotina pobunjenika izvršila napad na s. Orahovicu⁸ (7 km juž. od Čačinci). Iz Čačinaca upućena pomoć. Poslije dvosatne borbe neprijatelj odbijen bez gubitaka. Jednovremeno sa ovim napadom izvršeni su slabiji napadi na Podgorač⁹ (10 km j. ist. Našice), Našice i Čačince, koji su svi odbijeni bez žrtava.

3/XII D

BR. 115

IZVJEŠTAJ GENERALNOG INSPEKTORATA POLICIJE ZA
RATNU SLUŽBU OD 9 PROSINCA 1942 GOD. O BORBAMA
NA PODRUČJU DALMACIJE¹

GLAVNI GENERALSTAB KRALJEVSKE VOJSKE
Generalni inspektorat policije za ratnu službu

Vojnoj komandi — vojno-obavještajna služba — sekcija Bon-
signora V. P. 21
Glavnom generalštabu Kr. vojske V. P. 9
— Odjeljenju pomoć. nač. štaba
za teritorijalnu odbranu
— Obavještajnoj službi vojske
— V odjeljenju
— Operativnom odjeljenju I
i, radi znanja
Komandi XXIII arnr.j. korpusa² V. P. 87
Komandi teritorijalne odbrane Udine
Br. IS. 5099/11-12 prot. V. P. 9, 9 prosinac 42-XXr

4) 3 o.m. u 13 časova, u mjestu Gradi³ kod Blata na Korčuli
(Zadar) mnogobrojni ustanici⁴, u zasjedi u šumovitoj zoni,

⁷ Gubici Dvanaeste slavonske NOU brigade: 1 mrtav i 3 lakše ranjena: zarobljenih nije bilo. Vidi dok. br. 47.

⁸," Radi se samo, vjerovatno, o fingiranim napadima.

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta (k. 58 B/18).

² Ovaj korpus je posjedao područje Trsta, sjevernog dijela Istr* i Slovenskog Primorja.

³ Vjerovatno Gradina

⁴ Grupa partizana na Korčuli

napali su dva kamiona u kojima su bili karabinjeri, vojnici, milicioneri i finansiska straža, koji su energičnim protivdejsvom uspjeli da ih natjeraju u bjekstvo⁵. Na našoj je strani 9 mrtvih i 5 ranjenih.

5) 4 o. m. u 7.30 časova, u blizini želj. stanice Gračac, uslijed prepreke na tračnicama koju su postavili ustanici, iskliznule su dvije lokomotive vojnog transporta".

6) Istoga dana, 4 o.m., oko 8 časova, u blizini Krila kod Omiša (hrvatski teritorij koji drže naše trupe) dva kamiona sa cr. košuljama 89. legije divizije „Bergamo", koji su iz Omiša upućeni u Split, napalo je oko 300 ustanika⁷, koji su se nakon što su zapalili kamione, dali u bjekstvo zbog dolaska vojnog pojačanja.

Na našoj strani: mrtva 2 oficira i 21 vojnik, ranjeno 16 vojnika. Ustanici su ostavili na terenu oko 30 mrtvih⁸.

7) Pomenutog dana 4 o.m., u 10 časova, na mjestu između Dicma i Sinja (Split) ustaničke grupe⁹ su napale razne vojne transporte. Na našoj strani jedan je vojnik mrtav i tri ranjena.

Po naredbi
Brigadni general-inspektor
(S. Polito)
Polito

(M.P.)¹⁰

⁵ Netačno, partizani su se povukli Vidi dok. br. 105.

⁷ Akciju su izveli dijelovi Drugog bataljona Trećeg ličkog NOP odreda. Vidi dok. br. 17.

⁸ Treći bataljon Treće dalmatinske NO brigade. Vidi dok. br. 88.

⁹ Netačno, partizani nisu imali gubitaka. Poslije pomenutog napada Talijani su izvršili čišćenje u s. Podstrana i tom prilikom ubili 23 lica iz pomenutog sela. Vidi dok. br. 84, 88 i 133.

¹⁰ Dijelovi Treće dalmatinske NO brigade. Vidi dok. br. 28.

" Okrugli pečat: kao u naslovu

BR. 116

IZVJEŠTAJ ŽELJEZNIČKE MREŽE LIKA OD 9 PROSINCA
1942 GOD. O NAPADU NA ŽELJEZNIČKU STRAŽU KOD
GORNJIH DUBRAVA¹

BRZOJAVKA

Broj	2 >	Rieči	Vrieme	Primljen od Ogulin putem krugovala	Predat putem	Podpis kru- gojavnika
17/18	Z	50	9 XII 11/s 30 m	Vrieme 9/XII u 13 s 03 m	Vrieme u . . . s . . m	Zima
Službeni podatci: Ispravak stigao 10.XII.14.00 Adresa: Mindom glst*. Zagreb						

8. prosinca u 22.45 sati, napadnuta je željeznička straža broj 327, iznad Gornjih Dubrava od 300 pobunjenika³ i benzinom zapalili stražaru. 1 oružnik mrtav, 19 zarobljeno a jedan se spasio. Pruga ispravna.

Zeljezn. mreža Lika—Ogulin
(M.P.)⁴ broj 271/tajno
10/XII D

¹ Original, pisan olovkom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 10/1—15, k. 16.

• Ministarstvo domobranstva — Glavni stožer

" Drugi bataljon Kordunaškog NOP odreda. Vidi dok. br. 29.

⁴ Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska — Glavna domobranska krugovalna postaja u Zagrebu

BR. 117

IZVJEŠTAJ STOŽERA PRVE GORSKE DIVIZIJE OD 9 PROSINCA 1942 GOD. O BORBAMA KOD SMUĐA I MACUTA¹

BRZOGLASM BRZOJAV

TKO JAVLJA:	VRIEME:	KOME SE JAVILO.
GORDIV ¹ ppukovnik Markove	— SATI DAN M J E G E C prosinca	1700 9 II. Dom. Sbor nadz ⁸ častnik zast. Franjo Ju- rina 20. 25
PRIMIO: ppukovnih Žmavec	G O D I N A 1942	PREDAO: nstk Orrasch

SADRŽAJ

Radi olakšanja situacije kod Vočina⁴, upućen je 1 sat sa oklopnim satom u Vočin. Nakon borbe kod s. Lisičine, gdje je zarobljeno 5 partizana, ovaj odred je ušao u Vočin.

Ustanovljeno je, da se u Vočinu nalazi tamošnja posada (vjerojatno II/6 p.p.), koja čuva samo mjesto; željeznička postaja je zapaljena, koju su ranije čuvali mil'cioneri i izgleda napustili bez borbe.

3. prosinca ova posada je bila u borbi kod Smude i Macute\ gdje je imala znatne gubitke, osobito u oružju i to:

- poginulo: 1 častnik i 5 domobrana;
- zarobljeno: 1 častnik i 40 domobrana;
- izgubljeno: 1 bacač, 2 laka bacača, 3 strojnice, 3 strojopuške, 2 strojosamokresa i 35 pušaka".

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 9/1—19, k. 16. Tekst je na nekoliko mjesta potertan crnom i crvenom olovkom.

³ Gorska divizija

³ Nadzorni

¹ Vidi dok. br. 25, 43 i 125.

Odnosi se na napad Drugog i Trećeg bataljona Prve slavonske NOU brigade na domobranske snage koje su se kretale vozom iz Vočina. Vidi dok. br. 15.

⁰ Sa strane, dopisano je olovkom: „Javiti II D. Sboru“.

Ova je bojna sada duševno u lošem stanju i trebalo bi tamo uputiti za prvo [vrijeme] jednog iskusnog višeg častnika radi upliva, a potom svježiju⁷ snagu, kako bi se moral tamošnjoj posadi podigao.

Jači pritisak partizana u smjeru Voćina je sa juga i jugoistoka.

9/XII D

BR. 118

DNEVNI IZVJEŠTAJ VRHOVNOG ORUŽNIČKOG ZAPOVJEDNIŠTVA OD 10 PROSINCA 1942 GOD. O AKCIJAMA PARTIZANA U ZAGORJU¹

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VRHOVNO ORUŽNIČKO ZAPOVJEDNIČTVO

Odjel za javnu sigurnost

Broj 3623/taj.

U Zagrebu, dne 10. prosinca 1942.

Predmet: Izvješće o događajima
za 10. prosinca 1942.

MINDOM — (Gl. St. — Očev. Odjel)²

MINDOM — (Gl. St. — Oper. Odjel)

1. Oružnička pukovnija od 6. prosinca pismeno javlja:

1. prosinca o.g. oko 80 odmetnika³ došlo je u Breznički Hum, kotar Novi. Marof i zapalili občinske spise. Poglavnikovu sliku skinuli i polili tintom, a zatim opljačkali občinsku blagajnu.

Istog dana kroz Breznički Hum prošlo je oko 500—600 naoružanih odmetnika⁴ i otišli prema Hrašćini i Trgovišću, kotar Zlatar.

1. prosinca o.g. u selo Gotalovec, kotar Novi Marof, došla je jedna skupina naoružanih odmetnika⁵ i na uredu kamenoloma vlasništvo Kundera Tome razbili 2 prozora i odneli 1 pišaći stroj i 16 kg oraha.

⁷ Jedan dio rečenice, od riječi „prvo“ do riječi „svježiju“ napisan je olovkom.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 11/1—26, k. 16.

⁵ Ministarstvo domobranstva — Glavni stožer — Očevidni odjel

⁷ Kalnički NOP odred. Vidi dok. br. 69.

Iz Gotalovca otišli su u rudnik „Zaježda“ (12 km z. Novog Marofa), digli u zrak kompresor i električnu središnjicu. Sakupili radnike i održali im promičbeni govor, a zatim poslali kućama. Oduzeli su 37.258 kuna, 104 kg rasprskavajućeg tvoriva, 92 prižižka, 65 m. štapina i nešto liekova.

2. prosinca o.g. oko 50—60 odmetnika⁶ došlo ie u rudnik „Peščeno“ (8 km s. i. Marije Bistrice). Ušli su u nastambu, gdje se je nalazilo 60 domobrana radničke bojne bez oružja sa svojim zapovjednikom nadporučnikom Grabor Đurom, koji je bolestan ležao u krevetu. Domobranima su održali kratak promičbeni govor. Od nadporučnika Grabora su oduzeli odoru, a njega pustili. Domobrane su povelili sobom u Mariju Bisticu i tamo :m održali promičbeni govor i pitali ih koji želi sa njima ostati, te su njih 37 svi pravoslavci ostali, a 23 se vratili u rudnik.

Prema izjavi domobrana, koji su se vratili iz M. Bistrice, bilo je preko 500 odmetnika i da su neke skupine odmetnika otišle u pravcu Zagreba.

4. prosinca o.g. oko 100 odmetnika⁷ napalo ie oružničku postaju Gušće. — Nakon 3-satne borbe oružnike svladah i zarobili, — a postaju opljačkali. Iz obćine iznieli spise i zapalili. — Za sudbinu 9 oružnika se ne zna. Odmetnici su došli iz sela Svinjićka (5 km s. Gušća) kuda su se i povukli.

Predlaže se na znanje.

Glavni dozapovjednik
pukovnik (Josip Boić)

Boić

11. XII. 1942 D

BR. 119

IZVJEŠTAJ STOŽERA PRVE GORSKE DIVIZIJE OD 11 PROSINCA 1942 GOD. O NAPADU NA USTAŠKO-DOMOBRA-NSKU POSADU U PAKRAČKOJ POLJANI¹

BRZOJAVKA

Broj	^a >	Riječi	Vrieme	Primljen od Gordiv putem krugovala	Predat putem	Podpis kru- gojavnika
45	Z	121	11 XII 07 s 15 m	Vrieme 11 XII u 10 s 30 m	Vrieme u .. s .	Justin
Službeni podatci:				Adresa: - OPEROD ² -		

Noćas u 23.55 napadnuta sa svih strana Poljana³. Borba trajala do 04 00 sati, kada [su] posada i osiguranje želj. postaje savladane, 1 km brzoglasni stubovi prepiljeni. Špoj sa Zagrebom nemamo. Pomoć upućena iz Pakraca još noćas stigla u Poljanu oko 4.30 i rastjerala partizane. Gonjenje traie. Dio posade spašen. Još noćas organizirali jači podhvat u prostoru između želj. pruga sa ciljem uništenja skupine partizana. Izvršenje u toku. Savezno time izvršene izmiene u rasporedu. Privremeno I/4⁴ izvučena iz postava i zamieniena dielovima II/4⁵ a isti dielovima II/4 Gv.z. Po završetku podhvata vra- tiće se na svoja mjesta.

Gordiv op.⁶ 823.

(M.P.)⁷

Podhvat traje

od podne 11/XII do 12/XII u večer

11/XII D⁸

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 11/1—19, k. 16. Jedan dio teksta potcrtan je crvenom olovkom.

² Operativni odjel

³ Napad je izvršio Drugi bataljon Prvog NOP odreda Treće opera- tivne zone. Vidi dok. br. 47 i 120.

* Prva bojna Četvrtog gorskog zdruga

⁴ Druge bojne Četvrtog gorskog zdruga

* Gorska divizija, Operativni odjel

⁷ Okrugli pečat: NDH — Glavna domobranska krugovalna postaja u Zagrebu

* Posljednja rečenica, paraf i datum dopisani su crvenom olovkom.

BR. 120

IZVJEŠTAJ STOŽERA PRVE GORSKE DIVIZIJE OD 11 PRO-
SINCA 1942 GOD. O NAPADU NA USTAŠKO-DOMOBTRAN-
SKU POSADU U PAKRAČKOJ POLJANI¹

BRZOGLASNI BRZOJAV

TKO JAVLJA:	VRIEME:	KOME SE JAVILO:
Pubovni-j Gustović	SATI 1215	
1. gor. div. ² Daruvar	DAN 11	
	MJESEC XII	
PRIMIO: Pod pukovnik Žmavee	GODINA 1942	PREDAO:

SADRŽAJ

Noću 10/11. XII. u 23.35 sati napadnuta je Pakračka Poljana³. Borba se vodila do 4 sata, katft ie posada i osiguranje želj. pruge savladana.

Jedan dio je zarobljen, a drugi dio oslobođen⁴, pošto je odmah poslata pomoć iz Pakraca. Partizani su razbijeni.

Gubici: naši: 1 mrtav, 2 ranjena iz gorskog zdruha, 17 nestalih iz gorskog zdruha, oko 47 domobrana želj. straž. bojne nestali svi sa oružjem. Spašeno 13 domobrana gorskog zdruha i 2 ranjena i isto tako 3 domobrana želj. straž. bojne svi sa oružjem.

1 partizan ubijen i nekoliko ranjeno⁵. 1 pušl^ zaplienjena.

Vrši se gonjenje neprijatelja u 2 smjera. Početak je bio u 12 sati. Želj. pruga Poljana je oko 1 km porušena. Bit će popravljena.

11/XII D

418

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 11/1—10, k. 16.

² Prva gorska divizija

* Napad je izveo Drugi bataljon Prvog NOP odreda Treće operative zone. Vidi dok. br. 47.

⁴ Iznad ovog dijela rečenice dopisano je crvenom olovkom: (1 vod gorskog zdruha).

⁵ Gubici Drugog bataljona Prvog NOP odreda: 1 mrtav i 3 ranjena. Vidi dok. br. 47.

BR. 121

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA PRVE PJEŠAČKE DIVI-
ZIJE OD 12 PROSINCA 1942 GOD. O EORBAMA U SELU
IVANEC I PRIPREMAMA USTAŠKO-DOMOBRANSKIH
SNAGA ZA NAPAD NA KALNIK¹**

BRZOGLASNI BRZOJAV

TKO JAVLJA:	VRIEME	KOME SE JAVILO:
1. pješ. div. ppukovnik Švajger	SATI	11.30
	DAN	12
	MJESEC	prosina
PRIMIO: pukovnik Kalečak	GODINA	1942
		PREDAO:

SADRŽAJ

Noćas 11/12. prosinca oko 100 partizana² napadalo V. Poganac.

11. prosinca u jutro pošao oružnički satnik Cauš sa 20 oružnika i 20 koturaša preko Apatovca ka Ivancu radi traganja za skrivenim oružjem, koga je trebao prokazati jedan partizan koji se predao.

Satnik Cauš je pogrešio, što do noći nije završio ovaj posao, već je oko 22 sata ušao u s. Ivanec, gdje je prepadnut od partizana³ i zarobljen sa 10 oružnika i 10 koturaša. Ostatak pratnje nalazi se u V. Pogancu.

U toku je podhvat Bregi—Bilo Gora, ali sa slabim izgledima jer se skupina partizana već prebacila u Kalnik. Računa se, da u Kalniku ima sada oko 120 partizana.

Od 60 domdo⁴ radnika zarobljenih kod Brega, vratilo se iz zarobljeništva 40, dok je 20 ostalo kod partizana, u kojima su

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 12/1—4, k. 16. Jedan dio teksta potcrtan je plavom olovkom.

V Prvi bataljon Kalničkog NOP odreda. Vidi dok. br. 6J.

• Domobrankska dobrovoljačka jedinica. U domobranstvu su postojale dobrovoljačke jedinice (satnije, bojne, pukovnije) koje su se regrutovale od stanovništva na kojem području su bile dislocirane. Upotrebljavane su za odbranu mjesta, opravku puteva i željeznica, utovar i istovar i ostale slične poslove.

našli svoje znance i rođake, što znači, 4a je ova skupina kod Brega bila Lička⁵.

1. pješaka divizija predlaže, da im se konjanički i legionarski sat stave na raspolaganje za protivpodhvat u području Kalnika za oko 4—5 dana. Do sada su ovi satovi na raspolaganju ZEMPRO®-a koji ne dozvoljava njihovo udaljavanje. Ako se to ne odobri, ponovno će se prikupiti razpršene partizanske skupine i možemo računati sa ugrožavanjem željezničke pruge Križevci—Koprivnica—Ludbreg.

Od dielova *I/I*. p.p. zarobljene kod Suhače, ponovno je uztrajao 1 sat od 140 pušaka i već ga upotrebljava u podhvat u Bilu Gora⁷.

12/XII D

U 13.30 sati priobćeno podpukovniku Švajgeru, da pomenuta dva sata u Križevcima može koristiti za podhvate u okolini mjesta, a da ovo ne može braniti ZEMPRO.

⁵ Prema izjavi Ivana Šibla u Kalničkom NOP odredu nije bilo grupa boraca iz Like.

* Ured za zemaljski promet — skraćeno ZEMPRO. Ovaj ured je postojao pri državnim željeznicama NDH a imao je zadatak da reguliše promet na području NDH. Za izvršenje ovog zadatka ured je na vrijeme raspolaganje dobijao izvjesne jedinice od Ministarstva domobranstva.

⁷ Sa strane, napisano je olovkom: „Odgovoriti Svajgeru brzo i glasno“.

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA PRVE PJEŠAČKE DIVIZIJE
OD 12 PROSINCA 1942 GOD. O BORBAMA NA KALNIKU
I BILO GORI¹**

ZAPOVJEDNIČTVO
I. PJEŠAČKE DIVIZIJE

Gl. st. Br. 411/taj.

U Bjelovaru dne 12. XII. 1942

GLAVNOM STOŽERU DOMOBRANSTVA (Oper, odjelu)
ZAPOVJEDNICTVU I. DOMOBRANSKOG SBORA.

Dostavlja se sljedeće:

**Dnevno izvješće o situaciji na području II. zone na dan
12. prosinca 1942 godine.**

TAKTIČKA SITUACIJA

1. — *Pojedinosti o radu neprijatelja i naših četa.*

Oblast Kalnik.

Iz svih dosada primljenih podataka proizilazi, da se razbijene partizanske skupine vraćaju u oblast Kalnika². Iste su pojačane jednom skupinom od oko 150 partizana koja je vjerojatno došla iz oblasti Daruvara i putem preko Bilo Gore pojavila kod s. G. i D. Mosti (10 km j. od Koprivnice). Ova grupa je noću 10./II. o.m. uništila rudnik Bregi³ i tom prilikom zarobila oko 60 nenaoružanih domobrana od kojih je 40 svučeno i pušteno, a ostatak (20) ostao je kod partizana. Domobrani koji su ostali kod partizana većim su dielom iz Like, a ostali su tamo zato što su među partizanima našli svoje poznanike i rođake — što dovodi do zaključka da je ova nova partizanska skupina sastavljena od Ličana⁴. Ova se je skupina uspjela neopaženo prebaciti iz oblasti Bilo Gore ti oblast Kalnika. Ovo se zaključuje iz razloga, što današnja akcija, preduzeta pravcem: Podravski Novi Grad—G. Mosti—s. Hudovljani, do sada ruie naišla na partizane.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 14/1—11, k. 16.

² Odnosi se na Kalnički NOP odred. On nije bio razbijen. Vidi dok. br. 69.

³ Akciju je izvršio Drugi bataljon Kalničkog NOP odreda. Vidi dok. br. 51.

* Prema izjavi Ivana Sibla, tada komesara bataljona u Kalničkom NOP odred, ovaj podatak nije tačan.

U toku 11. o.m. i noću 11./12. o.m. desilo se je sljedeće:

1. — Kod s. Ivanec (9 km j. i. z. od Ludbrega) zarobljen je zapovjednik Koprivničkog oružničkog voda oružnički satnik Cauš sa 10 domobrana, 3 strojopuške i 1 zarobljenim partizanom u razviđanju na području s. Apatovca, a radi pronalaženja mjesta sakrivenog oružja i ostale partizanske opreme koja se je — po navodima toga partizana — tamo navodno nalazila. Došavši u s. Ivanec po padu mraka, spomenuta oružnička i domobranska skupina dobila je iz toga sela pušcanu vatru i u neredu se povukla". Za sada se nezna za sudbinu satnika Cauša, 10 oružnika. 10 domobrana i 1 strojopuške, a ostatak se je vratio u V. Poganac®.

2. — Noću 11./12. o.m. u 22,00 sata izvršen je napadaj od strane 80—100 partizana na koturaški sat u V. Pogancu⁷. Napadaji su trajali od 22,00—00,30 sati. U borbi je poginuo 1 domobran, a 1 oružnik lakše ranjen. O partizanskim gubicima nema još podataka⁸.

Neophodno je potrebno, da se ovom stožeru stavlja na raspolaganje legionarski sat i konjanički sat I. konj. sklopa, a koji su savezno zapovjedi Glavnog stožera br. 8541/taj. predviđeni za osiguranje ubiranja plodina u kotaru Križevci. Pomenuta 2 sata upotrebio bi ovaj stožer kao posade u Apatovcu i s. Kalniku, a radi preuzimanja iznenadnih akcija prema planini Kalnik, a sa osloncem na V. Poganac, Apatovac i s. Kalnik.

Molim da se ovo odobri.

14/XII D

Zapovjednik,
(Murković)
Murković pk."

⁵ Akciju su izvršili Prvi i Treći bataljon Kalničkog NOP odreda. Vidi dok. br. 69.

⁶ U produženju teksta dopisano je olovkom: „Zna se: vraćen ie iz zarobljeništva opljačkan i razoružan".

⁷ Napad su izvršili dijelovi Trećeg bataljona Kalničkog NOP odreda.

⁸ U produženju teksta dopisano je olovkom: „2 poginula (1 zapovjednik)". Ovaj podatak je netačan. Kalnički odred je imao 1 ranjenog i 1 poginulog. Vidi dok. br. 69.

" Pukovnik

BR. 123

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA DRUGE PJEŠAČKE DIVIZIJE OD 12 PROSINCA 1942 GOD. O BORBAMA U REJONU S BUCICE¹

JUTARNJE

IZVJEŠĆE

O događajima u toku 12. XII. 1942.

- a. — Nema.
- b. — Noć protekla u miru.
- c. d. — Nepromienjeno.
- e. — Prema večernjem izvješću od 11. XII.
- f, g, h. — Nema.
- k. — Cesta Kostajnica—[Bos.] Novi upotrebljiva za sva prevozna sredstva.

VEČERNJE

a, b. — XXXI. ustaška bojna, koja je premještena na Kupu za spriječavanje prielaza, od danas je obkoljena u s. Bučica (16 km. sj. z. od Gline) od oko 800 partizana².

Za razterećenje tamo je poslana jedna pojačana ustaška satnija iz Gline.

Dosadašnji vlastiti gubitci: 5 mrtvih, 20 ranjenih, 2 gor. topa, koji su oštećeni pali u ruke partizana.

Ostali razviđački dielovi nisu došli u dodir sa neprijateljem.

Preselica sa samovozima za Bos. Novi vratila se je bez naročitih događaja.

c, d. — Prema skici koja se dostavlja 714. diviziji.³

e. — Djelatnost razviđanja i izgradnja postava.

f. — 5 mrtvih, 20 ranjenih, 2 gorska topa.

g. h. — Nepoznato.

k. — Kao što je javljeno.

Za točnost:

Glavar stožera

Bojnik (Brusić)

(M.P.)<

P 14/XIID

Brusić

¹ Kopija, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 14/1—27, k. 16. Tekst je na nekoliko mjesta potcrtan crvenom olovkom.

² Odnosi se na Petu brigadu Osme divizije NOV i PO Hrvatske. Vidi dok. br. 61.

³ Niemačka divizija

⁴ Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska — Zapovjedništvo 2. pješačke divizije

BR. 124

DNEVNI IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA PRVOG DOMOBRANSKOG ZBORA OD 12 PROSINCA 1942 GOD. O BORBAMA NA PODRUČJU KORDUNA, ZUMBERKA I POKUPLJA¹

„Veoma žurno“

ZAPOVJEDNIŠTVO I. DOMOBRANSKOG SBORA

GLAV. ST02. ODJEL

i Tajno!

GLST Br. 11189/Taj.

U Sisku, dne 12. prosinac 1942.

PREDMET:

Dnevno izvješće I.D.Z.
za 12. prosinac 1942.
do 18 sati.

GLAVNOM STOŽERU DOMOBRANSTVA
(Operativni odjel)

Savezno zapovjedi Glst. Op. Br. 3219/Tajno od 9. VIII. o.g.,
dostavlja se sljedeće dnevno izvješće:

(Sekcija mjerilo 1:100.000).

1. A.— KRATKA OCIENA SITUACIJE:

Po svemu izgleda, da se je od partizanskih snaga² koje su napale Skakavac, Banski Kovačevac i Lasinju (a koje su prema izvješću pukovnika Tomaševića jake četiri brigade), odvojio znatan dio prema iztoku — s. Bučica (odmah južno od Pokupskog).

Pojačavanjem skupine Pisarovina pruža se izgled za uspješno izvršenje podhvata XXX. ustaške bojne i zajednički dalji rad, radi protjerivanja neprijatelja iz L. Sredičkog, L. Štefanki i Augušanovca. Mnogo zavisi od sposobnosti zapovjednika za rad po magli.

Namjera pukovnika Tomaševića, da poduzme podhvat sa crte: Cerovac—Kamensko (istočno od Karlovca) prema crti: Tušilović—s. Trebinja, može dati velike koristi, u obće sa akcijom

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 12/1—40, k. 16. Tekst je na nekoliko mjesta potcrtan crvenom olovkom.

² V Četvrta NOU, Peta NO i Petnaesta NO brigada Osme divizije NOV i PO Hrvatske. Vidi dok. br. 30 i 61.

iz prostora: Pisarovina—Dubranec, ali je pitanje, da li pukovnik Tomašević ima dovoljno snaga.

Protiv partizana,³ koji se nalaze u velikom luku Kupe, od Skakavca, preko Lasinje, do prema Bučici, naše snage stoje obuhvatno (skupina Alabanda⁴ na pravcima: Dubranec—Sredičko, Kravarsko—Augušanovac i D. Hruševac—Pokupsko; skupina Ikica⁵ oko Pisarovine i skupina kod Bučice). Šteta je, što nisu krilne skupine (Tomašević kod Karlovca ili skupina Bučica), odnosno barem jedna od njih, dovoljno jake za jedan odlučan udar sa gonjenjem.

1. B — DJELATNOST PODREĐENIH ČETA I POJEDINOSTI
O NEPRIJATELJU:

Područje Lekeničkog odsjeka:

12.XII. o.g. produžen je podhvat četa ovoga odsjeka.^c

Obzirom na gustu maglu jer je i održavanje veze veoma teško, nisu se mogli dostići današnji dnevni ciljevi. Cesta kod s. Šestak Brda (9 km jug.zap. od Kravarskog) razkopana je, a most kod s. Zgurić Brda (1,5 km juž. od Šestak Brda) porušen.

Naloženo ie da XXX. Ustaška bojna uhvati spoj sa posadom u Pisarovini i pojačanjem upućenim iz Zagreba.

Bojna kola i motorizirani dielovi stigli su u Pisarovinu.

Područje 2. Pješačke divizije:

Po izvješću zapovjednika Petrinjskog zdruga stanje kod Bučice je sljedeće:

Jedna bojna koja je 10.XII. o.g. bila upućena u Bučicu radi zatvaranja prielaza preko r. Kupe, bila je u toku 11.XII. o.g. napadnuta od jačih dielova partizanskih skupina⁷ (navodno dielovi od 4 partizanske brigade), tako da je obkoljena.

Kod k 203 (2V2 km zap. od Bučica) 1 sat je danas napadnut i razpršen.[^] Pri tome su dva gorska topa pala u ruke partizana, ali je jedan potpuno onesposobljen a od drugog izvađen zatvarač.

Do momenta pisanja izvješća, stanje još nije jasno.

V Jedinice su nazvane po svojim komandantima.

¹ Odnosi se na pokušaj uništenja partizanske čete „Kljuka” na području Kravarskih Gorica. Početkom studenog 1942 god., formiran je vod „Kljuka” od oko 30 boraca iz sastava bataljona „Slavko Klobučar”, koji je u to vrijeme otišao u sastav novoformirane Trinaeste NOU brigade „Josip Kraš”. Vod „Kljuka” je ostao u Pokuplju sa zadatkom: osiguravati vezu sa Zagrebom i Trećom operativnom zonom i politički raditi na terenu. U prosincu je vod prilivom novih boraca pre-rastao u terensku četuu „Kljuka”.

V Napade izvršila Peta NO brigada. Vidi dok. br. 30 i 61.

Od strane ovog stožera naloženo je Petrinjskom zdruhu da razjasni stanje i da, po potrebi, zauzme takav položaj odakle će moći groziti partizanskoj skupini na prostoru Kiringrad—Ilovačak.

Operativno područje Karlovac:

1.— Po prikupljenim podacima partizani spremaju napad na Krašić i Kostanjevac.⁹

2.— Danas je sa cilnim frontom na crti: Cerovac—Kamen-sko (6 km jug.ist. od Karlovca) izvršen kratki podhvat do crte s. Macuti (k. 248) — Vukmanić—Trebinja (10 km jug. ist. od Karlovca) u svrhu nasilnog razviđanja.

Jedan partizan sa kurirskom poštom uhvaćen.

Rezultata izvršenog razviđanja još nema.

Područje 1. Pješačke divizije:

1.— 10.XII. o.g. poslije podne vršeno je razviđanje od strane zapovjedništva oružničkog voda iz Koprivnice satnika Cauša sa 20 oružnika i 20 domobrana.

Kod s. Apatovca (12 km jug.zap. od Ludbrega) bili su iznenadno napadnuti vatrom, zbog čega su se u neredu povukli u V. Pogancu. Nezna se za sudbinu satnika Cauša, 10 oružnika i 10 domobrana.¹⁰

2.— U noći 11/12.XII. o.g. oko 22 sata izvršen je napad na koturaški sat u V. Pogancu (12 km juž. od Ludbrega).¹¹

Gubitci: 1 domobran poginuo a 1 oružnik ranjen, dok gubitci neprijatelja nepoznati.

1. C — VLASTITE NAMJERE:

Produžiti u toku 13.XII. o.g. podhvat četa Lekeničkog odsjeka, po osnovi, pošto se danas zbog guste magle nisu mogli postići određeni dnevni ciljevi.

2.— POKRETANJE I PREMJEŠTAJ VLASTITIH CETA:

Nije bilo.

3.— OSOBITI DOGAĐAJI I MJERE IZVAN BORBENE DJELATNOSTI CETA:

Nije bilo.

Po nalogu Zapovjednika
GLAVAR STOŽERA

13/X D

⁹ Napad je izveden 14/15 prosinca. Vidi dok. br. 131.

¹¹ Napade su izvršili dijelovi Kalničkog NOP odreda. Vidi dok. br. 69.

BR. 125

**IZVADAK IZ IZVJEŠTAJA ZAPOVJEDNIŠTVA DRUGOG
DOMOBRANSKOG ZBORA OD 13 PROSINCA 1942 GOD O
BORBAMA ZA VOČIN¹**

BRZOGLASNI BRZOJAV

TKO JAVLJA:	VRIEME:	KOME SE JAVILO:
Zap II. domob. Hbora²	SATI 2000	
	DAN 13.	
Bernadić satb.	MJESEC XII.	
PRIMIO:	GODINA 1942.	PREDAO:
stk. Willitzer		

SADRŽAJ

11. i 12. o.m. posada Voćin napadnuta je od nadmoćnih part. snaga³ i posada Voćina, 2. bojna 6. p.p., doživila je osjetljive gubitke.

12. o.m. 2. boj. 6 p.p. probila se u smjeru Pivnice, 12 km sj. z. od Voćina. Bojnica se prikuplja u Virovitici.

Do sada poznati naši gubici: 1 častnik, 10 domob. i 10 ustaša poginula. Za 5 častnika i 150 domob. nezna se sudbina. Dalji podaci se prikupljaju.⁴

14/XII D

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 13/1—21, k. 16.

² Zapovjedništvo Drugog domobranskog zbora. Iznad posljednje riječi dopisana je, -crvenom olovkom, riječ „Brod“.

³ Dvanaesta slavonska NOU brigada. Vidi dok. br. 25, 43 i 47.

⁴ U ovoj akciji zarobljeno je 176 domobrana i 7 domobranskih oficira, a zaplijenjeno 15 puškomitraljeza, 190 pušaka i drugo. Vidi dok. br. 47.

BR. 126

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA PRVOG DOMOBRANSKOG
ZBORA OD 14 PROSINCA 1942 GOD. O NAPADU NA TO-
PUSKO-KOLODVOR I CEMERNICU I BORBAMA NA PO-
DRUČJU BUCICA—SKAKAVAC¹**

„Veoma žurno“

ZAPOVJEDNIČTVO I. DOMOBRANSKOG SBORA
GLAV. ST02. ODJEL

Tajno!

GLST Br. 11239/Taj.

U Sifiku, dne 14.XII. 1942

PREDMET: Dnevno izvješće
I.D.S. za 14/XII. do 18 sati

GLAVNOM STOŽERU DOMOBRANSTVA
(Operativni odjel)

Savezno zapovjedi Glst. Op. Br. 3219/taj. od 9. VIII. 1942²,
dostavlja se sljedeće dnevno izvješće:

(Sekcija mjerilo 1 : 100.000)

1. A. — KRATKA OCIENA SITUACIJE:

Partizanske skupine na zoni 1. pješ. divizije nastavljaju sa drskim prepadajima.

Još nije potpuno jasno stanje i namjere partizana u luku Kupe: Skakavac—Lasinja—Bučica—Vrginmost. Svakako se tu nalaze znatne snage. Topusko i Cememica ugroženi su.

1. B. — DJELATNOST PODREĐENIH CETA I POJEDINOSTI
O NEPRIJATELJU:

1.— **Područje grada Zagreba:** Bez podataka.

2.— **Područje 1. Pješ. divizije:**

1.— 14/XII. o.g. oko ponoći partizani³ su porušili želj. most na rieci Cesini na pruzi V. Grđevac—Pavlovac. Promet preki-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 15/1—4, k. 16. Tekst je na nekoliko mjesta potcrtan crvenom olovkom.

² U arhivi Vojnoistoriskog instituta.

³ Dijelovi Kalničkog NOP odreda

nut. Istodobno je porušen i jedan most na cesti u blizini želj. mosta.

Područje 2. Pješачke divizije:

1.— Od 14. sati 14/XII. o.g. partizani⁴ napadaju Topusko, Topusko-kolodvor i Cemernicu. U Glini se, prema izvješću **Pe-**trinjskog zdruga čuje paljba iz topova i bacača, a navodno i zujenje jednog motora (što bi mogao biti partizanski tenk).

2.— Kod Bučice (odmah južno od Pokupskog), gdje je IV. stajaći zdruk u borbi protiv jake partizanske skupine", u smjeru zapadnom, stanje nije još potpuno jasno. Prema izvješću dielova potpukovnika Alabande iz Topuskog, dielovi IV. stajaćeg zdruga napustili su položaj Sv. Trojstvo (k. 204) koji vlada Kupom i Pokupskim. IV. stajaći zdruk prema ovom izvješću krenuo je od Bučice. prema Cemernici.

Područje Lekeničkog odsjeka:

Zbog vrlo guste magle, koja vlada od 11 XII. i koja je trajala i danas, razviđanje, veza i pokreti jako otežani. XXX. ustaška bojna po zapovjedi pukovnika Tomaševića otišla je na odsjek D. Kupčina—Šišljavić, dok u L. Stefanki i L. Sredičko nije ostavljen nitko, po zapovjedi Operoda Br. 8370/taj. od 4/XII. o.g.

Cete Lekeničkog odsjeka vraćaju se 15/XII. u polazne točke, ostavljajući u Kravarsko odgovarajuću posadu, koja će sa oružnicima vršiti razviđanja prema Kupi, održavajući vezu i sa lovačkim odredom Dubranec.

1. C. — VLASTITE NAMJERE:

Od pukovnika Tomaševića traženo da se zatvore prolazi kod L. Sredičko i L. Stefanki.

Cim se vrijeme poboljša, poduzeti ponovni podhvat prema Suvači i Pokupskom, ako obća situacija to dozvoli.

2. i 3. Nije bilo.

PO NALOGU ZAPOVJEDNIKA
GLAVAR STOŽERA

15/XII D

⁴ Četvrta NOU, Peta i Petnaesta NO brigada Osme divizije NOV i PO Hrvatske. Vidi dok. br. 30 i 61.

⁵ Peta NO brigada Osme divizije. Dijelovi ove brigade bili su **za** vrijeme napada na Topusko-kolodvor i Cemernicu rra osiguranju ovog napada od pravca Topusko, Glina, Bučica. Vidi dok. br. 30 i 61.

BR. 127

**IZVJEŠTAJ USTAŠKE RADIO-SLUŽBE OD 14 PROSINCA
1942 GOD. O SITUACIJI NA PODRUČJU ZUMBERKA¹**

USTAŠKA VOJNICA
KRUGOVALNA POSTAJA ZAGREB

Broj 162/taj. sa pril.

U Zagrebu dne 14-XII 1942

ZAPOVJEDNIČTVU USTAŠKE VOJNICE

u **Zagrebu**

Izveštaj primljenih brzojava dne 13 ov. mj.

Brzojavka br. 11 Zapovjedniku Zumberka Gor. Vas. Uputite se odmah kod 33. boine i povedite istragu radi rasula u istož.-Krivce uhitite. Zapovjednik bojne podnio ovom Zapovjedničtvu izveštaj o tome pod br. 277/taj. Izvjestite o posljedku stop oper. podr. op. br. 1191/Taj.

Primljena iz Karlovca.

Brzojavka br. 12 Zapovjedniku Zumberka Gor. Vas. Neprijatelj³ prikuplja se oko Kostanjevca i namjeravaju napasti ga sa pravca Željeznog. U pravcu Kostanjevca vršite ma i sa najmanjom snagom pritisak stop pukovnik Tomašević Op. br. 1211/Taj.

Primljena iz Karlovca.

Brzojavka br. 13 Zapovjedniku Zumberka Gor. Vas. Jedan sat 10. Ustaške bojne upućujem 13. prosinca zorom rano u Krašić. Zapovjednik sata nosi pismenu zapovied stop Op. područje Op. br. 1212/Taj.

Primljena iz Karlovca.

Brzojavka br. 14 Zap. Oper. područja Karlovac. Prema izvješću seljaka odmetnici prekopavaju cestu Sošice—Kostanjevac.

Primljeno od Zumberka.

14. XII. 1942 D

(M.P.)⁴

Zapovjednik glavne
Krugovalne postaje Z.U.V.
djel. poručnik: (Vrbanjac)

Vrbanjac

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 15/1—48, k. 16.

² Dijelovi (dviije satnije) 33 ustaške bojne napustili su položaj Kostanjevac—Prekrižje i povukli se u Krašić. Vidi dok. br. 154.

³ Trinaesta NOU brigada „Josip Kraš" i slovenska NOU brigada „Ivan Cankar" (koja se tada prebacila na Zumberak radi izvođenja zajedničke akcije). Vidi dok. br. 37 i 53.

⁴ Okrugli pečat: kao u naslovu

BR. 128

IZVJEŠTAJ GLAVNOG RAVNATELJSTVA ZA JAVNI RED
I SIGURNOST OD 15 PROSINCA 1942 GOD. O NAPADU NA
POSADU ŽELJEZNIČKE STANICE BULINAC¹

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA
GLAVNO RAVNATELJSTVO ZA JAVNI RED I SIGURNOST

Broj: 143620-I-B-1942.

Zagreb, dne 15.XII.1942.

Predmet: Bulinac željeznička stanica
zapaljena je po partizanima.

GLAVNOM STOŽERU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
Operativni odjel

Zagreb

Kotarska oblast u Bjelovaru izvješćem 5.XII.1942 broj 21834/42. javlja:

„U noći od 4 na 5 prosinca 1942. godine, izvršen je po partizanima napadaj na željezničku postaju Bulinac koja je od Bjelovara udaljena 16 km.² Istu su zapalili pošto su prethodno izselili nadstojnika postaje. Također su zapalili i mjesni željeznički magazin.

U Bulincu nalazila se je jedna radnička satnija, koju su zarobili a oko 20 njih uspjelo im je pobjeći. Među zarobljenicima nalazi se i nadsatnik Lukić. Zarobljeno je 15 pušaka.

Partizani su sobom odveli jedan vagon vojničkog brašna, koji se je nalazio na stanici.

Na stanici je također bilo i vreća sa kukuruzom, kojeg su sezonski radnici dovezli radi prevoza. I ovog su htjeli sobom odvesti, ali na molbu nadstojnika postaje koji im je obrazložio da je to sezonska zarada pustili su ga, ali su mu naredili da ga razdijeli sirotinji.

Od seljaka uzeli su kola, da bi mogli prevesti brašno i ostale vojničke stvari koje su na stanici našli.

Kod trgovca Copa u Bulincu uzeli su neke stvari koje su im bile potrebne.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 19/1—44. k. 16 a.

² Napad je izvršila Prva četa Drugog bataljona Kalničkog NOP odreda. Vidi dok. br. 51.

Iste noći jedna druga skupina partizana odniela je oko 10 vatrogasnih bluza iz spremišta Vatrogasnog društva u selu Babincu, občine Severin, kotar Bjelovar, a također iste noći u selu Orovcu svukli su domobrana Pećar Antuna, pričuvnog domobrana 2 bitnice 4 topničkog sklopa, koji je došao svojoj kući na dopust.

Predlažući ovo izvješće napominje se. da je ovo četvrta željeznička stanica na području ove oblasti koja je po partizanima potpuno uništena i onesposobljena za rad, od kojih je Buhnac u gospodarskom pogledu najvažnija (odmah iza Bjelovara) jer služi kao otpremna stanica svih zemaljskih prihoda mlijeka i stoke, te će odprema navedenih stvari kroz nedogledno vrijeme biti vrlo otežana i sva odprema sa područja ove oblasti pasti će na željezničku postaju Bjelovar, koja je i onako prenatrpana prometom.

I ovom prilikom napominje se, da je područje kotarske oblasti u Bjelovaru sve više i više ugroženo od partizansko-pljačkaških odreda i da se među seljačtvom sve više širi strah da partizani nebi izvršili svoje prijetnje kojima se prijete seljacima u koliko budu Državi predavali svoje viškove zemaljskih proizvoda i stoke."

S molbom na znanje.

ZA DOM SPREMNI!

Nadstojnik obćeg odsjeka:

Dr. Vučić

Dr. Vučić

(M.P.)³

19.XII.1942 D

³ Okrugli pečat: kao u naslovu

BR. 129

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA PRVOG DOMOBRANSKOG
ZE'ORA OD 15 PROSINCA 1942 GOD. O NAPADU JEDINICA
NOV HRVATSKE NA NEPRIJATELJSKE POSADE U CE-
MERNICI I TOPUSKOM¹**

t
BRZOGLASNI BRZOJAV

TKO JAVLJA:	VRIEME:	KOME SE JAVILO:
1 Dom. zbor	SATI 20. 25	
C'Stn. namjestnik	DAN 15	
Kuba Dragutin	MJESEC prosinca	
PRIMIO:	GODINA 1942.	PREDAO:

SADRŽAJ

Dodatak večernjem dnevnom izvješću od 15. ov. mj.:
3. sat 10. novačke bojne u Čemernici raspršen, 25 ranjenih
dovezeno u Glinu. Broj mrtvih i nestalih neutvrđen.²
Na Topusko-kolodvor otpočeo žestok napad partizana.³

15/XII D

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 15/1—40, k 16.

Napade izvršili dijelovi Osme divizije Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske. Vidi dok. br. 35, 42, 57 i 61.

BR. 130

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA ŠESTE PJEŠAČKE DIVIZIJE OD 15 PROSINCA 1942 GOD. O ULIČNIM BORBAMA U LIVNU I O SLANJU USTAŠKO-DOMOBRANSKIH POJAČANJA U TOM PRAVCU¹

PRIMLJENA BRZOJAVKA

tek. broj očevid, lista prim. brzoj.

2	a	Slova	Vrieme	Primljen od Sarajeva putem Krugovala	Predat	Podpis krugojavnika
			15/XII 18 s 20 m	Vrieme 15/XII u 24 s 00 m	Vrieme ... u . s . . m	
Službeni podatci:			NAJŽURNIJE!		Naslov:	

OPERATIVNI ODJEL

U Livnu ulične borbe sa partizanima².

Traže žurno pojačanje i streljivo. Iz *Bugojna* poslato pojačanje preko *Kupresa*. Streljivo poslato preselicom jer zrakoplovom iz *Sarajeva* nemoguće radi magle.

Šimić naredio upućivanje 3 sata iz *Imotskog* preko *Tomislav Grada*³ u *Livno*, III. bojne čim stigne u *Sinj* preko *Vagnja* ka *Livnu*.

Iz *Zadvarja* naredio pripajanje 2.sata II. bojne u *Imotski*, ako su Talijani još u *Zadvarju*.

Talijani obavješćeni i tražena pomoć.

Dostavljeno Glavnom Stožeru Domobranstva, Sboru Sarajevo i O.V.P.⁴N.D.H. kod Supersloda.

Op. broj 4031

6. DIVIZIJA

Dešifrirao u 07.45 sati:
nadporučnik Filković

16/XII D

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 15/1—52, k. 16.

² Druga proleterska NOU divizija. O borbama za Livno vidi dok. br. 145, 147, 148 i tom IV, knj. 8, dok. br. 244, 245 i 247.

³ Duvno

⁴ Opće vojničko povjereništvo Nezavisne Države Hrvatske pri Višoj komandi oružanih snaga „Slovenija—Dalmacija”

BR. 131

**IZVJEŠTAJ MJESNOG ZAPOVJEDNIŠTVA U KARLOVCU
OD 15 PROSINCA 1942 GOD. O NAPADU NA KRAŠIĆ¹**

BRZOGLASNI BRZOJAV

TKO JAVLJA:	VRIEME :	KOME SE JAVILO:
Operativno područje	SATI 7. 30	
Mjestno zapovjedništvo	DAN 15	
Karlovac	MJESEC XII	
PRIMIO:	GODINA 1942.	PREDAO:
Nsat Pesić		

SADRŽAJ

Mjestno zapovjedništvo Karlovac javlja:

14. o.mj. u 21.30 napadnut je Krašić.²

U Krašiću se nalazi oružnička postaja. Upućeno je 13. o.mj. pojačanje od IV2 sata ustaša.³

Spoj sa Krašićem je prekinut.

Danas 15. o.mj. primljeno je izvješće, da je Krašić pao. Ustaše se drže još u školi, koju neprijatelj tuče bacačima.

Danas 15. o. mj. u 6 sati upućen je 1 sat Talijana kao pomoć.

4

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 14/1—35, k. 16.

² Napad na ustaško-domobranske snage u Krašiću izveli su Tri-naesta NOU brigada „Josip Kraš” i NOU brigada „Ivan Cankar”. Vidi dok. br. 37, 50, 59, 132 i 138.

³ Vidi dok. br. 132.

⁴ Nečitak paraf

BR. 132

**IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG PODRUČJA KARLOVAC OD
15 PROSINCA 1942 GOD. O ZAUZIMANJU KRAŠICA OD
STRANE JEDINICA NOV I O PRIPREMI PROTUNAPADA
USTAŠKO-DOMOBRANSKIH I TALIJANSKIH SNAGA¹**

BRZOGLASNI BRZOJAV

TKO JAVLJA:	VRIEME:	KOME SE JAVILO:
Oper područje Karlovac Puk. Tomašević	SATI 11. 45 DAN 15.	
PRIMIO: Puk. Kalečak	MJESEC prosinca GODINA 1942	PREDAO:

SADRŽAJ

1. — Nakon višesatne borbe partizani² su zauzeli s. Krašić u 3.30 sati. Oružnička posada i 2 ust. sata (1 novački X. bojne i 1 prometnog zdruga) upućeni 13. XII. kao pojačanje u Krašić raspršeni su. — Upućeni talij. sat još je u borbi sa partizanima, koji drže Krašić.

2. — Ozalj ozbiljno ugrožen. Potrebno proširiti njegove obrambene postave, a zato nema raspoložive snage. — Preporučeno mu da izvuče dielove X. ust. bojne sa postava kod Kamenškog i pojača Ozalj.

3. — Partizani i dalje prelaze sa Korduna preko Kupe. Budući da je odsjek Kupčina—Šišljavić zatvoren, sada prelaze preko Kupe zapadnije.

Smatra da će uskoro usliediti i napad na Karlovac³.

On nema ni sata u pričuvi, a Talijani imaju samo 1 bojnu.

4. — Jučer je obišao postrojbe na Zumberku. — Obće stanje loše. Ust. postrojbe bez častnika ili sa vrlo slabim zapovjednikom. — Nepotrebno se drži široka zaprečna crta: Samobor—Stojdraga—Kalje—Kostanjevac. Posade su odvojene i slabe i

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 15/1—3, k. 16.

² Vidi dok. br. 34, 37, 50, 59, 131 i 138

* U to vrijeme partizani nisu namjeravali da napadnu Karlovac (što se vidi iz dokumenata, kao i izjava boraca iz toga kraja;.

ne mogu odoliti jačem napadu partizana koji se za napad koncentriraju. — Osim toga susjedne posade, slabo zapovjedane, drže se pasivno tako da je sudbina napadnute posade unapred riješena. — On ih pojačavati ne može a i upućena pojačanja slabo se bore (primjer 2 raspršena ustaška sata upućena "u Krašić).

Predlaže: da se napusti gornja crta (Samobor—Kostanjevac) i da čete prikupi na užoj zaprečnoj crti.

5. — Obće stanje ozbiljno, čete slabe. Potrebne su mu jače snage. X. ustašku bojnu ne može izvući ni za svoju pričuvu, a kamo li za druge odsjeke.

Talijani upoznati sa situacijom ali ne mogu pomoći, jer avizirana pojačanja ne dolaze.

15/XII⁴

)

- 1.)⁵— U 15 sati traži zap. Ust. posad. bojne — radi izdavanja naloga za upućivanje u Krašić.
- 2.) — U 15.30 izdao sam nalog za pripremu 2 satnije ust. posad. bojne.
U 15.35 izdao nalog službujućem u obskrbnom odjelu, da se pripreme teretni samovozi za prevoz 2 satnija do Krašića
- 3.) — Satnik Hubl zapovj. ust. posad. bojne javio se u ovom odjelu u 16 sati i primio nalog za upućivanje.
- 4.) — U 16.20 razgovor sa puk. Tomaševićem koji traži da se ove satnije upute u Karlovac pa makar došle i u toku noći.
- 5.) — 2 satnije ust. posad. bojne kreću 15. ov. mj. u 21 sat teret, samovozima u Karlovac — gdje će se javiti puk. Tomaševiću.

c

15 XII D

⁴ Dopisano crvenom olovkom.

⁵ Cio sljedeći tekst dopisan je mastilom.

* Potpis je nečitak.

BRZOGLASNI BRZOJAV

TKO JAVLJA:	VRIEME:		KOME SE JAVILO:
Oper. područje Karlovac Puk. Tomašević	SATI	11.45	
	DAN	15.	
	MJESEC	prosinca	
PRIMO:	GODINA	1942	FREDAO:
Puk. Kalečak			

S A B E Ž A J

1.-Nakon višesatne borbe partizani su uspjeli s Krašić u 3.30 sat Oružnička posada i 2 ust.sata/1 novaki V.bojne I i broknetov odruca/upućeni 13.XII.kao pojačanje u Krašić raspršeni su. Upućeni talj.sat još je u borbi sa partizanima, koji drže Krašić.

2.-Ozalj ozbiljno ugrožen. Potrebno proširiti njegove obrambene postavbe, zato nema raspoložive snage. -Preporučeno mu da izvuče dio X.ust.bojne sa postava kod Kamenskog i pojača Ozalj.

3.-Partizani i dalje prelaze sa Kožduna preko Kupa. Budući da je odsjek Kupčina-Sišljević zatvoren, sada prolaze preko Kupa zapadnije. Smatra da će uskoro usliediti i napad na Karlovac.

On nema ni sata u pričuvi, a Talijani imaju samo 1 sat. 4.-Jučer je običao postrojbe na Samobor. Obće stanje loše. Ust. postrojbe bez častnika ili sa vrlo slabim zapovjednicima. -Nepotrebno se drži široka zaprečna crta: Samobor-Stojdraga-Kalje-Košćakjevac. Posade su odvojene i slabe i ne mogu odoljeti jačem napadu partizana koji se za napad koncentriraju. -Osim toga susjedne posade, slabo zapovjedane, drže se pasivno tako da je sudbina napadnute posade unapred riješena. -On ih pojačavati ne može a i upućena pojačanja slabo se bore /primjer 2 raspršena ustaška sata upućena u Krašić/.

Preporuča: da se napusti gornja crta /samobor - Kostakjevac/ i da čete prikupi na užoj zaprečnoj crti.

5.-Obće stanje ozbiljno, čete slabe. Potrebne su jače snage .X. ustaška bojna ne može izvući ni za svoju pričuvu, a kako li za druge odsjake.

Talijani upoznati sa situacijom ali ne mogu pomoći, jer avizirana pojačanja ne dolaze.

13 XII 42

BR. 133

**IZVJEŠTAJ KOTARSKJE OBLASTI OMIŠ OD 15 PROSINCA
1942 GOD. O NAPADU NA TALIJANSKU KOLONU I O TA-
LIJANSKIM REPRESALIJAMA NAD STANOVNIŠTVOM
SELA PODSTRANE¹**

KOTARSKA OBLAST — OMIŠ
Pres. br. 2270/42
dne 15. prosinca 1942 godine
u Omišu

Predmet: Napadaj partizana na talijanske
vojničke samovoze i represalijske
Talijana.

- 1) Obće-Upravnom Povjereničtvu Nezavisne Države Hrvat-
ske kod Višeg Zapovjedništva Talij. oružanih snaga
„Slovenija—Dalmacija"—Sušak
- 2) Ministarstvu unutarnjih poslova — Tajništvo — Zagreb
- 3) Ravnateljstvu za javni red i sigurnost — Zagreb
- 4) Velikoj Župi Cetina — Omiš
- 5) Stožeru 6. Pješačke pukovnije — Mostar
- 6) Zapovjedničtvu Ustaške nadzorne službe — Omiš
- 7) Zupsko-redarstvenoj oblasti — Omiš

Savezno tamošnjem izvještaju od 5. prosinca t.g. Pres. br.
2256/42 oružnička postaja u Srinjinama dostavila je sljedeće iz-
vještaje po gornjem predmetu:

„Dne 4. prosinca 1942 oko 8 sati jedna veća grupa partizana²
njih oko 150, naoružani sa puškama i sa nekoliko puško-stroj-
nica na mjestu „Mutogras" kod sela Podstrane, občine Priko-
Poljica, na cesti koja vodi Omiš—Split, napali su jednu talijan-
sku kolonu od dva samovoza u kojima bilo oko 40 vojnika.

Radi izviđa izaslata je ophodnja ove postaje, koja je nakon
% sata nego je napad izvršen stigla na mjesto napada i zatekla
sljedeće: dva talijanska samovoza od kojih je jedan potpuno
izgorio, osim željeznarije, također u njemu su se zatekla 4 ta-
lijanska vojnika, koja su naprosto izpečena. Drugi samovoz bio
je od prvog udaljen oko 200 metara, nađen je od ophodnje čitav,
osim što je razrešetan tanetima. Na cesti oko samovoza bilo je
23 lješine izginulih talijanskih vojnika, među kojima jedan
častnik, čije ime nisam mogao utvrditi. Kod ovih lješina op-
hodnja je našla oko 20 talijanskih kaciga, oko 10 pari cipela,

¹ Kopija, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
istoriskog instituta pod br. 42/4—1, k. 172.

² Treći bataljon Treće dalmatinske NO brigade. Vidi dok. br. 34 i 38.

više naboja od talijanskih pušaka, više komada praznih čaura i nekoliko pripasnih remena. U isto vrijeme kada je ophodnja ove postaje stigla na lice mjesta, stigla je i talijanska vojska iz Omiša, koja je također izvršila uviđaj.

Izpitivanjem okolnog stanovništva i opažanjem na licu mjesta, ova grupa partizana je u toku noći od 3 na 4 došla na to mjesto, zauzela položaje i čekala talijansku kolonu, koja je oko 8 sati svakim danom prolazila radi osiguranja ceste kroz šumu Miljevac prema Splitu. Kada su talijanski samovozi naišli sa vojnicima, bili su jedan od drugog udaljeni oko 200 met. Partizani su ih napali sa svih strana sa strojnim puškama i puškama. U prvom samovozu je odmah palo četiri talijanska vojnika kao i upravljač ovog samovoza, dočim drugi su poskakali i zauzeli zaklone i primili borbu. Borba se vodila oko jedan sat i četvrt. Za vrijeme borbe partizani su pozivali na predaju Talijane, koji ovaj poziv nisu prihvatili, radi čega je došlo i do juriša.

Koliko se moglo videti i sa partizanske strane je bio veći broj gubitaka, što se vidilo po mnoštvu krvi po okolini i po tragovima kuda su vučeni mrtvi partizani.

3

Radi odmazde istog dana oko 10 sati iz Omiša i Splita došlo je više satnija talijanske vojske raznog oružja i odmah nastavili paljenjem kuća u selu Podstrani, občine Priko-Poljica, te zapalili kuću (vilu Ante Buljana, vlasnika tvornice likera u Splitu).

Ova talijanska vojska pod vodstvom jednog talijanskog pukovnika, koji je u isto vrijeme i zapovjednik mjesta posade u Omišu, izvršila je pokolj nad slijedećim osobama u selu Podstrani, ili su bili zaklati ili ubijeni vatrenim oružjem, i to:

1) Karaman Juru starog 70 godina, 2) Slavodića Slavomira starog 60 godina, 3) njegovu ženu staru 60 godina, 4) Zukić Milenka star 35 godina, 5) Brajičić Rafaela starog 40 godina, 6) Brajičić Petra starog 40 godina, 7) brata mu Ivana starog 38 godina, 8) Brajičić Marina Antina starog 30 godina, 9) Čičerić Štipana starog 35 godina, 10) Čičerić Petra starog 45 godina, 11) sina mu Petra starog 15 godina, 12) Glavinović Zorka starog 20 godina. 13) Potič Petra starog 77 godina 14) Banić Marin-> reč. Vatrića starog 60 godina, 15) Perišić Marina Antina starog 45 godina, 16) sina mu Ivana starog 19 godina, 17) Car Petra starog 50 godina, 18) Bagatin Matu starog 50 godina, 19) Sarića Marina pok. Ante starog 50 godina, 20) Bakula Ivana pok. Ivana starog 45 godina, 21) Perišić Ivana Marinova starog 28 godina,

* Izostavljen jedan dio teksta koji se ponavlja.

22) Bagatin Tomislava Antuna starog 13 god. i 23) odsjekli nogu Kaštelančić Ani ženi Antlnoj staroj 29 godina.

Ubijeni od tek. br. 3 do 7 kada su videli da ide talijanska vojska skrili su se u jednu kuću, gdje su zatečeni od strane talijanskih vojnika i tu noževima ih poklali i ostavili.

Pod tek. br. 8 isti je kada je vidio talijansku vojsku, videći tamošnje djevojke da ih nagone da skaču u vatru preko neke ograde, otišao je kod njih moleći ih da to ne čine od nevinih djevojaka, Talijani su ga na mjestu noževima izsjekli, ostale su Talijani naprosto zaticajući po ulicama narod iz vatrenog oružja poubijali i tako ostavili.

Više kuća u selu Podstrani ie popaljeno, čije vlasništvo nije još utvrđeno kao i župska kuća sa cijelim župskim uredom i spisima.

Ovi mrtvi u selu Podstrani su od strane tamošnjih seljaka pomoću župnika pokopani u groblju, dočim mrtvi pod red. br. 21 i 22 ubijeni su u selu Sv. Martin i tamo ostavljeni. Tamošnji seljaci su ih htjeli pokopati, ah to nije dozvolila talijanska vojska, koja je još tamo.

Prilikom vođenja izviđa po ovome od strane podpisanog, među ovom talijanskom vojskom bilo je i četnika, koji su imali na sebi talijanski haljinac i kabanicu, dočim hlače i cipele imali su civilne. Isti su prilikom odlaska u Split govorili na srpskom jeziku „Alaj smo ih uredili...”

Prednje se dostavlja s molbom na znanje s izvješćem, da je prilikom napadaja partizana na talijanske samovoze upitne prigode ubijeno ukupno 23 talijanska vojnika, među kojima 3 častnika.

ZA DOM SPREMNI!

(M.P.)⁴

Kotarski predstojnik
(Dr. Rajević)
Dr. Rajević

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
USTASKA NADZORNA SLUŽBA

URED.

RAVNATELJSTVO USTASKIH REDARSTVA

Broj 98404

dne 29. XII. 1942 194 Prilog 1

Provedeno u Dnevniku v. i. Cetina
Zgb, 30-XII-42 Š.

⁴ Okrugli pečat: NDH — Kotarska oblast Omiš

BR. 134

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA PRVE ORUZNICKE PUKOVNIJE OD 15 PROSINCA 1942 GOD. O SITUACIJI I EOR-BAMA NA PODRUČJU PUKOVNIJE¹

ZAPOVJEDNIŠTVO
1. ORUZNICKE PUKOVNIJE
J. S. Br. 1841/Taj.
U Sisku, dne 15. prosinca
1942.

Predmet: Doglasno izvješće za vrijeme
od 1. do 15. prosinca 1942.

1. VRHOVNOM ORUZNICKOM ZAPOVJEDNIŠTVU
Zagreb
2. PREDSJEDNIŠTVU VLADE NA RUKE POMOĆNIKU
PREDSJEDNIKA VLADE DRZ. TAJNIKU DR. VJEKO-
SLAVU VRANČIĆU
Zagreb
3. RAVNATELJŠTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST
Zagreb
4. ZAPOVJEDNIŠTVU I. DOMOBRANSKOG ZBORA
Sisak
5. ZAPOVJEDNIŠTVU ZA UTVRĐIVANJE GRANICE
Sarajevo
6. ZAPOVJEDNIŠTVU 2. 3. 4. 5. i 6. ORUZNICKE PUKOVNIJE

Na temelju zapovjedi Vrhovnog oružničkog zapovjedništva
J. S. Br. 320/Taj. od 31. srpnja 1941. predlažem za minulih
15 dana izvješće kako slijedi:

I. Obće *unutarnje stanje*

3. **Komunisti:** Igraju vodeću ulogu u t.zv. „partizanskim redovima“. — Kao i dosada nastavljaju sa istim metodama svojom djelatnošću. U posljednje vrijeme napadima na naše jače posade domogli su se težeg i jačeg oružja, te im se i naše jače posade — uslijed njihove brojčane nadmoćnosti — teško odupiru. Osobito jakim snagama i sa dovoljno teškog naoružanja raspoložu njihovi odredi na Kordunu i u Gorskom Kotaru, gdje napadaju i na naše najutvrđenije posade, dok u sjevernim i sje-

¹ Original, rađen na ciklostilu, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 11/2—1—6, k. 145.

verozapadnim krajevima na područjima oko Bilo Gore i Kalnika, iako brojčano nadmoćniji izbjegavaju borbe sa našim i slabijim odredima, u koliko nisu prisiljeni borbu primiti². Oko Garešnice pojavio se čak i jedan slabiji odred njihovog konjanništva (50)³.

Od posljednjeg izvješća pa do danas iznosim sljedeće događaje koji su se zbili, kao i nedjela koja su ove bande počinile na području pojedinih krila ove pukovnije:

KRILO ZAGREB

24. XI. oko 20 sati jedna skupina od 100 odmetnika⁴ naoružani sa puškama i strojnicama u selu Hotnji, kotara Pisarovina zapalili pučku školu.

28. XI. u 0.15 sati jedan željeznički stroj 2 km od Kutine prema Banovoj Jaruzi — naišao na minu koja je eksplodirala i prekinula prugu, a stroj sa tračnica izbacila. Žrtava nije bilo. B. b. žice potrgane. Promet je sljedećeg dana uspostavljen.

29. XI. u 5.30 sati oko 40 naoružanih odmetnika⁵ kod sela Gračenice (8 km j.z. od Kutine) napadnuti su po oružnicima i zasjede. U ovoj borbi oružnik Nikola Došen poginuo, a oružnik Sajko Jure lakše ranjen i sa oružnikom Vjekoslavom Matok zarobljen. Ostala dvojica oružnika probila kordon i uspjeli pobjeći.

1. XII. u 17.30 sati napala je jedna skupina odmetnika⁶ sa strojnicama na državnom putu Zagreb—Varaždin, kod sela Mirkovec za Bisag (10 km s. od Sv. Ivana Zeline) teretni samovoz državne željeznice i 1 osobni njemački samovoz. Ovom prilikom poginule su 3 osobe, a 3 teže ranjene. Samovoze su polupali.

2. XII. u 15 sati veća skupina odmetnika⁷ u mjestu Marija Bistrica obkolila je oružničku postaju, razoružali 9 oružnika, odneli sve oružje, streljivo, opremu, državni i gospodarski novac, a knjige i spise sa pismohranom spalili. Oružnike su svukli i dah im građanska odijela. Iz obćine i pošte novac odneli, a spise i pismohranu sa knjigama na cesti zapalili. Žrtava nije bilo. Odmetnici su se zadržali u mjestu sve do 5 sati sljedećeg dana.

3. XII. oko 14 sati sačekali su odmetnici⁸ u selu Lazu (5 km j.z. od Marije Bistrice), jedan državni samovoz marke „Praga“

² Na ovom području je djelovao Kalnički NOP odred protiv nadmoćnih ustaško-domobranskih snaga. Vidi dok. br. 51, 68 i 69.

³ Konjičkih jedinica na tom području u to vrijeme nije bilo.

⁴ Partizanska četa „Kljuka“

⁵ Dijelovi Moslavačkog NOP odreda

^{6,8} Prvi bataljon Kalničkog NOP odreda. Vidi dok. br. 69.

u kojem se je nalazio zrakoplovni poručnik Josip Bačeka sa 1 dočastnikom i 2 domobrana. Svu četvoricu svukli i razoružali te sljedećeg dana oko 9 sati pustili. Od oružja odneli su jednu strojnicu.

5. XII. oko 16 sati došlo je oko 500 odmetnika⁰ na Rafov u Lugarnicu (4 km i. od Sljemena) u 2 gostionice gdje su jeli i pili, te sve platili. U istom mjestu kod zrakoplovnog doma svukli 8 domobrana. U domu sve državne stvari oštetili i prozore polupali. Oko 9 sati došli su na obližnje Predovićevo imanje i odveli sobom 90 domobrana pravoslavaca, koji su bili zaposljeni na izradi drva za Njemačku.

7. XII. u 22.20 sati između željezničke postaje Popovača i Voloder na km 38 naišao je teretni vlak na minu. Usled eksplozije lokomotiva i 15 vagona sa živežom i selidbom uništeno je. Pruga 120 metara oštećena, a promet privremeno prekinut. Žrtava nije bilo¹⁰.

8. XII. oko 22 sata u selo Potok (4 km i.z. od Popovače) došlo je oko 20 odmetnika i od blagajnika kreditne zadruge odneli iz stana oko 90.000 kuna, a od noćne straže 4 vojničke puške i 150 naboja i 4 lovačke puške sa 10 naboja.

KRILO BJELOVAR

26. XI. u 21.15. sati skupina oko 150 dobro naoružanih odmetnika¹¹ navalila je na selo Sv. Petar Orehovec (10 km s.z. od Križevaca) i obasuli puščanom vatrom oružničku postaju. Postaju zauzeli, a 7 oružnika razoružali i svukli, sve službene spise i knjige izneli na ulicu i zalili, a oružje i državnu opremu odneli. Zatim su provalili u občinu i tamo sve knjige i spise spalili, a tako isto i u mjesnoj pošti gdje su još uzeli 600 kuna novaca.

27. XI. oko 18 sati jedna skupina oko 50 odmetnika¹² naoružana vojničkim puškama, bombama i nekoliko strojopuškama došla je u rudnik uglja „Trnovka“ (14 km s. od Bjelovara), radnike rastjerali i zaprijetili im smrću, da se nesmiju vratiti na rad, zatim su sve nastambe i skladišta ugljena zapalili i uništili, te je sada svaki rad u ovome rudniku obustavljen.

27. XI. oko 23.30 sati jedna skupina oko 150—200 odmetnika napala je na oružničku postaju Ivanska (13 km j. od Bje-

⁰ Prvi bataljon Kalničkog NOP odreda. Broj partizana je netačan. Bataljoni Kalničkog NOP odreda imali su početkom prosinca po oko 160—170 boraca. Cio odred je imao 500 boraca. Vidi dok. br. 69.

¹⁰ Akciju je vršila diverzantska grupa Druge operative zone.

¹¹ Prvi bataljon Kalničkog NOP odreda. Vidi dok. br. 69.

¹² Dijelovi Drugog bataljona Kalničkog NOP odreda. Vidi dok. br. 51.

lovara). Oružnike savladali, razoružali i svukli. U ovoj borbi ranjen je jedan domobran. Iz vojarne odnieli oružje i opremu¹¹.

Ova ista skupina odmetnika provalila je u občinu i odnieli 181.714 kuna gotovog novca i vrijednosnih papira za 14.500 kuna, a spise i uredski namještaj zapalili. Iz pošte odnieli su 30.170 kuna gotovog novca, a 7.455 u poštanskim markama i uništili uredski namještaj. Od mjestnih trgovaca Nagliča i Franjevića uzeli razne robe za 30.240 kuna i sve su platili. Svu opljačkanu robu i stvari natovarili na 2 kola i odvezli prema Sumi Garjevici u Moslavačkoj Planini.

27. XI. oko 23.30 sati jedna skupina¹⁴ oko 150—200 odmetnika napala je mjesto Nova Pača (14 km j.i. od Bjelovara). Oružnike njih 5 savladali od kojih su 2 uspješno pobjeći, a 3 razoružali i svukli, zatim su postaju opljačkali. Ova ista skupina odmetnika napala je i razoružala rizničku stražu. Iz obćine odnieli 3 pisaa stroja, iz šumarije 1 pisaa stroj i 200.000 kuna, iz pošte 12.000 kuna. Sve opljačkane stvari natovarili na 2 kola i odvezli prema Sumi Garjevici.

29. XI. oko 21 sat došla je skupina oko 50 odmetnika¹⁵ u selo Zrinjski Topolovac (16 km s.z. od Bjelovara), obćinu opljačkali i zapalili, a zatim otišli u selo Jakopovac (7 km i. od Zrinj. Topolovca) gdje su ostali cijeli dan.

29. na 30. XI. uslied dolaska naših vojnih snaga povukla se je veća skupina odmetnika iz Vojakovačkog Osijeka (10 km s. od Križevaca) u pravcu sjevera u šumu Medsko Brdo.

30. XI. oko 14 sati skupina od 20 odmetnika¹⁶ između sela Bošnjana i Pobrđana prebacila se preko želj. pruge u selo Ssvete (9 km s.i. od Križevaca) i sobom dopremili 5 ranjenih odmetnika iz borbe koja je 29. XI. sa našom vojskom vođena kod sela Apatovca.

1. XII. oko 24 sata došla je veća skupina odmetnika¹⁷ u selo Pavlovac (9 km z. od Grubišnjog Polja) i zapalili željezničku postaju Pavlovac-Dražice (2 km z. od sela Pavlovca) i željezničko skladište a na pruzi zapalili 2 njemačka 15-tonska prazna vagona, a zatim su skretnice minirali i razrušili.

1. XII. oko 10 sati došlo je oko 200 odmetnika u selo Ćurlovac (10 km s.i. od Bjelovara) i tražili ustašu Stjepana Benković, pa kada ga nisu našli otišli su u šumu Bilo Gora.

¹³ Akciju je izvršio Prvi bataljon Moslavačkog NOP odreda. Datum nije tačan; akcija je izvršena 30 studenog. Vidi dok. br. 12.

" Napad je vršio Drugi bataljon Moslavačkog NOP odreda — takode 30 studenog. Vidi dok. br. 12.

¹⁴ V Dijelovi Drugog bataljona Kalničkog NOP odreda

¹⁷ Jedna četa Moslavačkog NOP odreda. Vidi dok. br. 12.

2. XII. oko 15 sati skupina oko 300—400 odmetnika¹⁸ napala je željezničku postaju Veliko Trojstvo (8 km s.i. od Bjelovara) baš u vrijeme kada je u postaju ulazio vlak iz Osijeka. Postaju opljačkali i zapalili, kao i 4 osobna vagona koji su podpuno izgorjeli, a 5 teško oštećeni, 2 ustaše pratiocice vlakova, koji su dali otpor ubili, a 1 ranjen pobjegao sa oružjem, a jednog uhvatili, razoružali i pustili, zatim su zapalili željezničko skladište živežnih namirnica od rudnika „Manduševac“.

U isto vrijeme jedna skupina odmetnika¹⁹ napala je rudnik Manduševac (3 km s.i. od Mišulinovca) uništili strojeve, zapalili nastambe i skladište ugljena, radnike rastjerali i zabranili im da dolaze na rad.

U selu Vel. Trojstvo zapalili občinu, a iz kase odnели 18.000 kuna, zarobili i sobom odveli dva domobrana, koji su davali otpor iz gostione Horvat Tome i vjerojatno ih ubili. Vlasnika gostione i trgovca Horvat Tomu ubili. Iz pošte odnели 13.170 kuna, zapalili zgradu ustaškog tabora u kojoj se je nalazilo 10 ustaša koji su davali otpor, ali su se morali povući pred većom silom odmetnika. 1 ustaša poginuo je. Kada je bilo sve uništeno u Vel. Trojstvu i u rudniku Manduševac odmetnici su se u 20 sati istog dana povukli u šumu Bilo Gora.

2. XII. oko 1 sat oko 500 odmetnika²⁰ napalo je oružničku postaju Berek (20 km j. od Bjelovara). U zgradi oruž. postaje bilo je 8 oružnika i oko 20 ustaša, a u občin. zgradi 7 ustaša. Odmetnici uspjeli su provaliti u občinu, ustaše pohvatili i razoružali, a občinu zapalili. Borba između posade iz oruž. postaje i odmetnika trajala je do 5.20 sati kada su se odmetnici povukli i odveli 7 kola oko 35—40 što mrtvih i ranjenih odmetnika, a na mjestu borbe nađena su još 2 mrtva odmetnika²¹.

4. XII. skupina oko 500 odmetnika napali su selo Bulinac (15 km j.i. od Bjelovara), zapalili željezničku postaju sa svima skladištima, skretnice eksplozivom razorili, 120 domobrana radne bojne svukli i pustih, a njihovog zapovjednika jednog šatnika zarobili i odveli sobom, te se za njegovu sudbinu nezna²².

¹⁸ " Dvije čete Drugog bataljona Kalničkog NOP odreda. Vidi dok. br. 51.

⁵⁰ Moslavački NOP odred. Vidi dok. br. 12.

^{a1} Podaci o gubicima Moslavačkog NOP odreda nisu tačni. Poginuo je jedan borac i sedam je lakše ranjeno. Vidi dok. br. 12.

" Akciju je izvršio Drugi bataljon Kalničkog NOP odreda. Broj partizana je netačan. Bataljon je imao oko 160 boraca. U ovoj akciji zarobljeno je 180 domobrana. Dvadeset domobrana je ostalo u Bataljonu. Vidi dok. br. 51.

6. XII. oko 0.30 sati skupina oko 15—20 odmetnika prošla je kroz selo Ivansku (14 km j. od Bjelovara) i prema oružničkoj postaji izpalili oko 20 naboja, a zatim otišli prema Bereku. Žrtava nije bilo.

6. XII. oko 23 sata skupina oko 150—200 odmetnika³ došla je u selo Vel. Pisanicu (20 km j.i. od Bjelovara) zapalili željezničku postaju Ea skladištima, a zatim otišli u pravcu šume Bilo Gora.

6. XII. oko 23 sata napale su dvije manje skupine odmetnika sa istočne i zapadne strane na vojničku stražu na želj. mostu na reci „Česmi" (4 km j. od Vel. Grđevca), ali je napad odbijen bez gubitaka na našoj strani.

KRILO VARAŽDIN

U vremenu od 14. do 24. XI. odmetnulo se je od svojih kuća i pridružilo odmetnicima 6 mladića iz okolišnih sela kotara Ludbreg, od kojih je jedan rimokatolik.

26. XI. oko 21.45 sati skupina oko 40 odmetnika²⁴ napala je oružničku postaju Gornja Rijeka (16 km j.i. od Novog Marofa). Napad je odbijen. Gubitaka nije bilo na našoj strani, a 3 su odmetnika ranjena i odvežena u Kalnik.

23. XI. oko 3 sata skupina oko 25 odmetnika došla je u selo Prkos (11 km j.i. od Ludbrega) i sa domobrana Vjekoslava Dukarića svukli domobransku odoru, a od trgovca Milana Cvić odnieli 500 komada cigareta i platili.

29. XI. oko 1 sat skupina odmetnika došla je kući lugara Mirka Kiš koji je u službi kod grofa Draškovića u Vel. Bukovcu, kotara Ludbreg i oduzeli mu jednu lovačku pušku, sa 85 komada naboja i 145 komada kapisla. Ujedno su mu izvršili kućnu premetačinu, te mu sve službene spise poderali.

Iste noći odmetnici su seljaku Mati Medumurcu iz Sv. Petra odnieli jednu lovačku pušku.

30. XI. oko 20 sati po nepoznatom počinitelju zapaljen je štender žične željeznice ugljenika Ladanje Donje, kotar Ivanec. Uništenjem navedenog štendera prestao je promet žične željeznice Ladanje Donje—Ormož. Ukupna šteta iznosi 250.000 kuna.

1. XII. skupina od 200 odmetnika²³ došla je u selo Kolarec (5 km j. od Gornje Rijeke), te u pučkoj školi održali na silu skupljenim seljacima komunistički govor. Prilikom ovog govora skinuli su 2 slike Poglavnike i poderali ih.

Drugi bataljon Kalničkog NOP odreda

²⁴ Dijelovi Trećeg bataljona Kalničkog NOP odreda

²³ Prvi bataljon Kalničkog NOP odreda

1. XII. u 4 sata skupina od 40 odmetnika²⁶ u Obćini Brežnički Hum (12 km j. od Novog Marofa), sve spise izneli na cestu i tamo zapalili, a novac odneli i jedan pisaći stroj sa svim pisarničkim tvorivom. Namještaj poništali. Na pošti uništali brzoglasnu središnjicu, jedan brzoglasni stup pred poštom posjekli.

1. XII. u selu Kršćenovcu (5 km j.i. od Budinščine) jedna skupina odmetnika razila se je po kućama i od seljaka zahtjevala da im priređuju hranu. Kako se je poslije doznalo ova skupina prebacila se je prema Budinščini i Zajezdi.

1. XII. oko 23 sata jedna skupina od 100 odmetnika²⁷ napala je rudnik Zajezda (5 km s.z. od Budinščine). Radnike raspustili kućama, srušili pogonsku središnjicu, odneli 37.258 kuna gotovog novca i oko 104 kg eksploziva. Radnicima održali promičbeni govor i nudili im da pođu sa njima.

Iste noći ista skupina odmetnika napala je kamenolom Gotalovec (5 km s. od Budinščine) i odneli jedan pisaći stroj.

2. XII. oko 23.30 sati skupina od 60 odmetnika²⁵ napala je rudnik Peščeno (9 km j. od Budinščine). Radnicima održali govor komunističke sadržine, 60 domobrana koji su se tamo na straži nalazili svukli i odveli sobom, 23 domobrana pustih, dok se za ostale do sada ništa nezna.

5. XII. u 14.10 sati skupina od 50—60 odmetnika vodila je borbu kod sela Deklešanca (2 km s. od Gornje Rijeka) sa oružničkom obhodnjom postaje Gornja Rijeka. Odmetnici su odbijeni. Kod oružnika nije bilo gubitaka.

6. XII. jedna skupina oko 200 odmetnika²⁹ vodila je borbu sa našim postrojbama u selu Luka (10 km j.z. od Zaboka). U ovoj borbi ubijeno je 22 odmetnika i 7 zarobljeno³⁰. Na našoj strani 4 domobrana ubijeni, a 12 ranjeno.

7. XII. radnici ugljenika Ljubelj (8 km i. od Novog Marofa) na putu za rudnik zaustavljeni su od jedne skupine odmetnika, koja im je zaprijetila da nesmiju ići na rad u navedeni rudnik, već neka se vrate svojim kućama, govoreći im, da će ih zatrpati u rudničke jame ako ih tamo zateknu.

* W * Dijelovi Prvog bataljona Kalničkog NOP odreda. Vidi dok. br. 69.

²⁸ Prvi bataljon Kalničkog NOP odreda. Vidi dok. br. 69

³⁰ Tačni podaci o gubicima Bataljona: 1 mrtav. 2 ranjena. Vidi dok. br. 69.

KRILO PETRINJA

Noću 26. na 27. XI. odmetnici su napali selo Golubovac, Unčane, Zamlaču i Strugu, kotar Dvor na Uni³¹. U Zamlači su od mještana oduzeli 19 vojničkih pušaka. U borbi sa odmetnicima poginula su 2 seljaka, a 23 su odvedena do sela Zirovca od kuda su ih pustih kući osim 3 pripadnika pripr. ustaške bojne i 3 pravoslavca, ove potonje zadržali su radi popune svoga kadra.

Noću 26. na 27. XI. odmetnici su napali Dvor na Uni²², te im je uspjelo zauzeti sjeverni dio mjesta, ali su u jutro po našim oružanim snagama istjerani. Sobom su odveli kotarskog liječnika Dr. Viktora Jelecki. U borbi su poginula naša 2 domobrana. a 13 ih je ranjeno i 14 nestalo. Odmetnici su na mjestu borbe ostavili 27 mrtvih (među kojima i 2 ženske), 2 strojnice, 11 pušaka i 3000 naboja, 2 ranjena odmetnika su zarobljena.

Noću 26. na 27. XI. jedna skupina odmetnika³³ napala je domobransku stražu na želj. postaji Svodna i kod želj. mosta na pruzi Svodna—Prijedor, kao i oružničku postaju Svodna. Željeznički most su razorili i veći dio domobrana stražara zarobili, oružničku postaju Svodna su zauzeli, zarobili 5 oružnika i 10 domobrana, a 5 oružnika i 2 domobrana uspjelo im je pobjeći. Zarobljene oružnike i domobrane odveli su u selo Grabašnicu gdje je sjedište II. bataljona kome je zapovjednik Grnčić, odatle u selo Devetake, gdje je sjedište III. brigade kojoj je zapovjednik Mađar Ivan iz Banje Luke, zatim preko planine Pastirevo u Dobrijin, otkuda su ih 1. XII. pustili na slobodu.

Noću 26. na 27. XI. odmetnici su sa jakim snagama napali Bos. Novi³⁴. Služili su se topovima i bacačima mina. Na Jablanići kod katoličkog groblja južno od Bos. Novog zarobili su naša 4 poljska topa sa zapovjednikom i većim dielom posade a još iste noći te topove upotriebili protiv naših snaga. Napad su ponovili 27. i 28. XI. osobito noću. 27. XI. u 3 sata uspjela je skupina oko 40 odmetnika prodrieti u jedan dio grada, ali su nakon jednog sata pomoću njemačkih tankova³⁵ istjerani. Najžešći napadaj bio je u noći između 28. i 29. XI. Borba je tra-

³¹ Napad su izvršili dijelovi Prve NOU brigade koja je osiguravala napad na Dvor. Vidi tom V, knj. 9, dok. br. 98.

" U napadu na neprijateljske snage u Dvoru i okolini, kao i na osiguranju napada učestvovala su Prva i Druga NOU brigada i Sedma i Osmo NO brigada. Vidi dok. br. 4, 6, 18, 39 i 52 i tom V, knj. 9, dok. br. 98, 99, 100 i 102.

³³ Dijelovi Pete krajiške NO divizije

³⁴ Napad su izvršili Četvrta krajiška NOU divizija i dijelovi Pete krajiške NOU divizije. Vidi tom IV, knj. 8, dok. br. 91.

³⁵ Iz sastava Trećeg bataljona 721 puka 714 divizije

jala cielu noć, za koje vrijeme su izbacili nekoliko desetina mina i granata na grad. Te noći navalili su sa tolikim snagama da su na Urijama južno od Bos. Novog provalili i došli do prvih kuća, ah su pomoću njemačkih tankova ponovo istjerani.

Prema izjavi zarobljenog odmetnika u napadaju učestvovalo je više tisuća odmetnika, a najdjelatnija je bila Krajiška brigada. Među ovim banditima bilo je dosta i Crnogoraca³⁰.

Na našoj strani ima više desetina mrtvih i ranjenih. Od eksplozije granata poginuo je u samom gradu naš dopukovnik Lenkaš, a odmetnici imali su nekoliko stotina mrtvih i ranjenih. Ima mrtvih i ranjenih i među građanstvom, kao i dosta oštećenih kuća³⁷.

30. XI. zapalile su i uništile njemačke oružane snage na Urijama više kuća u kojima su bili odmetnici prikriveni i odkuda su pucali na naše.

27. XI. odmetnici su napali selo Divušu, kotar Dvor na Uni³⁸. Oružnici su se sa postaje povukli i pridružili jednom pješaćkom satu u Kozibrođu i preko Une se svi skupa skeloir prevezli u Dobrljin. Kako su istog dana odmetnici počeli obkoljavati i Dobrljin, to se je momčad postaje Dobrljin priključila ovoj skupini iz Kozibroda i svi skupa otišli u selo Volinja na želj. prugu Kostajnica—Dobrljin. Na visu između sela Volinja i Krisnice sukobili su se sa odmetnicima. U ovoj borbi ubijena su 3 odmetnika.

27. XI. odmetnici su srušili most na želj. pruzi Dobrljin—Bos. Novi kod sela Ravnice preko potoka Strižne i prugu na više mjesta razorili³⁹. U Dobrljinu su zapalili zgrade, koje su bile popravljene nakon prošlog paljenja. Prostor s desne strane Une od Bos. Novog do Dobrljina odmetnici drže u svojim rukama.

27. XI. po danu odmetnici su izbacili oko 15 topovskih granata na Dvor na Uni i oštetili 6 kuća, među kojima i zgradu šumarije i zgradu občin. poglavarstva.

28. XI. oko 3 sata veća skupina odmetnika napala je mjesto Dvor na Uni.⁴⁰ Borba je trajala do 7 sati. Neprijatelj se služio topovima i bacačima granata. Na našoj strani nije bilo gubitaka, a u jutro je oko Dvora nađeno 19 mrtvih odmetnika.

³⁰ Netačno. U Četvrtoj i Petoj krajiškoj NOU diviziji koje su učestvovala u ovim borbama nije bilo Crnogoraca.

³⁷ U borbi sa neprijateljskom posadom u Bosanskom Novom zarobljeno je 500 domobrana i zaplijenjene su 4 haubice. O ostalim podacima vidi tom IV, knj. 8, dok. br. 91, 240 i 241.

³⁸ V^o Akcije izvele jedinice iz sastava Prvog bosanskog korpusa.

⁴⁰ Napad i osiguranje napada su vršile Prva i Druga NOU brigada i Sedma i Osmo NO brigada. Vidi dok. br. 4, 6, 18, 39 i 52.

Noću 28. na 29. XI. na putu Divuša—Golubovac, odmetnici" su napali našu prolazeću postrojbu. Poginuo je 1 domobran i 2 konja, dok su odmetnici imali 13 mrtvih.

29. XI. od 0.30 do 5 sati u više navrata odmetnici su pucali iz topova i bacača mina na Dvor na Uni, a od 5 do 8 sati pucali su na mjesto iz pušaka i strojica. Štete i gubitaka nije bilo.

2. XII. oko 23 sata došla je skupina odmetnika⁴² u selo Šaš, kotar Kostajnica, i od seoskih stražara oduzeli 4 puške sa nabojima.

2. XII. oko 23 sata odmetnici su napali oružničku postaju Crkveni Bok, kotar Kostajnica. Nakon kraće borbe posadu su savladali i postaju opljačkali. Zarobili su 8 oružnika i 7 domobrana, koje su odveli do sela Borojevića kod VII. partizanske brigade, kojoj je zapovjednik Nina Maraković iz Kostajnice. Domobrane su pustili, a oružnike zadržali.

4. XII. naše i njemačke⁴³ vojne snage preduzele su veći podhvata protiv odmetnika učvršćenih na Veljkića Brdu i na Vješalima, južno od Bos. Novoga. Pomoću topništva neprijatelj je sa ovih položaja protjeran pretrpjevši osjetne gubitke.

4. XII. oko 17.30 sati odmetnici⁴⁴ su napali oružničku postaju Gušće, kotar Sisak. Zarobili su 4 oružnika i 4 domobrana, a postaju opljačkali. Zarobljenu momčad vodili do blizu Garešnice odkuda su pustili 3 oružnika i 3 domobrana, a 1 oružnika i 1 domobrana zadržali.

9. XII. oko 23.30 sati odmetnici⁴⁵ su napali domobransku stražu na željezničkoj postaji Mošćenica — na pruzi Petrinja—Caprag. Nakon kraće borbe 13 domobrana zarobili, a 7 je uspjele pobjeći sa oružjem.⁴⁶ Odmetnici su zapalili gospodarsku zgradu koja je pripadala želj. postaji. Iz postaje su odneli 1 brzoglasni aparat, 1 štednjak i 2 lampe. Po cesti između Mošćenice i Praćna su razbacali letke u kojima pozivaju domobrane, da se ne bore protiv njih. Iz sela Mošćenice otišli su u Praćno, gdje su od gostioničara Ivana Pavičić oduzeli 1 krugoval i 1 lovačku pušku.

9. XII. oko 23 sata na pruzi Sunja—Sisak između želj. postaje Sunja i Brđani eksplodirao je pakleni stroj pod teretnim vlakom, koji je vozio iz Sunje u Sisak. Istodobno su odmetnici⁴⁷ na vlak otvorili jaku vatru iz pušaka i strojica. Eksplozija je oštetila prugu u dužini 30 metara. Stroj se prevrnuo, a 12 vagona djelomično uništeno i izgorjelo. Jedan dio vlaka od 18 va-

⁴¹ Dijelovi Prve NOU brigade

" Treći bataljon Banijskog NOP odreda. Vidi dok. br. 23.

" Dijelovi Trećeg bataljona 721 puka 714 divizije

" Vjerovatno dijelovi Banijskog NOP odreda *

" Treći bataljon Banijskog NOP odreda. Vidi dok. br. 40.

⁴² Bili su u patroli kada je vršena akcija. Vidi dok. br. 40.

" Osmi NO brigada. Vidi dok. br. 39.

gona odvojio se i krenuo prema Sunji, ali na udaljenosti od 1.3 km od mjesta eksplozije se zaustavio i odmetnici su zapalili još 6 vagona, a ostale oštetili. Jedan kočničar stigao je u Sunju i 1 u Blinjski Kut, a za ostalo osoblje nezna se. Na istom mjestu prekinuta je i brzoglasna pruga.

KRILO KARLOVAC

23. XI. oko 9 sati razvila se borba između naših snaga i odmetnika na cesti između Topuskog i željezničke postaje Topusko sjevero-zapadno kod km 71 i 72.⁴⁸ Borba je trajala sve do 19 sati istog dana. U ovoj borbi poginuo je 1 oružnik i 6 ustaša, a ranjeno 15 ustaša. Na strani odmetnika poginulo je 35—40 i 15—20 ranjenih.⁴⁹ Od građanskih osoba poginula je jedna žena i 2 muška ranjena. Po odmetnicima su odvedeni nadlugar Ilija Banović i njegov sin Pavao sa 2 konja i kolima i još druga 4 seljaka svi iz Gređana.

29. XI. oko 19 sati napalo je oko 200—250 odmetnika⁵⁰ na posadu u Pisarovini. Borba je trajala do 21 sat, kada su odmetnici bez naših gubitaka odbijeni.

29. XI. u 22 sata došlo je 30 odmetnika⁵¹ u selo Zakanje (17 km j.i. od Ozlja) i tu od seljaka Jamčić Miška oduzeli 1 krugoval i raznih odjevnih predmeta u vrijednosti 20.000 kuna. Zatim su otišli kod seljaka Franje Petrović i sina mu Daniela, te im oduzeli 2 lovačke puške. Nakon ovoga otišli su u selo Brihovo (16 km j.z. od Ozlja) kod mlinara Guštin P.udolfa i ovome oduzeli jednu lovačku pušku. Ovi isti odmetnici razorili su želj. prugu kod želj. stajališta Dobravice (2 km z. od Metlike). Ovdje su ih primjetili Talijani i s njima stupili u borbu u kojoj su ranjena 3 talijanska vojnika.

1. XII. u 0.12 sati pojavilo se u selu Vukova Gorica, općine Netrečić, oko 25 odmetnika, koji su bili gonjeni po našem odježenju sa postaje Netrečić. Ovi isti odmetnici idu po selima i pozivaju narod da ide u šumu i da ne služi vojsku.

1. XII. u 14 sati pa do 2. XII. do 7 sati vodile su se borbe između odmetnika⁵² i naših snaga na predjelu Visoče—Kor-

⁴⁸ Radi se o napadu dijelova Osme divizije na Cemernicu i Topusko-kolodvor. Vidi tom V, knj. 9, dok. br. 79, 85, 90 i 95.

⁴⁹ Gubici jedinica koje su vršile napad bili su: 6 mrtvih i 38 ranjenih, većinom lakše. Vidi tom V, knj. 9, dok. br. 95.

⁵⁰ Vjerovatno se radi o fingiranom napadu partizanske čete „Ključka“.

⁵¹ Borci iz sastava Trinaeste NOU brigade „Josip Kraš“. Vidi dok. br. 5.

⁵² Dijelovi Trinaeste NOU brigade „Josip Kraš“. Vidi dok. br. 50.

dići—Plavci (9 km s.z. od Kostanjevca). U ovoj borbi poginula su 2 ustaša i 17 ih je ranjeno, na strani odmetnika bilo je oko 150 mrtvih i više ranjenih.⁵³ U ovoj borbi učestvovalo je oko 1000 odmetnika.

4. XII. u 11.30 sati napali su odmetnici na trojicu ustaša 1 •> km od Pisarovine kada su pošli po drva za postaju. Naša posada iz Pisarovine stupila je odmah u borbu i odmetnike rastjerala. Žrtava nije bilo.

4. XII. u 0.15 sati došlo je 12 odmetnika u selo Lučica (7 km od Barilovića) kod ustaše Janka Pušića i predali mu jedan proglas u kome pozivaju ustaše, da se povrate kući, predaju oružje odmetnicima, a ako to ne učine, smatraće se narodnim neprijateljima i bit će uništeni. Proglas je bio sa podpisom: „Komandant vojnog područja Kordun“.

U noći 7. na 8. XII. oko 300 odmetnika⁵⁴ razorili su željezničku prugu kod Kamanja i posjekli 15 stupova b.b. linije. U toku noći nestala su 24 domobrana koji su bili kao straža na želj. postaji Kamanje, te se još nezna da li su po odmetnicima zarobljeni ih su se razbježali.

6. XII. oko 23.30 sati napali su odmetnici⁵⁵ na državnu ergelu u Novi Gradu, kotar Karlovac i opljačkali 32 konja, 2 pisara stroja, 3 kola, 5 pari hamova, 15 litara rakije, zapalili 20.000 kg siena i prolili 30 hl vina. Sav pisarnički i ostali materijal koji se nalazio u prostorijama zapalili.

9. XII. u 5 sati napali su odmetnici⁵⁶ puščanom, strojopuščanom vatrom, bacačima mina i jednim tenkom našu posadu u Skakavcu. Borba se je vodila kroz čitav dan i noć, kada se je naša posada morala uslied premoći neprijatelja povući. U ovoj borbi ranjeno je 6 domobrana i 1 vojničar, dok zapovjednik ispostave oružnik naslovni narednik Tomo Ivanković i vojničar Josip Furač nisu se povratili i izgleda da su poginuli? Ovom prilikom odmetnici su zapalili željezničku postaju u Skakavcu.

10. XII. napali su odmetnici⁵⁷ na posadu u Banskom Kovačevcu, zarobili jednu satniju domobrana obkopara, i Banski Kovačevac zauzeli. Za sudbinu obkopara još se tačno nezna, jedino nekoliko ih se je do sada povratilo svučenih u Karlovac.

Kada je Banski Kovačevac i Skakavac pao, oružnička postaja Vukmanić ostala" je obkoljena od odmetnika, te se je povukla u Cerovac, inače bi bila i ona savladana i razoružana.

⁵⁴ Netačno. Brigada je imala 2 mrtva i 10 ranjenih. Vidi dok. br. 50.

⁵¹ Drugi i Treći bataljon Trinaeste NOU brigade „Josip Kraš“. Vidi dok. br. 50.

⁵⁵ Dijelovi Drugog bataljona Prvog kordunaškog NOP odreda. Vidi dok. br. 29.

⁵⁶ Četvrta NOU i Peta NO brigada Osme divizije i Prvi bataljon Kordunaškog NOP odreda. Vidi dok. br. 19, 20, 29, 30 i 61.

10. XII. u 0.12 sati napali su odmetnici⁵⁸ na posadu u Lasinji. Borba se je vodila sve do 11. XII. do 9 sati, kada je naša posada na juriš probila odmetnički obruč i uspjela se povući u Pisarovinu. U ovoj borbi ranjeno je 12 ustaša.

KRILO OGULIN

U noći 16. na 17. XI. došla je veća skupina odmetnika⁵⁹ u selo Lič (8 km j. od Fužina) i odneli iz općinskog poglavarstva raznog namještaja i živežnih namirnica u vrijednosti 132.000 kuna. Iz kuće obćinskog bilježnika Franje Starčevića živežnih namirnica u vrijednosti 168.000 kima. Iste noći odveli su odmetnici iz Liča 36 osoba za čiju sudbinu se nezna.

15. XI. u 18.30 sati oružnici postaje Fužine i talijanski vojnici u Fužinama uhvatili su naoružanog odmetnika Franju Blaževića iz Fužina, kotara Delnice. Istog je dana po talijanskoj vojsci streljan.

Noću između 19. na 20. XI. između željezničke postaje Josipdol i Vojnovac (2 km od Josipdola prema Vojnovcu) odmetnici⁶⁰ porušili su 1.224 m pruge i podpilili 62 brzozavna stupa.

22. XI. oko 8.45 sati 200 odmetnika⁶¹ između želj. postaje Generalski Stol i Zvečaj (6 km od Generalskog Stola prema Zvečaju) porušili su željezničku prugu. Vlak koji je dolazio zastavio je pružni stražar, te nije došlo do veće nesreće.

25. XI. između željezničke postaje Gomirje i Ogulinski Hreljin (2 km od Hreljina prema Gomirju) skupina odmetnika⁶² postavila je na pruzi minu. Na ovu minu naišao je stroj, te je nastala eksplozija uslijed čega je stroj iskočio sa pruge. Na stroju vozili su se 3 talijanska vojnika, 6 četnika i 4 tal. želj. radnika. Imenovane su odmetnici uhvatili i odveli sobom u smjeru Drežnice. Drugi dan pustili su strojovođu i ložača, a četnike i Talijane zadržali.

26. na 27. XI. napali su odmetnici⁶³ oružničku postaju Severin na Kupi i zauzeli je, a posadu zarobili osim zapovjednika postaje, koji je pobjegao. Posada se iz robstva vraća.

29. XI. došlo je oko 1000 odmetnika⁶⁴ u selo Jakšići (2 km i. od Hrvatskih Moravica) gdje su pohvatah oko 30 četnka i

" Partizanska četa „Ključka"

" Bataljon „Matija Gubec" Pete operativne zone. Vidi dok. bil 9.

^{60,61} Dijelovi Kordunaškog NOP odreda

Dijelovi Šeste NO brigade. Vidi dok. br. 9.

9esta NO brigada Vidi dok. br. 9.

r

oduzeli im 1 strojnicu, 2 strojopuške, 1 bacač mina i svu opremu. Prilikom borbe poginula su 2 odmetnika i 2 ranjena. 13 četnika svukli i pustili na slobodu, a za sudbinu ostalih nije poznato.

29. XI. pojavilo se je u selu Gornje Dubravke, kotara Ogulin, nekoliko odmetnika, na koje je talijansko topništvo otvorilo vatru iz Ogulina. Ovom prilikom poginule su 3 građanske osobe, iz Gornjih Dubrava.

U noći 29. na 30. XI. veća skupina odmetnika⁶⁵ napala je oružničku postaju Brod Moravice, kotara Delnice. Napadaj je bez gubitaka na našoj strani odbijen.

1. XII. oko 16 sati napah su odmetnici⁶⁶ sa pušćanom vatom talijansku vojsku u Hrvatskim Moravicama. Napadaj je odbijen bez gubitaka.

1. XII. u 18.30 sati napali su odmetnici⁶⁷ radnički vlak između Brod Moravica i Hrvatskih Moravica (3 km od Brod Moravica prema H. Moravicama). Žrtava nije bilo.

2. XII. sukobih su se ustaše i odmetnici kod sela Sušica 8 km z. od Ravne Gore). Borba je trajala istog dana od 9.30 do 13 sati kada su se ustaše morah povući u smjeru Ravne Gore uslied mnogo jaćeg neprijatelja po broju i naoružanju. Tom prilikom odmetnici su upotriebili oko 80 konjanika. Žrtava na našoj strani nije bilo.

2. XII. oko 21 sat odmetnici⁶⁸ su minirali kolski most preko rieke Mrežnice na putu Generalski Stol i Perjasica (... km j.z. od Generalskog Stola).

4. AKCIJA SUMNJIVIH TUĐINSKIH I ANTIDRŽAVNIH ELEMENATA:

Nije primijećena, osim što odmetnici prihkom svojih napadaja i upada u pojedina sela drže seljacima promićbene govore u kojima redovito napadaju našu Državu i naše saveznike i nagovaraju ih da Državi ne plaćaju porez, ne daju žito, da ne idu u vojsku i da se k njima pridružuju, a što se vidi iz opisanih događaja.

8. ODNOSAJ SA SAVEZNIĆKIM VOJSKAMA CIJI SE DIJELOVI NALAZE U NAŠOJ ZEMLJI:

Oдноšaji sa saveznićkom njemaćkom vojskom veoma su dobri i srdaćni, sa saveznićkom italijanskom vojskom odnosi si

⁶⁵ Dijelovi Drugog bataljona Prvog kordunašćkog NOP odreda. Vidi dok. br. 29.

dobri, ali ne i srdačni iz razloga, jer je narodu na području krila Ogulin i Karlovac naniela ogromnu štetu prilikom svojih podhvata prema odmetnicima, a i dosta nevinih osoba pobila.

II. STANJE U VOJSCI:

1. Raspoloženje, duh i stega: Među domobranima zapaža se raspuštenost i nestega. Neraspoloženje je uslied slabe odjeće i obuće, a i hranidba nije uvijek redovita. Kod oružništva je stanje mnogo bolje, ali nije još na dostojnoj viisini što se osobito opaža kod mlađih oružnika. Nastoji se ovo stanje čim prije popraviti.

BR. 135

**IZVJEŠTAJ PROPAGANDNOG UREDA NDH U ZAGREBU
OD 16 PROSINCA 1942 GOD. O SITUACIJI NA PODRUČJU
OMIŠA, MAKARSKE I SINJA¹**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
PREDSJEDNICTVO VLADE
DRŽAVNI IZVJEŠTAJNI I PROMICBENI URED
ZAGREB
Broj: Taj. 2346-42.

Zagreb, dne 16 prosinca 1942

MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
GLAVNI STOŽER OČEVIDNOSTNI ODJEL

Zagreb

Čast nam je u prilogu dostaviti priepise i izvadke izvještaja izpostava našeg ureda u Omišu, Travniku, Mostaru i Sarajevu² s molbom da iste uzmete do znanja i proučite ih.

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

(M. P.)³ Po nalogu Gl. ravnateljstva:
(Potpis nečitak)

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
GLAVNI STOŽER DOMOBRANSTVA
Primljeno, dne 18 XII 1942 194
Očev. 25327/taj. 6657 taj. 19. XII

Po iskorišćenju u spise
Skupina

PROČELNIK
pukovnik (Kubin)

OMIŠ

Na području kotara Sinj, najjači napadaji sa strane partizana bih su na području občina Vrlika.⁴ Sva katolička sela zauzeta su od partizana, i to: sela Kijevo, Kosore i Maovice, dok se sprema napadaj na Ježević i Vinalić. U ovim napadajima

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istorijskog instituta pod br. 5/5-1, k. 76.

² Redakcija objavljuje samo one dijelove izvještaja koji se odnose na teritoriju Hrvatske.

³ Okrugli pečat: NDH – Glavno ravnateljstvo za promičbu – Ministarstvo narodne prosvjete

* Napade je izvršila Druga dalmatinska NO brigada.

postoji sumnja da su sudjelovali sa partizanima i četnici, jer je kod jednog ubijenog partizana nađena šajkača i na njoj ju_goslovenski grb, te francuska puška sa nabojima, a koje je oru_žje bilo predano četnicima od talijanskih vlasti kao protukomunističkoj miliciji. Istovjetnost ubijenog partizana nije utvrđena. Poslije napadaja na selo Maovice izvršen je napadaj na selo Otišić (pravoslavno) u kojem je postojala protukomunistička milicija ali se isti nijesu oduprli. Po pričanju seljaka i jednog zarobljenog partizana od milicije Maljkovo, občine Sinj, Otišićani su se pridružili partizanima i zajednički napali selo Maljkovo i oružničku postaju Ribarić. Međutim 6 je četnika došlo na postaju Ribarić i skupa sa našim dali otpor. Selo Maljkovo i oružnička postaja Ribarić dali su otpor i uspješno odbili partizane i ako su oni imali bacače. Jedan je milicioner zarobljen i ubijen. Napad je izvršen noću od 20 i 21 studenog o. g. Talijanske vlasti pružile su pomoć u jutro u 6 sati.

U glavnom prilike su vrlo očajne, jer su partizani zauzeli sva sela koja nisu naoružana, a koja su malo dalje od samog Sinja, a uspjeva im zauzeti i naoružana, s razloga, što navaljuju sa velikim snagama (od 500 do 1000) na slabo naoružanu miliciju, koji nemaju nijedne strojnice, a kamoli bacače, što partizani posjeduju. Drugi razlog što moraju podleći je taj što se napadi vrše noću, a pomoć od Talijana dolazi istom sutra u jutro kad partizana više nema u selu.

Akcije protiv partizana ne poduzimaju se, tako da inicijativu napadaja imaju uvijek isti, a i ako se vrši napadaj i akcija, ne vrše se izravno na partizane već svrši sa paležom sela kojeg su dan prije partizani palili. Te akcije uglavnom vrše četnici, koji ubijaju i iznakažuju hrvatskog katoličkog seljaka, ne štedeći ni žene i djecu a ni starce, dok pravoslavna sela ostaju pošteđena, i ako se i od njihovih obitelji nalazi po koji član u šumi kao partizan. Tako prilikom paleža sela Bitelić, občine Sinj, svega 6 km daleko od Sinja, četnici su zapalili preko 200 katohćkih kuća i ubili preko 30 osoba, a pravoslavno je pučanstvo ostalo pošteđeno i ako se je partizanstvo prvo u njihovim kućama zasnovalo i tu našlo utočište. Mora se imati pred očima, kako ovakav postupak djeluje ,na naše milicionere, koji se danas junački bore, a ako moraju podleći i povući se njegova kuća bude popaljena a obitelj zaklana. Bilo je slučajeva gdje su roditelji pokazivali toj protukomunističkoj mihciji potvrde od našeg vojnog zapovjedništva da mu je sin ili brat u hrvatskoj vojsci, ali tada bi ih četnici bacili u vatru žive, a kroz sela kada su prolazih uvijek su prije paleža [tražili] Ustaše, da ih pokolju.

Stanje bi se u kotaru Sinju popravilo, kad bi bilo više ustaša ili jačih odreda domobrana, jer je seljacima dodijao nered koji vrše partizani i Talijani zajedno sa četnicima.

U daljnjim akcijama trebalo bi spriječiti da u katolička sela upadaju četnici jer se time dobiva obratni uspjeh.

Promet u kotaru Sinj, u bilo kojem pravcu je nemoguć, jer se nijedan Hrvat ne može kretati niti 1 km. daleko od Sinja iz bojazni da bude zaustavljen od partizana i ubijen. Ima već mnogo takvih slučajeva.

U kotaru Omiš partizani su zauzeli selo Blato na Cetini a postoji bojazan u koliko na vreme ne stigne naša vojska da padnu i druga naša sela.

Danas doznajemo da je od partizana zauzeto mjesto Vrlika kotar Sinj. Milicija koja je bila tamo povukla se i kreće prema Omišu, čiji dolazak očekuje se svakog časa.

Kotar Makarska. 1 prosinca o. g. oko 18.40 sati jedna grupa partizana⁵ iz Makarske ušla je u zgradu lučkog zapovjedništva u Makarsku, gdje je u jednoj sobi pokrovlja bilo skladište naše mornarice, te iz [istog] odnijeli 34 vojničke puške, 2 sanduka puščanih naboja i druge razne opreme kao: pripasanih remnika, nabojnjača, cipela, gunjeva, kišnih kabanica i izvjesnu količinu živežnih namirnica. U navedeno vrijeme naišla je u blizinu navedenog zapovjedništva jedna oružnička obhodnja i talijanski vojnici na koju su partizani bacili jednu bombu (navodno ofenzivna, jer nitko nije poginuo), ovi su odmah dali znak za uzbunu na koju su odmah pridošli oružnici i talijanska vojska blokirajući ovaj predio mjesta, te pretresom spomenutog predjela nađeno je 30 kom. pušaka, 2 sanduka naboja i druge opreme te živežnih namirnica, koje su partizani kad je nastala borba bacili, a koristeći se mrakom odnijeli samo 4 puške, malo naboja i vrlo mali dio spreme.

Pošto je u navedenom zapovjedništvu uvijek postavljena njihova straža t.j. 2 mornara, a navedeno skladište bilo je na podesnom mjestu u pokrovlju, izgleda da su sami mornari sudjelovali u ovoj krađi, tim više što je i sam mornarički podporučnik g. Veljko Škorpik⁶ sa još dva mornara⁷ odmah po ovome nestao, a neke privatne stvari od mornara dokazuju da su bili u vezi sa partizanima, i da su im oni ovu opremu sami predali.

Talijani su pohvatali sve mornare zajedno sa bojnikom g. Butkovićem i odveli ih u Split.

⁵ Iz sastava Biokovskog bataljona „Vid Mihaljević“

* Narodni heroj Velimir Škorpik je tom prilikom prešao na oslobođenu teritoriju i javio se u jedinice NOV. U prosincu 1942 postavljen za šefa sekcije za Ratnu mornaricu Štaba Četvrtne operativne zone.

⁷ Mornarički narednik Muhtić Stjepan i mornarički podnarednik Franković Ratko

U kotaru Hvar i Brač, i dalje se događaju napadaji sa strane partizana. Ima i žrtava. Radi slabih veza sa otokom Hvarom i radi pomanjkanja povjerljivih ljudi nemoguće je slati podrobna izvješća sa Hvara.

BR. 136

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA ŠESTE PJEŠAČKE DIVIZIJE OD 16 PROSINCA 1942 GOD. O ZAUZIMANJU LIVNA OD STRANE JEDINICA NOV I PO JUGOSLAVIJE¹

PRIMLJENA BRZOJAVKA

tek. broj očevid, lista prim. brzoj.

Broj	Vrsta	Slova	Vrieme	Primljen od Mostara putem krugovala	Predat putem	Podpis krugojavnika
			16 XII 20 s 15 m	Vrieme 16/XII u 20 s 55 m	Vrieme ... u . s .. m	
Službeni podatci:			NAJŽURNIJE		Naslov:	

OPERATIVNOM ODJELU
Spoj naš op. br. 4031² i 4035³.

0 padu *Livna*⁴ dobiveni sljedeći podatci: Padu doprinjelo izdajstvo muslimana.⁵

Napuštanje *Livna* pretvorile se u bezglavi bieg ka *Tomislav Gradu*,⁶ gdje je do sada prošlo oko 60 ranjenika.

Računa se sa oko sto poginulih, a za sudbinu 200 ljudi se ne zna. Među pučanstvom mnogo poginulih i ranjenih.

Kod izbjeglica panika.

Partizanima pala u ruke 2 gorska topa sa oko 300 naboja, 1 oklopni samovoz i 36 konja sa podpunem spremom.

Talijani izvješteni, nude pomoć zrakoplovstva.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 16/1-37, k. 16 a.

² U arhivi Vojnoistoriskog instituta.

³ Vidi dok. br. 130, 145, 147, 148 i 153.

⁵ Vidi dok. br. 148, primjedbu br. 9.

* Duvno

Danas iz *Mostara* poslat po 1 sat I. do. pukovnije u Posušje i Imotski.

Dostavljeno: *Gl. St. Domobranstva i OVP." NDH.* kod Supersloda.
K Op. broj 4056 6. divizija

Dešifrirao 17. XII. u 0305

(Filković ndpr.) (paraf nečitak) 17/XII

Prepis brzopjavke poslat:

Uredu zapovjednika ZUVOJa⁸

Zapovjed. Stajaćih zdruгова.

BR. 137

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA DRUGE PJEŠAČKE PUKOVNIJE OD 16 PROSINCA 1942 GOD. O BORBAMA U REJONU GLINE, TOPUSKOG I CEMERNICE¹

IZVJEŠĆE

O događajima u toku 16. XII. 1942.

a. — Petrinja javlja da se u prostoru Topusko—Cemernica—Glina skuplja veliki broj partizana (navodno osam brigada² sa 6 topova), koji namjeravaju napasti Topusko i Glinu.

b. — Razviđački dielovi iz Gline naišli su na jakog neprijatelja³ u z.j.z. pravcu 3 km pred Cemernicom i j.i. od Gline. Razviđački dielovi vratili su se sa 3 mrtva i 18 ranjenih u Glinu.

Cemernicu su zaposjeli partizani.⁴ Topusko se još drži. Bližih pojedinosti još nema.

Brzoglasni vod Sunja—Petrinja i Petrinja—Glina—Topusko prekinut. Inače noć je protekla u miru.

c. d. — Prema večernjem izvješću.

e. — Moli se žurno razvidanje i bombardiranje partizanskih snaga u prostoru Topusko—Cemernica—Glina.⁵

* „Opće vojničko povjereništvo" Nezavisne Države Hrvatske pri Višoj komandi oružanih snaga „Slovenija—Dalmacija". Rukovodilac (naziv: povjerenik) ovog povjereništva bio je u ovo vrijeme pukovnik Peričić.

⁸ Zapovjedništvo ustaške vojnice

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 18/1—3, k. 16 a. Tekst je na nekoliko mjesta potcrtan crvenom olovkom.

² Ispod ovoga dopisano je olovkom: „3 + 2 brig. i 2 topa".

³ Dijelovi Četvrte NOU brigade Osme divizije. Vidi dok. br. 35, 61 i 64.

⁴ Peta NO brigada Osme NO divizije. Vidi dok. br. 35 i 61.

⁵ U produženju, dopisano je crvenom olovkom: „Vršeno 17/XII".

f. — 3 mrtva i 18 ranjenih (Gubitci u Čemernici nisu još poznati).

g, h. — Nepoznato.

k. — Cesta Kostajnica—[Bos.] Novi upotrebljiva za sva prievozna sredstva.

Naknadno izvješće:

Neprijatelj i dalje napada Topusko i Topusko-kolodvor sa jakim snagama (navodno oko tri brigade).⁰

Moli se bombardiranje sljedećih mjesta i visova:

Šeganovac (vis 179 1 km sj. zap. od Topuskog)

Sv. Spas (vis 187 2 km sj. od Topuskog)

Marekovac (vis 131 3% km sj. zap. od Topuskog)

Sv. Petar (vis 155 kod crkve 5 km sj. zap. od Topuskog).

Moli se da se zrakoplovom razvidi Topusko-kolodvor, te ako je zaposjednut od partizana da se bombardira.

Zatim da se pronade gdje se nalaze dvije ustaške bojne, koje su bile u Bučici (16 km. sj. zap. od Gline), te ako ih se nađe da im se baci zapovied:

Izvršiti napad u pravcu Cemernice—Topusko-kolodvor i Topusko.

Ako se stigne do Topuskog, uputiti jednu bojnu u Glinu.

U svrhu razviđanja VII. novačka bojna upućena je prema Topusko-kolodvor.

Nadalje moli se razviđanje zrakoplovom j. i. i ist. od Gline, kao i bacanje streljiva iz zrakoplova u grad Topusko.

VEČERNJE

a. — Jače partizanske snage zadržavaju se i dalje na području Topusko—Cemernica—Glina.

b. — Prilikom nadiranja XXXI. i XXXII. ust. bojne iz Gline s obje strane ceste u pravcu Cemernice naišlo se je na crti Gređani—Satornia (7 km j. i s. z. od Gline) na jake partizanske snage⁷, gdje borba još traje.

Posada Cemernica povukla se na kolodvor Topusko i pojačana sa tamošnjim dielovima XI. ust. bojne.

Iz Topuskog nema još izvješća. Brzglasni vod do Gline popravljen: od Gline do Topuskog još nije prekinut.

⁰ U napadu na Topusko-kolodvor, kao i na osiguranju napada, učestvovala su Četvrta NOU, Peta NO i Petnaesta NO brigada Osme divizije. Vidi dok. br. 61 i 64.

⁷ Dijelovi Pete NO brigade Osme divizije. Vidi dok. br. 35 i 61.

Razviđački dieleovi II/II. G. Z. u sj. zap. pravcu do Grabovca i III/II. G. Z. do Javornja (6 km sj. zap. od Dvora) vratili su se bez dodira sa neprijateljem.

Samovozna preselica za B. Novi vratila se je bez naročitih događaja.

c, d. — IV/II. G. Z. prema zapoviedi divizije. Ostalo nepromienjeno.

e. — Djelatnost razviđanja.

f, g, h. — Nepoznato,

k. — Kao što je javljeno.

(M. P.)⁸

već poznato
18/XII D

Za tačnost:

Glavar stožera
Bojnik Brusić
Brusić

BR. 138

IZVADAK IZ IZVJEŠTAJA ZAPOVJEDNIŠTVA USTAŠKE NADZORNE SLUŽBE OD 16 PROSINCA 1942 GOD. O BOR- BAMA ZA KRAŠIĆ I O SITUACIJI NA PODRUČJU ŽUPE POKUPJE ¹

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVJEDNICTVO USTASKE NADZORNE SLUŽBE

Broj: V. T.² 1/42.

Zagreb, 16. prosinca 1942.

Predmet: Izvješće o stanju
do 16. XII. u 8 sati.

IZVJEŠĆE

V. Velika župa Pokupje:

Zaštitno redarstvo za grad Zagreb i veliku župu Prigorje javlja današnjim izvješćem, a savezno jučeranjem izvješću ovog zapovjedništva o napadu partizana na Krašić³, da su partizani

⁸ Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska – Zapovjedništvo 2. pješačke pukovnije

² Dopisano crvenom olovkom.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistorijskog instituta pod br. 16/1–24, k. 16.

¹ Vrlo tajno

³ O napadu na neprijateljsku posadu u Krašiću i o rezultatima napada vidi dok. br. 34, 37, 50, 59, 131 i 132.

osvojili, te potom zapalili oružničku postaju. 20 članova postajne posade su zarobili, dok je isto toliki broj pobjegao prema Karlovcu. U borbi s partizanima palo je 20 ustaša pripadnika ustaške satnije željezničke pripremne bojne iz Skakavca, koja je bila nastanjena u mjestnoj školi. Sudbina ostalih ustaša toga sata nije poznata. Osim oružničke postaje partizani su u Krašiću zapalili školu, crkvu i ljekarnu, a cijelo su mjesto opljačkali. Istodobni napad partizana na selo Oštre⁴ u kojem je smješteno zapovjedništvo 23. ustaške bojne posada je odbila uz gubitak dvojice ustaša. Napad na Krašić i Oštre trajao je do 15. o. mj. u 4 sata u jutro. Nakon toga su se partizani povukli prema Vivodini. Talijanska bitnica, koja je jučer u jutro iz Jastrebarskog došla do Krašića, odmah se je povukla natrag u Jastrebarsko. Jučer na večer napali su partizani Kostanjevac i ponovno Oštre⁵. Iz Karlovca nije se mogla u pomoć uputiti nikakva vojna snaga, jer postoji opasnost da partizani, koji se nalaze na Brezovoj Glavi kod Karlovca, u tom slučaju napadnu sam Karlovac. Istodobno su se partizani počeli prebacivati čamcima iz Korduna preko Kupe kod mjesta Prkosa i Vel. Brega, s namjerom da udare na Pisarovinu, a odatle da se prebace u Zumberak i spoje sa žumberačkim partizanima. Partizani, koji su sudjelovali kod napada na Krašić i Oštre, pripadaju 4. kordunaškoj brigadi⁶, koja je mnogo pridonijela zauzeću Bihaća, a drugim dielom 13. žumberačkoj brigadi. Pojačanja im neprestano stižu sa Korduna, jer Kupa još uvijek nije osigurana. Čini se, da namjeravaju zauzeti cijeli Zumberak, te odsjeći Jastrebarsko i Karlovac od Zagreba.

ZA DOM SPREMNI!

(M. P.)⁷ 'Ustaški nadzorni zapovjednik:
(Dr. Filip Crvenković)

16. XII. 1942 D

Crvenković

V Ne radi se o napadu na neprijateljsku posadu u Oštrcu, već o borbi između Prvog bataljona Trinaeste NOU brigade „Josip Kraš“, koji se nalazio na osiguranju od Oštrca, i ustaških snaga koje su pokušale prodor ka Krašiću. Nije vršen napad ni na Kostanjevac, već su prema njemu držale osiguranje dvije čete Trećeg bataljona Trinaeste NOU brigade i dvije čete iz sastava NOU brigade „Ivan Cankar“. Vidi dok. br. 50 i 59.

* Netačno. U napadu na neprijateljsku posadu u Krašiću učestvovala je, pored Trinaeste NOU brigade „Josip Kraš“, i slovenska NOU brigada „Ivan Cankar“ a ne Četvrta kordunaška NOU brigada. Vidi dok. br. 50.

⁷ Okrugli pečat: kao u naslovu

BR. 139

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA PRVOG DOMOBRANSKOG
ZBORA OD 17 PROSINCA 1942 GOD. O SITUACIJI NA NJE-
GOVOJ TERITORIJ¹

i „Veoma žurno“

ZAPOVJEDNIČTVO I. DOMOBRANSKOG SBORA

GLAV. STOŽ. ODJEL

GLST Br. 11336/Taj.

U Sisku, dne 17. XII. 1942

Tajno!

PREDMET: Dnevno izvješće
I. D.S. za 17/XII. do 18 sati.

GLAVNOM STOŽERU DOMOBRANSTVA

(Operativni odjel)

Savezno zapovjedi Glst. Op. Br. 3219/taj. od 9. VIII. 1942.,
dostavlja se sljedeće dnevno izvješće:

(Sekcija mjerilo 1:100.000)

1. A. – KRATKA OCIENA SITUACIJE:

Bez bitnih promjena, postaje ozbiljnija zbog napadaja na želj. prugu od Kostajnice do Volinje, čime partizani žele prekinuti vezu sa Bos. Novim. Odlaskom dviju gorskih bojni (po izvješću 2. pješ. divizije) u područje B. Luke, znatno je oslabljena snaga u području Kostajnica—Bos. Novi.²

Odlaskom četa II. gorskog zdruga iz Hrastovice i Cuntića (8 do 12 km. južno od Petrinje), ostao je jako ugrožen ovaj kraj sa čisto hrvatskim pučanstvom, među kojim vlada strah i nemir, te traži putem izaslanstva žurnu oružanu pomoć, koju 2. pješačka divizija ni ovaj zbor nemogu dati.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 17/1-30, k. 16 a.

- Riječi „Bos. Novi“ potcrtane su olovkom, zatim je dopisana riječ „Dvor“ i stavljen upitnik.

1. B. – DJELATNOST PODREĐENIH CETA I POJEDINOSTI
O NEPRIJATELJU:

Operativno područje grada Zagreba:

Bez podataka.

Područje 1. Pješačke divizije:

1. Oblast Kalnika:

Podhvat u Kalniku koji je odpočeo 14/XII. o. g., završen je sinoć 16/XII. U jednom selu pronađeno je 30 pušaka i 30 kaciga. 17/XII. poduhvat je produžen u pravcu sela V. i M. Branjska (12 km. s. i. od Križevaca).³

2. Oblast Bilo Gora:

Noću 16/17. XII. napadnut je i uništen rudnik Javorovac (6 km. j. z. od Podravske Novigrada).⁴

O napadaju na Pavlovac (dnevno izvješće Glst. Br. 11292/taj. od 16/XII. o. g.) primljeni su ovi podatci: partizani su napali vlak kod tunela Pavlovac⁵, na pruzi Bjelovar—Kloštar, i tom prilikom razoružali zapovjednika i 49 domobrana željezničkog stražarskog sata, koji su čuvali spomenuti tunel (znači da ga nisu čuvali). Svi zarobljeni vratili su se razoružani danas.

Područje 2. Pješačke divizije:

1. — O stanju podhvata IV. ustaškog stajaćeg zdruga u pomoć Topuskom (izvješće Glst. Br. 11292 taj. od 16/XII. o.g.) nema još jasne slike, ali se isti prema izvješću zapovjednika zdruga povoljno razvija i dijelovi njegovog desnog krila stigli su 17/XII. oko podne do s. Prnjavor (4 km. istočno od Vrginmosta), dok mu se glavna snaga nalazi zapadno od ovog mjesta. Partizani su po njegovom izvješću imali veće gubitke (među ostalim 1 zapovjednika bataljona i 1 zapovjednika čete mrtvog), a ustaše su imale 1 mrtvog i 2 ranjena®.

* Odnosi se na napad ustaško-domobrantskih jedinica na Kalnički NOP odred. Vidi dok. br. 69.

^V Napade su izvršili dijelovi Kalničkog NOP odreda. Vidi dok. br. 69.

⁰ Vidi dok. br. 61 i 64.

Očekuju se detaljnije vijesti.

2. — 16/XII. po podne 1 sat VII. novačke bojne protjerao je južno od Oštre Glave k. 220 (4 km. juž. od Gline) jednu skupinu partizana.

3. — Noću 16/17-XII. jače skupine partizana⁷ napale su želj. prugu od želj. postaje Kostajnica zaključno do Volinja zaključno. Pruga djelimično porušena, a nekoliko bunkera zapaljeno. Izgleda, da je nekoliko domobrana zrakoplovnog sata Volinja bilo u vezi sa neprijateljem. Očekuju se točni podatci.

Područje Lekeničkog odsjeka:

Bez događaja.

Područje Karlovac:

Bez događaja.

1. C. — VLASTITE NAMJERE:

2. — POKRETI I PREMJEŠTAJ VLASTITIH CETA:

3. sat VII. novačke bojne povučen iz Gore u Glinu, odakle je 17/XII. u jutro ciela VII. novačka bojna upućena ka crti Baltića Brdo—Oštra Glava (Oštra Glava 4 km. juž. od Gline, Baltića Brdo 5 km. j. z. od Oštre Glave) radi razvidanja, povodom vijesti o prikupljanju partizana sa juga prema Glini.

1 sat XXXI. ustaške bojne upućen je u s. Goru na mjesto 3. sata novačke bojne.

17/XII. došlo je u Glinu 62 domobrana, pripadnika 12. pješačke pukovnije i II. gorskog zdruga, koji su pušteni iz partizanskog zarobljeništva (zarobljeni kod Bos. Novog).

3. — OSOBITI DOGOĐAJI I MJERE IZVAN BORBENE DJELATNOSTI CETA:

Nije bilo.

Opazka:

Prema izvješću oružničkog voda Kutina nalazi se u selima Mikleuška, Moslavačko Selišće⁸ i Kutinica (10 km. sjeverno od Kutine) veliki broj dobro naoružanih i većinom u naše domobranske odore odjevenih partizana⁹. 1. Pješačka divizija izvještena.

⁷ Sedma i Osmo banijska NO brigada. Vidi dok. br. 61 i 64.

⁸ Srp. Selišće

⁹ Moslavački NOP odred

Dodatak:

U trenutku zaključka izvješća Petrinjski zdrug javlja točnije podatke o podhvatu IV. stajaćeg zdruga:

Zdrug je djelujući jednom bojnom preko s. Gređani (7 km. jugozapadno od Gline) a jednom bojnom preko s. Šatornja (7 km. s. z. od Gline) uspio žestokim borbama razbiti neprijateljske snage tako, da su u paničnom bježanju napustile svoje postave. Zdrug sada drži postave: Žute Lokve (4 km. s. i. od Vrginmosta)—s. Prnjavor (4 km. s. i. od Vrginmosta)—s. Čemernica (12 km. zapadno od Gline)—Topusko-kolodvor.

VII. novačka bojna vraćena je sa pravca Oštra Glava—Baltića Brdo i upućena u Čemernicu kao posada.

IV. stajaći zdrug vraća se u Glinu. Naši gubitci: 1 mrtav, 3 teško i 7 lakše ranjenih. Kod jednog poginulog partizanskog zapovjednika bataljona nađen je dragocjeni materijal.

17/XII D

PO NALOGU ZAPOVJEDNIKA
GLAVAR STOŽERA

BR. 140

**IZVJEŠTAJ MINISTARSTVA UNUTRAŠNJIH POSLOVA
NDH OD 17 PROSINCA 1942 GOD. O POJAVI PARTIZANA
KOD LUBBREGA¹**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA
OBĆE ZAPOVJEDNIČTVO REDARSTVENE STRAŽE

Broj taj. 780/1942.—

Zagreb, dne 17. prosinca 1942.—

Predmet: Dnevno izvješće o položaju. —

GLAVNOM STOŽERU
MINISTARSTVA DOMOBRANSTVA

u

Zagrebu

Župska redarstvena oblast u Varaždinu dopisom svojim broj Taj. 2908/1942. od 14. prosinca 1942. godine dostavila je ovom zapovjedništvu sljedeće:

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 17/1–20, k. 16.

17/12
18

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA
OPĆE ZAPOVJEDNIŠTVO REDARSTVENE STRAŽE

BR. TAJ. 750/1942.-

Zagreb, dne 17. prosinca 1942.-

Predmet: Dnevno izvješće o položaju.-

GLAVNOM STOŽERU
MINISTARSTVA ODGOBRANSTVA

u/

Z I G R E B U

Zupska redarstvena oblast u Varašdintu dopisom svojim broj Taj. 2903/1942. od 14. prosinca 1942. godine dostavila je ovom zapovjedništvu sljedeći:

"Kotarski predstojnik iz Ludbrega javlja da su partizani u Dugoj Rijeci, šalju svoje obhodnje u okolicu - ima ih toliko - koliko ih do danas nije nikada bilo!

Ovo je istina i bezuvjetno je potrebno, da se poduzme čišćenje Kalnika, jer će ovakovo stanje imati nedovoljne posljedice u čitavom Zagorju.

Napominjem, da je ovo prvi izvještaj iz Ludbrega nakon čišćenja, koje je počelo 29. XI. a trajalo do 11. XII. t. g. a taj glasi "Ima ih više nego ikada do sada!"

Prednje dostavlja se s molbom na znanje.-

ZA DOH SPREMI!

OPĆI ZAPOVJEDNIK REDARSTVENE STRAŽE
USTAŠKI PUKOVNIK:

/Skaliber/
Skaliber

12 XI 1942
18

„Kotarski predstojnik iz Ludbrega javlja da su partizani² u Dugoj Rijeci, šalju svoje obhodnje u okolicu — *ima ih toliko — koliko ih do danas nije nikada bilo!*

Ovo je istina i bezuvjetno je potrebno, da se poduzme čišćenje Kalnika, jer će ovakovo stanje *imati nedogledne posljedice u čitavom Zagorju.*—

Napominjem, da je ovo prvi izvještaj iz Ludbrega nakon čišćenja, koje je počelo 29.XI. a trajalo do 11.XII. t. g.³ i taj glasi: „*Ima ih više nego ikada do sada!*”

Prednje dostavlja se s molbom na znanje.—

ZA DOM SPREMNI!

OBČI ZAPOVJEDNIK REDARSTVENE STRAŽE
USTAŠKI PUKOVNIK:

17 XII D

(Skoliber)

Skoliber

(M. P.)⁴

BR. 141

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA DRUGE PJEŠAČKE PUKOVNIJE OD 18 PROSINCA 1942 GOD. O NAPADU NA POSADE DUŽ ŽELJEZNIČKE PRUGE KOSTAJNICA—VOLINJA¹

ZAPOVJEDNIČTVO

2. PJEŠAČKE DIVIZIJE

Op: Broj 3338/taj.

U Kostajnici dne 18-XII-1942

Predmet: Izvješće o napadu
na želj. prugu Kostajnica—
Volinja.

GLAVNOM STOŽERU DOMOBRANSTVA — OPER. ODJEL
ZAPOVJEDNIČTVU I. DOMOBRANSKOG ZBORA
ZAPOVJEDNIČTVU OSIGURANJA ŽELJ. PRUGE
SASTAV

Noću 16/17. XII. ove godine oko 21 sat, napadnuti su mostovi² na pruzi Kostajnica—Volinja³.

² Odnosi se na Prvi i Treći bataljon Kalničkog NOP odreda.

³ Vidi dok. br. 69.

⁴ Okrugli pečat: kao u naslovu

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog insitituta pod br. 19/1—16, k. 16 a.

V Ova riječ je precrtana i poviše nje dopisano olovkom: „vija-dukti”.

³ Napad na neprijateljska utvrđenja i posade duž pruge Kostajnica—Volinja izvršila je Sedma divizija Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske.. Vidi dok. br. 61 i 64.

Odmetnici su minirali prvi most⁴ oštetiivši ga tako, da je isti nesposoban za promet. Ujedno su zapalili i bunker pri tom mostu.

Ostala 2 mosta i bunker i su netaknuti.

Vlastiti gubitci kod napada na mostove:

1. — Poginuli: 1 zastavnik (Kereškenji), 1 vodnik i 3 domobr.

2. — Ranjeni: 2 domobrana

3. — Odvedeni po partizanima: 2 dočastnika i 37 domobrana.

4. — Odnešeno: 5 strojopuškara Obr. 37 sa 35 okvira za naboje, 37 puškara, 2 strojosaokresa MP. 41 sa 10 okvira za naboje, sva odjevna oprema domobrana, 1 brzoglas Obr. 34 poljski. 23.000 naboja Obr. 24 za pušku, 500 naboja za strojosaokres MP. 41, 98 napadnih i obranbenih bombi, i strojosaokres Walter Cal 9 mm. sa 20 naboja.

Osiguranje viadukata vršio je 2. sat I. lučke bojne.

Prema izvještajima razvodnika 2. sata 1. lučke bojne Ho-ljevac Ljube, koji je sa ostalim domobranima bio zarobljen i odveden ali je uspio da od partizana pobjegne, radi se o izdaji posada u bunkerima, koje su čuvale viadukate, na sliedeći način:

Razvodnik spomenutog sata **Magić Tomo** koji ie po svim indicijama stajao u vezi sa partizanima, udaljio se u večer 16.XII. o. g. iz svoje jedinice i otišao u selo Cukur (2 i pol km. sz. od Bos. Kostajnice), gdje se prijavio partizanima a zatim je iste spomenutog sata doveo pred viadukate. Pred prvim bunkerom izišao je razvodnik Magić Tomo pred stražare, koji su ga zaustavili a kada su ga stražari prepoznali onda su ga propustili. Međutim razvodnik Magić u tom času priskočio je sa uperenim samokresom stražarima i poviknuo: „Predajte se drugovi!". U tom času priskočili su svi partizani i pošto su razoružali dvoicu stražara, ušli su u bunker gdje su iznenađenu posadu istog, odmah također razoružali.

Partizani su se zatim predvođeni razvodnikom Magićem uputili duž želj. pruge i rieke Une a osim toga odmah su se dali na posao oko miniranja prvog viadukta kraj kojeg je posada razoružana, i na miniranje puta Kostajnica—Volinja.

Mina na viaduktu koju su partizani počeli namještati odmah nakon razoružanja posade u spomenutom bunkera, eksplodirala je u 22.30 sati što je jednovremeno bio znak za partizane za obći napad duž ciele pruge: Kostajnica—Volinja.

Ostala dva bunkera zauzeta su nakon borbe sa posadama istih i pošto posade u bunkerima nisu mogle odoliti premoćnijem neprijatelju.

Zaštitu željezničke postaje i pružnih objekata u Volinji vršili su 11 i 12 sat III. bojne 11. pješačke pukovnije, koji su i pored žestokog navaljivanja partizana pokazali sjajan mo-

ral i hrabrost sačuvavši do kraja prisebnost, čime su odbili neprijatelja, nanievši mu velike gubitke.

Partizani su uspjeh zaobilaznim putem, provukavši je između kuća, zapaliti zgradu želj. postaje, koja međutim time mnogo⁵ oštećena. Nadstojnik želj. postaje u Volinji i dva prometna činovnika odvedeni su po partizanima. Osim toga partizani su još uspjeli zapaliti poštansku zgradu.

Sopstveni gubitci kod napada na Volinju.

1. — poginuli: 6 domobrana
2. — ranjeni: 3 domobrana
3. — nestali: 3 konjušara sa konjima i kolima iz 12 sata Most kod Grdanovca ostao je neoštećen.

Jednom od dva njemačka tenka koji su upućeni u pomoć posadi u Volinji, na putu: Kostajnica—Volinja, razkinula je neprijateljska mina gusjenicu te je tenk morao biti vraćen u Kostajnicu.

Ukupni neprijateljski gubitci pri napadu na želj. prugu Kostajnica—Volinja:

1. — *Kod viadukta:*
 - a). — poginulih 10
 - b). — ranjenih 10 kola⁶ (po izjavi razvodnika Holjevac Ljube, koji je pobjegao od partizana)
 - c). — zarobljen 1 njemački leucht pistol. (nađen kod mrtvog partizana).
2. — *Kod Volinje:*
 - a). — poginulih i ranjenih 40
 - b). — zarobljeno 4 puške.

Pošto je posada bunkera kod viadukata oslabljena za 2 dočastnika i 37 domobrana, koje su partizani odveli i za 7 poginulih i ranjenih, to je ovo zapovjedništvo odmah nadopunilo ovaj manjak ljudstva, momcima iz sastava sopstvenih četa, te je na taj način opet postignut potpun broj ljudstva u posadama bunkera i sigurnost objekata.

Zapovjedništvo osiguranja želj. pruge još u toku današnjeg dana ljudstvo koje je privremeno dalo ovo zapovjedništvo, zamjenice svojim ljudstvom, kako bi se ljudstvo ovog zapovjedništva moglo vratiti u svoje postrojbe.

O ovoj zamjeni podneti izvješće ovom zapovjedništvu.

19. XII. 1942 D

Zapovjednik
pukovnik Gregurić,
Gregurić

⁵ Omaškom vjerovatno izostavljena riječ: „nije“.

⁶ Podaci o gubicima Sedme divizije nisu tačni. Bilo je samo C mrtvih i 25 ranjenih. Vidi dok. br. 61 i 64.

BR. 142

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA ŠESTE ORUŽNIČKE PUKOVNIJE OD 18 PROSINCA 1942 GOD. O SITUACIJI NA OTOKU HVARU I BRACU¹

ZAPOVJEDNIČTVO
6. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
S. S. Broj 3145/taj

U Mostaru, dne 18. prosinca 1942.

TAJNO

Predmet: Razoručavanje oružničkih
postaja na otoku Braču i
njihova ugroženost

1. — Vrhovnom oružničkom zapovjedništvu (J. S.) Zagreb
2. — Glavnom stožeru domobranstva (Oper, i Očev. odjel)
Zagreb
3. — Ravnateljstvu za javni red i sigurnost Zagreb
4. — Zapovjedništvu ustaške nadzorne službe ured I
Zagreb
5. — Zapovjedništvu ustaške nadzorne službe ured II
Zagreb
6. — Zapovjedništvu III. domobranskog sбора (GLST)
Sarajevo
7. — Zapovjedništvu 6. pješачke divizije (OP.) Mostar
8. — Općem vojnom povjereništvu NDH kod višeg zapovjed. talij. oružanih snaga „Slovenija—Dalmacija“ (II armata) Sušak
9. — Općem upravnom povjereništvu NDH kod višeg; zapovjed. tal. oružanih snaga „Slovenija—Dalmacija“ (II armata) Sušak
10. — Opunomoćeniku ministra unutrašnjih poslova za velike župe Vrhbosna, Hum, Usora i Soli Sarajevo-

Oružničko vodno zapovjedništvo u Hvaru dopisom broj 824/taj od 10. prosinca o. g. dostavlja slijedeće:

„5. rujna 1942. zapovjednik talijanske posade u Starigradu zaplijenio je oružje i strijeljivo oružničke postaje Starigrad, koje je ovaj vod poslao istoj postaji za naoružanje, jer su oružnici od strane partizanskih bandi 8. kolovoza o. g. bili razoručani i to u vremenu, kada je talijanska posada ovo mjesto bila napustila, što su premoćne partizanske bande ovo.

^{N 1} Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 23/1–33, k. 16 a. Tekst je na nekoliko mjesta potcrtan olovkom.

izkoristile i napad na postaju izvršile². Nakon mnogobrojnih posredovanja zapovjednika ovog voda oružje je postaji vraćeno i to tek onda, kada su po zahtjevu talijanskih vojnih vlasti svi oružnici porazmješteni.

16. studenog o. g. zapovjednik talijanske posade u Jelsi, izvršio je razoružanje mjestne postaje, navodno što je mali broj oružnika, te bi ih partizani mogli napasti i razoružati, pa bolje da ih oni razoružaju, jer će oružje time biti sačuvano. Na mnogobrojna posredovanja zapovjednika ovog voda, oružje je postaji na dan 6. prosinca vraćeno.—

24. studenog o. g. talijanske vojne vlasti evakuisale su oružničke postaje Sućuraj i Bogomolje iz Sućurja u Starigrad bez ikakvog uzroka, a to je bio jedini kraj na području ovog voda kojega su oružnici čvrsto držali u rukama gdje se partizanske bande nijesu mogle ugnijezditi i svoja nedjela provoditi. Ovako važno strateško mjesto koje dominira Primorjem kao najbližom točkom za prebacivanje partizanskih banda, napušteno je i time su tri dijela otoka Hvara pala pod dominaciju partizana. Glavno je da se talijanska vojska usredotoči tamo, gdje joj je za osobnu sigurnost povoljnije, a sve ostalo je sporedno.—

4. kolovoza o. g. talijanska vojska iz Selca na Braču sa svojom posadom evakuiše i oružničku postaju u selo Nerežišće, a 30. rujna iz ovoga u selo Praznice. Dakle kuda oni, tamo i oružničke postaje da im strah čuvaju. Isto je slučaj i sa postajom Bol i Pučišća. Njihova vojska-posade sa osobnom ratnom opremom, a oružničke postaje sa cijelim svojim i državnim namještajem i stvarima, kao i članovima obitelji moraju se potucati kuda njima padne na pamet. Njihovom ratnom manevrisanju moraju biti žrtve oružničke postaje sa svom svojom državnom i osobnom još mirnodobskom imovinom koja se nemilice uništava. A sve to da ima svoju svrhu i da je u državnom probitku, nije ni za žaliti, ali se ovako nenadoknadivo uništava.—

7. prosinca u 0.30 sati, oko 50 dobro naoružanih partizana³ izvršuje napad na oružničku postaju Praznice. Borba između oružnika i partizana vodi se cijeli sat. Nedaleko vojarnje postaje u istom selu nalazi se posada talijanske vojske od 80 ljudi. Oružnici su više nego 100% bili uvjereni, da će im ova posada koja ih tako sa sobom vucara od sela do sela, priskočiti u pomoć i partizane uništiti, ali uzalud. Kada su oružnici utrošili strijeljivo a pomoći ni od kuda, partizani su na troja vrata provalili u vojarnu, svladali oružnike i razoružali. Talijanska posada istog dana povlači se za selo Nerežišće, po-

² Napad su izvršili partizani sa Hvara.
³ V, Ceta bračkih partizana

vlačeći sa sobom i postaju sa oružnicima, kojima je pukim slučajem ostalo 4 puške da ih partizani nisu pronašli, ali bez streljiva. Ove puške predavao je zapovjednik postaje zapovjedniku talijanske posade u Praznicama, tako i u Nerežišću ali su ovi to odbili. Po dolasku u Nerežišće istog dana oko 17 sati, jednu posebničku zgradu gdje se je postaja smjestila, ponovo napada oko 25 naoružanih partizana⁴ i oduzimaju i ove 4 puške. Talijanska vojska o tome ni da čuje niti u pomoć pridolazi, a niti kakove mjere poduzima.

Naprijed sam spomenuo riječ „vojarnu postaje Praznice“, dočim to nije nikakva vojarna, a niti zgrada koja bi se vojarnom mogla nazvati, jer je talijanski zapovjednik u ta dva mjeseca dok su se nalazili u Praznicama tri puta mijenjao oružnicima zgradu, sve nalazeći goru od gore. bez razloga, a vjerovatno onakovu, koja ih može života stajati.—

Za nepružanje pomoći napadnutim oružnicima postaje Praznice prilikom vođene borbe, talijanske vojne vlasti na Braču, da skinu sa sebe odgovornost, sada tvrde i na oružnike bacaju krivnju, da su se predali bez borbe. Ovakvo geslo dolikuje ovakovim saveznicima.—

9. prosinca talijanske vojne vlasti na Braču, bezrazložno razoružavaju oružničke postaje Milna i Pučišće u selu Postire, premda su ove za svaki odpor bile dovoljno brojčano jake i nikakova sumnja nije postojala u izpravnost oružnika.

Istoga dana 9. prosinca u 16.45 sati, partizanske bande otoka Brača⁵ osjetivši naprijed iznijete pasivnosti talijanske vojske i po njima razoružavanje postaje Milna i Pučišće u Postirama, napadaju vojarnu oružničke postaje Bol, gdje je njih oko 130 do zuba naoružanih strojopuškama, strojnicama, bombama i samokresima razoružalo u vojarni se nalazeća dva domobrana i bolesnog narednika Bogovića, te opljačkali 6 pušaka, 10 bombi i ostalu državnu opremu, koja se je zatekla, a nije sva bila evakuisana u skladište krila Omiš, već je najpotrebnije bilo ostavljeno. Talijanska posada u mjestu pored svojih ophodnji po saznanju i obavještenju, ništa nije poduzela, kako toga časa, tako ni poslije.—

Od 10 oružničkih postaja ovog voda, zahvaljujući saveznicima 4 su može se reći na nogama, a kod ovakove pomoći nadati se je i ovima sudbini ostalih.

Prema izloženom, oružničke postaje na otocima sa svojom momčadi, jesu talijanskim vojnim vlastima neka vrsta nogometne lopte, koju udaraju kako se kojima i kuda prohtije, a naposljetku je probodu (oružnike razoružaju) i odbace, pa neka nas prihvaća i krpi tko prije stigne. Za svoju osobnu zaštitu dok im je potrebno, vuku nas od mjesta do mjesta kao pastorčad, da nas naposljetku odbace jer smo „nepovjerljivi“.

Neka naši životi idu, Hrvatska neće propasti, ali propada i pljačka se državna imovina koja je krvlju stečena i nena-doknadiva.—

Sve se ovo od strane saveznika izvodi po nekoj unapri-jed određenoj osnovi čiji je smjer, izručenje oružničkih po-strojbi neprijatelju da nas malobrojne sistematski uništi. A što je ostalo za osobnu i imovinsku sigurnost pučanstva, za koje smo pozvani i od Države plaćeni da ga zaštitimo.—

Iznoseći prednje molim da se kod mjerodavnih poduzmu najžurnije odgovarajuće mjere za zaštitu oružničkih postrojbi na otocima i njihovih organa čiji su životi sa državnom imo-vinom u očajnom stanju".

Dostavljam prednje sa molbom na znanje s tim, da sam preko zapovjednika II. sektora vojnog povjerenika kod „Su-perslode" uložio najenergičniji prosvjed na talijanske vojne vlasti, da se poduzmu odgovarajuće mjere. Krilnom zapovjed-niku u Omišu izdao sam nalog da sve ovo izvidi i utvrdi pravo stanje stvari. Konačno molim da se i od strane Naslovnika ovo uzme u promatranje i posreduje na odgovarajućem mjestu.

Zamjenik zapovjednika,
p. pukovnik Aganović
Aganović

(M. P.)^c

28. XII. 1942

BR. 143

REFERAT NAČELNIKA OPERATIVNOG ODJELJENJA VIŠE KOMANDE ORUŽANIH SNAGA „SLOVENIJA–DALMA- CIJA" OD 18 PROSINCA 1942 GOD. O PODUZIMANJU NO- VIH MJERA U VEZI S PADOM RAVNE GORE¹

18 prosinca 1942-XXI

PROMEMORIJA ZA ZAMJENIKA NAČELNIKA ŠTABA*

— Vijest o okupaciji Ravne Gore³ od strane partizana pri-mljena je telefonom od načelnika štaba ujutro 18.XII (zvanično saopštenje. sumarno, stići će tek s izvještajem V armiskog kor-pusa od 19.XII).

⁶ Okrugli pečat: kao u naslovu

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog in-stituta.

² Odnosi se na zamjenika načelnika Štaba Više komande oružanih snaga „Slovenija–Dalmacija", pukovnika Zanussi-a.

³ Napad na ustaške snage u Ravnoj Gori izvršen je 17 prosinca. Vidi dok. br. 54 i 97.

— Ujutro 18.XII i po podne istog dana, ukazao sam telefonom najprije majoru Palombarini⁴, zatim pukovniku Pettiti.⁵ a) zauzimanje Ravne Gore pretstavlja neposrednu prijetnju željeznici (sjeverni luk Ravne Gore), posadi Mrkopalj, i tako dalje; b) V armiski korpus — imajući na umu:

— da treba u svakom slučaju obezbijediti željeznicu Rijeka—Ogulin i uporišta oko Ravne Gore,

— da eventualna naša protivofanzivna akcija na Ravnu Goru:

— bila bi olakšana djelimičnim i skorašnjim opkoljavanjem koje već vrše naše posade,

— mogla bi da se koristi — *samo u slučaju neposredne odluke*:

— XVI bataljonom „M“ (koji je V armiski korpus nezavisno predvidio da oslobodi za 20 tekući sadašnjih zadataka, s obzirom na repatrijaciju),

— dvjema četama tenkova (jedna mehanizovana u Zadru — na putu za Ljubljanu, jedna četa I bataljona 31. puka koja je pošla iz Knina 15.12.) koje će V armiski korpus, u tom slučaju, biti ovlašćen da zadrži i da se njima služi,

— jednim ojačanim bataljonom koji daje armija (granični bataljon),

— (pored toga, snagama okolnih posada, vazduhoplovstvom itd.) i s obzirom na to da bi defanzivno držanje bilo manje ekonomično i materijalno, — neka odluči i saopšti svoju odluku;

c) primljeni prigovori:

— posade V armiskog korpusa su male,

— trupe ne mogu da napuste mjesta koja sada okupiraju;

d) odgovorio sam:

— Delnice, Vrbovsko, Moravice, Ogulin nisu male posade,

— mjesta ne smiju biti napuštena,

— u svakom slučaju, udaljenosti od Ravne Gore (od 12 do 20 km.) dozvoljavaju da se savladaju pomenute prepreke.

Komanda V armiskog korpusa — u svakom slučaju — neka razmotri gore rečeno i odluči; ah neka ima na umu da

⁴ Načelnik Operativnog odjeljenja Komande Petog armijskog korpusa

¹ Načelnik Štaba Petog armijskog korpusa

ni u kom slučaju ne smije da oslabi zaštitu pruge koja postoji na čitavoj njenoj teritoriji, neophodnu za obezbjeđenje transporta divizije „Sassari“.

O gornjem sam dao usmeno saopštenje gospodinu generalu — načelniku štaba® po podne 18.XII.

Potpukovnik Michelotti⁷

BR. 144

**CIRKULAR VIŠE KOMANDE ORUŽANIH SNAGA „SLOVENIJA-DALMACIJA“ OD 18 PROSINCA 1942 GOD. O MJE-
RAMA OBEZBJEĐENJA ZA VRIJEME KRETANJA JEDI-
NICA¹**

4

Predati u ruke

VISA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
„SLOVENIJA- DALMACIJA“
(2. ARMIJA)

Br. 24500 prot. POVJERLJIVO V. P. 10, 18 prosinca 1943 XXI
Odgovor
Prilozi
PREDMET: CIRKULAR 7 C.

Komandi V armiskog korpusa = V. P. 41 — (200 kom. kopija)
Komandi VI armiskog korpusa = V. P. 39 = (200 „ „)
Komandi XI armiskog korpusa —V. P. 46 = (180 „ „)
Komandi XVIII armiskog
korpusa = V.P. 118 = (180 „ „)
i, na znanje:
Komandi artiljerije oruž. snaga
„Slov. Dalm.“ = V. P. 10 = (20 kom. kop.)
Komandi inženjerije oruž. snaga
„Slov. Dalm “ = V. P. 10 = (20 „ „)
Intendanturi oruž. snaga „Slov.
Dalm.“ = V. P. 10 = (20 „ „)

⁹ General demente Primieri, načelnik Štaba Više komande oružanih snaga „Slovenija–Dalmacija“

¹ Načelnik Operativnog odjeljenja Više komande oružanih snaga „Slovenija–Dalmacija“

¹ Original, štampan, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta (k 2 C/16).

Dostavlja se, u označenom broju kopija pored svake adrese, cirkular 7 C ove Komande, od 1 prosinca 1942-XXI, radi podjele potčinjenim jedinicama, zaključno sa komandama bataljona iiii odgovarajućim jedinicama.

Po naređenju:
BRIGADNI GENERAL
načelnik štaba
demente PRIMIERI

VISA KOMANDA ORUZ. SNAGA
„SLOVENIJA-DALMACIJA“
(2. ARMIJA)

POVJERLJIVO

STAB
Cirkular br. 7 c

V. P. 10, 1 prosinca 1942-XXI
Svim potčinjenim komandama
do bataljona — divizionu (zaključno) i komandama garnizona istog ranga.

PREDMET:

**Mjere za obezbjeđenje u kretanju
(2 skice u prilogu)**

Objavljujem, u detaljima, da bi svima služilo kao pouka, dva incidenta koja su se nedavno desila (na dan x i y), označujući, iz poznatih razloga, imena mjesta običnim kraticama.³

A) Zaseda autokoloni

- I. — Na nekih sedam dana prije dana x, ustaničke formacije su pokušale da zauzmu neke željezničke stanice, koje su — sjajno branjene — odbile neprijatelja poslije 2—3 dana borbe.
- Ipak, ustanici su na više mjesta prekinuli željezničku prugu između tih stanica i zauzeli nekoliko bočnih tačaka; osim toga, praktično su prekinuli i drumski i telefonski saobraćaj između garnizona na sjeveru od predjela o kome je riječ i onih na jugu. (Vidi približnu skicu, prilog br. 1.)¹

¹ U gornjem desnom uglu dokumenta dopisano je mastilom: „Stigli su svi cirkulari 7 c, treba ih čitati“ slijedi nejasna riječ, vjerovatno potpis.

General Mario Roatta opisuje dva napada koja su se desila na području Like i Gorskog Kotara. Redakcija je ustanovila da se prvi primjer koga spominje Roatta odnosi na napad tri bataljona Drugog NOP odreda Pete operativne zone na talijansku kolonu kod Broda na Kupi.

* U arhivi Vojnoistoriskog instituta.

- II. — Uslijed toga dovedena su pojačanja (nekoliko bataljona sa artiljerijom), koja su posjela neke položaje u pomenutoj zoni. Između ostalog bila su zauzeta, frontom prema sjeverozapadu, uzvišenja s obje strane željezničke pruge i dvaju puteva (jednog glavnog na istoku i jednog sporednog na zapadu) koji su povezivali garnizon na jugu sa onima na sjeveru (plava linija na skici).

Komandant gore pomenutih pojačanja dobio je komandu nad sektorom koji je obuhvatao pomenutu zonu i garnizone u njoj.

- III. — Cilj plavog rasporeda na skici nije bio samo opšti (potpuna sigurnost zone), već i poseban, da se suprotstavi jednom ustaničkom rasporedu (crvena linija na skici), pozadi koga bjehu okupljene druge partizanske formacije, čija se snaga cijenila na najmanje 1500 ljudi.

- IV. — Pošlo su tako stajale stvari, jasno je da je prva mjera koju je trebalo da preduzme komandant plavog rasporeda bila da materijalno zatvori — frontom ka sjeverozapadu — puteve koji prolaze kroz sam taj raspored (prepreke od stabala ili kamena, automatska oruđa i pješadiski topovi na putevima — u cikcak, ili neposredno pored puta).

Međutim nije se preduzelo ništa slično, tako da onaj ko je prolazio u jednom ili drugom pravcu preko tačaka A na skici, ne samo da nije nailazio na prepreke ili odjeljenje branilaca, već nije ni primjećivao da prolazi kroz neki raspored.

(POTSJETITI SE NA OVU OKOLNOST!)

- V. — Zauzimanjem pomenutog rasporeda, drumski saobraćaj između garnizona na jugu i onih na sjeveru (i obratno) bio je nastavljen sporednim putem, zapadnim, pošto je onaj drugi materijalno bio prekinut. Komandant plavog rasporeda, *kad je bio obaviješten*, preduzeo je mjere za posjedanje nekih tačaka (na primjer Ai) radi zaštite saobraćaja.

Ali niko nije obavijestio komande garnizona o stvarnoj situaciji u ovoj zoni, i niko nije pomislio da koncentriše drumski saobraćaj, ili bar da poveže pokrete autokolona za jedno prethodno odobrenje.

(DRUGA OKOLNOST KOJE SE TREBA SJETITI!)

- VI. — U podne na dan X-1, jedna kolona od 3 neoklopljena kamiona (1 inžinj. oficir sa nekoliko inžinjeraca.

pratnja: 1 pješadiski oficir sa jednim vodom) krenula je iz garnizona B, i zapadnim putem uputila se u garnizon C, gdje je morala izvršiti opravku telefonskih linija.

- Niti komanda novog sektora, niti komanda plavog rasporeda ne bjehu obaviještene.
- Ipak, mala kolona je stigla bez incidenta u garnizon C.
- VII. — Sutradan ujutro, dana X, kolona je produžila na jug, prema garnizonu D, gdje je trebalo da utovari rezervni materijal.
 - Po utovarivanju, kolona je odlučila da se vrati u garnizon B, istim putem kojim je i došla.
- Samo, bili su joj priključeni iz jedne mjesne ustanove:
 - jedan poštanski kamionet
 - jedan kamion sa poštanskim paketima
 - dva kamiona s municijom
 - nekoliko automobila sa nenaoružanim bolesnicima i ljudstvom koje odlazi na odsustvo (oko 50 ljudi).
- Ta je ustanova učinila to na svoju ruku, da bi iskoristila priliku, ne brinući se stvarno da sazna da li je put opasan ih ne, smatrajući da će inženjeriska kolona moći da se vrati iz D u B kao što je i došla iz B u D.
- Tako je prvobitna kolona, sva naoružana, pošla opterećena raznim automobilima i jednom heterogenom masom ljudi, nenaoružanih i neformiranih u jedinicu.
- VIII. — Kad je kolona stigla u garnizon C, inženjeriski potporučnik je bio obaviješten da komandant sektora želi s njim da govori.
 - Taj komandant, saznavši slučajno da zonom prolazi ova kolona, namjeravao je da je zadrži u C i da je ne pusti dalje ka B, prije nego što se poštara za njeno obezbjeđenje.
 - Toga jutra, međutim, ovaj komandant se bio uputio u garnizon D; usput je susreo jednu kolonu i u garnizonu D saznao da je to baš ona koju je on namjeravao da zadrži. Međutim nije se sjetio da naredi garnizonu C da je zaustavi, ili da naredi da je plavi raspored zaustavi i zaštiti. (Smatrao je — kaže — da će ga inženjeriski oficir, obaviješten da on želi s njime da razgovara, sačekati do povratka u C.)
 - Međutim, u pomenutom garnizonu C, inženjeriski potporučnik, zajedno sa komandantom garnizona, tražio je pomenutog komandanta.

Saznavši pak da je otišao u D, nisu ni pomislili da telefoniraju u to mjesto, kako bi stupili u vezu sa njim i čuli šta je želio, takođe nisu mislili ni da ga čekaju.

- Stoga je autokolona odlučila da produži pokret.
- IX. — Tako je prošla kroz plavi raspored, ne *primijetivši ga* (iz naprijed pomenutih razloga), i produžila mirno dalje.

Ali, oko 14 časova, kad je stigla na raskrsnicu istočno od tačke Ai, iznenadno je bila napadnuta od strane šezdesetak ustanika smještenih na 20 metara od drumu.

- Dok su pratnja (postavljena na čelu i začelju), inženjerci i nekoliko karabinjera pridodatih pošti (naoružano ljudstvo) uspostavili odbranu, nenaoružani vojnici dali su se u bjekstvo, stvorivši tako nesigurnost kod pratnje koja se takođe povukla.
- Srećom, artiljerisko dejstvo i intervencija jedinica plavog rasporeda spriječili su neprijatelja da opljačka kamione i da pokupi oružje od mrtvih i ranjenih.
- Kolona je pretrpjela sljedeće gubitke:
 - 11 mrtvih, među kojima i poručnik-komandant pratnje
 - 15 ranjenih
 - 1 kamion zapaljen.

Razmatranja

- A. — S obzirom, na broj autokolona i na veoma nesiguran teren kojim prolaze, nije moguće uvijek izbjeći napade.
- Ali se mogu i *moraju* potpuno regulisati stvari tako da se isti efikasno suzbiju.
- B. — U konkretnom slučaju ne bi bilo nepoželjnog incidenta:
- da je Komanda zainteresovane velike jedinice, ili Komanda novog sektora, usrećredila u svojim rukama saobraćaj autokolona, ili njihovo kretanje uslovlila prethodnim odobrenjem;
 - da su ove komande bar obavijestile i obavještavale potčinjene komande (uključiv i komandu garnizona) o situaciji;
 - da je Komanda plavog rasporeda zapriječila puteve koji prolaze kroz raspored i da je kolonama koje se kreću van rasporeda zabranila pokret, dok se ne preduzmu mjere za njihovo obezbjeđenje;
 - da je komandant sektora, obavijestivši se o odlasku kolone iz D u C, izdao naređenje samom garnizonu C ili plavom rasporedu da je zaustavi;
 - da je inženjeriski potporučnik (koji je komandovao — ne zna se zašto — pokretom kolone, dok je ko-

Ionom trebalo da komanduje poručnik komandant pratnje), ne našavši komandanta sektora u C, nastojao da stupi u vezu s njim, da bi primio od njega naređenje, ili da se zaustavio i sačekao njegov dolazak.

- C. — Protivdejstvo pratnje bilo bi sasvim drukčije, a gubici manji, da koloni nisu samovoljno priključene grupa nenaoružanih ljudi, nesvrstanih u jedinicu, nesposobnih da se bore, te stoga, prirodno, podložnih panici.

PREUZETE SU OŠTRE DISCIPLINSKE MJERE PROTIV ODGOVORNIH LICA.
U SLIČNIM BUDUĆIM SLUČAJEVIMA POSTUPICE SE PO KRIVIČNOM ZAKONU.

B) Zaseda jedinici na maršu

- I. — Ujutru na dan „y“, „mobilna jedinica“ garnizona R (1 strelj. četa, 1 mitralj. vod, ljudstvo iz štaba bataljona, 1 top artiljerije sa konjskom vučom) — ukupno oko 200 ljudi — izvršila je nasilno izviđanje s obje strane pravca koji povezuje R sa U (pravca A¹ na skici br. 2) i prodrle do ovog posljednjeg mjesta ne naišavši usput na nešto nenormalno.

U podne istoga dana, jedinica je, sa potpunim mjerama za obezbjeđenje, otpočela marš radi povratka. Prije polaska iz U, komandant kolone je javio (preko radija a možda i nešifrovano) da kreće radi povratka u sjedište.

(SJETITI SE OVE OKOLNOSTI!)

Međutim, kad su stigli u blizinu T:

- da se ne bi bočni dijelovi morah kretati preko kote 423 — 487 i k. 773, koje se strmo spuštaju na drum,
- i pošto je prethodnica kolone sad već bila stigla na domak odbranbenog pojasa R, komandant kolone se lišio bočnog obezbeđenja, nadoknađujući tako umanjenu sigurnost povećanjem otstojanja između raznih dijelova na maršu.

(IMATI U VIDU OVU POJEDINOST!)

- II. — Malo zatim, to jest kad je glavčina stizala na mjesto S, neprijateljski dijelovi su otvorili vatru na prethodnicu i zaštitnicu, dok je ostatak kolone obasut vatrom

mnogobrojnih automatskih oruđa postavljenih na zapadnim padinama uzvišenja kote 423 (oko 400—500 m istočno od puta) i snažno napadnut od strane jedne ustaničke bande.

Odmah su pali: komandant kolone, nekoliko oficira i mnogi vojnici, dok su ostali vojnici, savladavši se poslije prvobitnog iznenađenja, uspostavili odbranu pod vođstvom ostalih oficira.

Započela je kratka ali živa borba, tokom koje su se naši vojnici, uprkos nepovoljnom terenu, sa najvećom odlučnošću suprotstavili rastućoj žestini neprijateljske akcije.

- III. — U međuvremenu je garnizon R, davši uzbunu zbog borbene buke, uputio na lice mjesta — kamionom — jednu mitraljesku jedinicu i počeo artiljerijom da tuče padine kote 487 i 423, gdje su bile najgušće neprijateljske grupe.

Pred jakim vatrenim dejstvom kome je bio izložen i pred sve odlučnijim otporom preostalih ljudi neprijatelj je, pokupivši svoje poginule, prekinuo napad i povukao se na jug, poslije pola sata borbe otprilike.

Zatim su na lice mjesta stigle 2 čete za pojačanje, upućene iz garnizona M i N (6 i 10 km sjeverno od R).

Kolona je pretrpjela sljedeće gubitke:

- 69 mrtvih, među kojima komandant i 2 oficira
- 46 ranjenih, među kojima 3 oficira.

Nijedan nije nestao.

Prema obavještajcima, neprijatelj je imao 30 mrtvih i mnogo ranjenih.

- IV. — Ustanička formacija je imala:
- oko 400 ljudi sa mnogobrojnim automatskim oružjem
 - starješinski kadar redovan, ili skoro redovan (starješine i podoficiri snabdjeveni pištaljkom).
- Zajedno sa bandom učestvovali su i lokalni elementi, poznavaooci okoline, a vjerovatno upoznati i sa pokretima mobilne jedinice garnizona R.

- V. — **Razmatranja:**

- Naročito teška priroda terena (na dijelu gdje se desio sukob), činjenica da se stiglo na nešto više od 1 km od bodljikave žice pojasa garnizona R i okolnost da se kolona nalazila u zoni koja je

neprekidno kontrolisana navele su komandanta kolone da se, na naprijed pomenutom dijelu, liši bočnog osiguranja. Greška, jer na tim terenima i pod tim uslovima treba se *uvijek kretati sa preduzetim odgovarajućim mjerama za obezbjeđenje.*

- Za saopštenje komandanta kolone, koji je iz U najavljavao čas povratka u garnizon R, mogli su saznati ustanici, što je očigledno doprinijelo uspjehu iznenađenja.
- Nemogućnost da se kolona, zbog konjske vuče, kreće pravcem različitim od pravca dolaska, omogućila je ustanicima da pripreme zasjedu sa svom sigurnošću na najpovoljnijoj tački.

Da je, naprimjer, pri povratku bilo moguće kretati se s obje strane pravca A² (vidi priloženu skicu), zasjeda ustanika bi možda propala. Naprijed pomenuta varijanta bi omogućila da se upozna i prekontroliše šira teritorija.

U ovim krajevima i pod sadašnjim okolnostima, uvijek je dobro — kad god je moguće — izmijeniti prema potrebi, za svaki ranije predviđeni pokret, pravac ili pravce kretanja koji su u početku predviđeni. Još je bolje ako se odnosna odluka donese u posljednjem momentu.

GENERAL
NAZNAČENI GENERAL ARMIJE
MARIO ROATTA

BR. 145

PRILOG DNEVNOM IZVJEŠTAJU TREĆEG DOMOBRANSKOG ZBORA OD 21 PROSINCA 1942 GOD. O REZULTATIMA BORBE ZA LIVNO I O SASTAVU USTAŠKO-DOMOBRA NSKE POSADE U LIVNU¹

Samo za Operativni odjel Glst².

Prilog uz dnevno izvješće III. d.s.³ Op. Br. 5608/tajno

BORBE OKO LIVNA

A) Prema izvješću pukovnika Šimića iz Mostara, koji je podatke prikupio od izbjeglih i ranjenih, doznaje se o borbama oko Livna sljedeće:

I. Naše snage upućene iz Kupresa i Bugojna (bojnik Boban) i iz Imotskog (uputio ih pukovnik Šimić), nisu stigle pravovremeno ka Livnu. Livno su napadale jake snage (navodno 4000), a našoj posadi nestalo streljiva, za vrijeme borbe, što nije vjerojatno, jer su ustaše prema dobivenim podacima u borbi utrošili oko 800.000 naboja t.j. oko 630 naboja na pušku.

II. Povlačenje naših uslijedilo je u velikom neredu. Pošto je povlačenje vršeno u toku dana, gubitci su bih veliki, osobito građanstva, koji broj još nije poznat.

III. Poginulo je oko 50—100 domobrana i ustaša, a ranjeno 160 domobrana i ustaša, te oko 200 nestalih.

U Mostar pristiglo oko 200 izbjeglica, a još ih ima mnogo na putu prema Mostaru.

Od naoružanja izgubljeno 2 topa (neispravni), 2 bacača i 4 strojnice.

Od streljiva ostalo u Livnu: 400 talijanskih bombi, 300 granata za top, 300 bombi za bacač, a od hrane 1 vagon brašna, 1 vagon kukuruza, 12 kaca kiselog kupusa, suhog mesa i riže⁴.

IV. Za odbranu Tomislavgrada nalaze se sada shedeće snage:

1 sat ustaškog obranbenog sdruga.

1 sat ustaša iz Šujice.

3 sata 1. domobranske dobrovoljačke pukovnije, nešto milicionera, svega 1100 momaka.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 21/1—21, k. 16 a. Tekst je na nekoliko mjesta potcrtan crvenom i crnom olovkom.

² Dopisano mastilom.

³ Domobranskog zbora (zbora)

⁴ U produženju, dopisano je mastilom: „Nije točno, mnogo više“.

Teškog oružja i topova nema, ali je pukovnik Simić tražio od Talijana da mu ih dodiele.

V. Razbijeni dielovi iz Livna prikupljaju se i reorganiziraju u Imotskom, na čemu radi pukovnik Simić⁵.

VI. Postrojbe, koje je bojnič Boban uzeo iz G. Vakufa, Bugojna i Kupresa djelomično su vraćene na svoja mjesta (osim ranjenih, koji su evakuirani u Mostar, a dielom već * u Sarajevo).

B) Ranjeni ustaški *nadporučnik Franjo Stanišić* obskrbnik VII. ustaške bojne (Krajiška bojna) 18.XII. u 8 sati stigao u Sarajevo i javlja:

Sastav i jačina posade Livna-

VII. bojna: 4 streljačka sata + 1 prateći sat, svega oko 650 (na dan 15.XII), prateći sat 4 bacača 80 mm i 4 strojnice.

3./XX. oko 130 ljudi sa lakim strojnicama, nadporuč. Vodopija, por. Mioč, puške miešane 7.9 i 8 mm.

1./I. oko 90 ljudi (por. Katalinić).

2./I. oko 80 ljudi (por. Luka Medvedović).

Sat. obramb. sdruga por. Čolić oko 80 ljudi.

Glamoč milicija oko 70 ljudi.

Livanj. milicija oko 15 ljudi.

Gorski dom. vod por. Kolundžije 2 topa 75 mm Ob. 28

Poručnik Salkaj oko 70 ljudi⁶.

Po padu Livna u Livnu ostalo:

400 talijanskih bombi, 300 granata, 300 bombi, 1 vagon brašna, 1 vagon kukuruza, 12 koca kiselog kupusa, suhog mesa i riže. Nije točno. Propalo je mnogo više hrane, što će se naknadno ustanoviti".

21. XII. 1942 D (M.P.)⁸ P.N.Z.
Glavar stožera
glst. Podpukovnik (Wanner)
Wanner

⁵ U originalu, sa strane (od tač. I do tač. V), crvenom olovkom je povučena linija, sa strelicom, i ispod nje napisano: „Sve ovo izvidjeti“.

⁶ U originalu, sa strane, olovkom su napisane gornje brojke (brojnostanje ljudstva) i njihov zbir (1185).

⁷ Posljednje dvije rečenice napisane su mastilom.

⁸ Okrugli pečat: kao u naslovu

BK. 146

ODOBRENJE VIŠE KOMANDE ORUŽANIH SNAGA „SLO-
VENIJA–DALMACIJA“ OD 21 PROSINCA 1942 GOD. ZA
PREBACIVANJE DIJELOVA DIVIZIJE „RE“ I „SASSARI“¹

SIFROVANI TELEGRAM

V. P. 10, 21 prosinca 1942—XXI

OD SUPERSLODE – OPERATIVNO ODJELJENJE

KOMANDI V ARMISKOGR KORPUSA
KOMANDI XVIII ARMISKOGR KORPUSA

i, radi znanja:

INTENDANTURI SUPERSLODE

Ručnim fonogramoni

Br. 24641. Veza: telegram 14601 XVIII armiskog korpusa od
19 o. m².

1) Dobar je datum 25 o. m. za završenje željezničkih trans-
portovanja poznatih kontingenata pješadiške divizije „Sassari“.

2) Dobar je datum 28 o. m. za povlačenje naših jedinica
za zaštitu pruge.

3) Imati na umu da ne treba isključivati mogućnost za
dalje funkcioniranje pruge i poslije 28-og. pošto se predviđa
da se može obezbijediti njeno funkcionisanje od Ogulina do
Lovinca pomoću hrvatskih jedinica i ličkih formacija MVAC,
molim XVIII armiski korpus da ispita mogućnost obezbjeđenja
preostalog odsjeka pruge pomoću formacija MVAC koje su mu
na raspolaganju (eventualno ojačanih automatskim oružjem,
koje treba zatražiti od mene).

4) Divizija „Re“ neka dana 27-og (ili najkasnije u toku
28-og) započne pokret prema sjeveru. Očekujem od Komande
V armiskog korpusa, radi znanja, operativno naređenje pome-
nutoj diviziji.

GENERAL ROATTA

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog in-
stituta.

² U arhivi Vojnoistoriskog instituta.

BR. 147

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA PETE ORUZNICKE PUKOVNIJE OD 21 PROSINCA 1942 GOD. O BORBAMA ZA LIVNO¹

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVJEDNICTVO

5 ORUZNICKE PUKOVNIJE

Taj. J. S. Broj. 2321

Sarajevo, 21. prosinca 1942.

Predmet: Pad Livna.

Glavnom zapovjedništvu oružništva za II. Zagreb
Glavnom stožeru Hrvatskog domobranstva (Operat. odjel)
Zagreb

Ravnateljstvu za javni red i sigurnost Zagreb
Zapovjedništvu ustaške nadzorne službe ured I. Zagreb
Zapovjedništvu ustaške nadzorne službe ured II. Zagreb
Zapovjedništvu III. domobranskog zbora Sarajevo
Obćem uredu opunomoćenika vlade Banja Luka
Obćem vojničkom povjereništvu kod Supersloda (2. armate) Sušak
Župskoj redarstvenoj oblasti Jajce

Oružnički vod Livno iz Imotskog javlja:

„Dana 14. prosinca 1942. naše trupe iz Livna poduzele su oko 9 sati ujutro akciju protiv partizana², koji su nadrlji prema Livnu pokušavajući ga opkoliti. Tri ustaške satnije napale su partizane kod mjesta Kablići 4 km. sjeverozapadno od Livna u pravcu Glamoča. Nakon ogorčene borbe koja je trajala čitav dan naše postrojbe imale su djelimični uspjeh potisnuvši neprijatelja prema Glamoču. Videći partizani ozbiljnost svojih položaja, pojačali su svoje redove i dali žestoki otpor tako, da su se naše jedinice morale vratiti u Livno. Osjetivši povlačenje naših snaga partizani su izvršili protunapadaj i nadirajući prema Livnu, obkolili su ga sa zapadne, sjeverne i istočne strane. U to vrijeme sve naše jedinice zauzele su položaje za odbranu grada. 14. 12. 1942. u 17 sati neprijatelj je počeo da bombardira Livno sa dvije haubice³ izbacivši u roku od 3 sata oko 187 granata. Osim toga izbačeno je od strane neprijatelja iz bacača par stotina mina u cilju uništenja bunkera. Topnička

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 28/1-5, k. 16 a.

² Druga proleterska divizija

³ Iz sastava Haubičkog divizionu Vrhovnog štaba NOV i PO Jugoslavije

i bacačka vatra trajala je istog dana do 20 sati, kada se je neprijatelj približio do same bodljikave žice. Došavši do žice pobunjenici su na svaki način htjeli prodrijeti u grad, otvorivši jaku strojničku i strojopuščanu vatru, koja je trajala do 23 sata. Partizani su uz teške gubitke odbijeni.

Neprijatelj je ponovno otvorio topovsku i bacačku vatru koja je trajala 1 sat. Pogodivši bunker na sjevero-zapadnoj strani grada topovskom granatom partizani su na povik: „Napred proleterii” uskočili u bunker i zaplieniili našu tešku strojnicu i jednu strojnu pušku. Tom prilikom poginula su 2 ustaše. Iako je u pravcu tog bunkera odmah upućeno pojačanje, ipak su se oko 20 partizana⁴ prebacili u grad i zaposjeli kuću Stipe Kojića trgovca u Livnu, iz koje kuće nisu otvarah vatru sve do ujutro, nego potajno čekah dan. Borbe oko grada nastavile su se i dalje nesmanjenom žestinom sve do u 6 sati ujutro kada su borbe na bunkerima prestale, a razvile se u samom gradu ulične borbe naših postrojba sa mještanima i ubačenim partizanima potpomognutim sa topovskom vatrom. Te borbe trajale su do 15. 12. 1942. [u] 13 sati. Cilj naših bio je uništenje partizana u samom mjestu u čemu nismo uspjeli i pored toga što smo jednim brdskim topom, kojeg smo imali na raspoloženju, rušili kuće. Partizani i mještani iz kuća davali su žestok otpor u čemu su postigli veoma dobar uspjeh gađajući naše jedinice sa prozora i krovova kuća iz strojnica lakih i teških. Tom prilikom ranjeno je oko 20 do 30 ustaša i izgubili smo jedna oklopljena kola koja su partizani zapalili.

U međuvremenu ponestalo je našima naboja. Tim je dovedena u pitanje i odbrana samoga mjesta.

15. 12. 1942. u 13.30 sati počele su se naše jedinice povlačiti prema jugu zajedno sa građanima. U to vrijeme već su partizani zauzeli sve bunkere i izlaze iz grada, postavivši strojnice sa lijevog boka u daljini od nekoliko kilometara od samoga grada, i stavili pod strojničku, bacačku i topovsku vatru sve koji su napuštali Livno.

Zapovjednik oružničkog voda sa oružnicima, napustio je Livno u posljednjim grupama 15. 12. 1942. u 14.15 sati. Prilikom povlačenja nestao je jedan oružnik. Tajni spisi, gumeni žig i blok otvorenih zapoviedi za bezplatnu vožnju željeznicom palo je u ruke partizana.

Broj poginulih i ranjenih ustaša koji su branili Livno nije poznat, ali prema vatri koja je bila otvorena prilikom povlačenja na ustaše izgleda da je velik. Broj poginulih ili ranjenih partizana nije poznat.

Pobunjenici su ušli u grad i zauzeli ga potpuno 15. prosinca 1942. u 15 sati.

⁴ Drugi bataljon Četvrte crnogorske NOU brigade

Od plijena dobili su u Livnu veliku količinu živežnih namirnica, a od oružja 2 brdske haubice, koje su navodno neispravne, nekoliko bacača većeg kalibra, priličan broj teških strojica, te mnogo strojnih pušaka i pušaka. Od streljiva dobili su priličnu količinu topovskih naboja i mina za bacače.

Žrtava među partizanima ima priličan broj.

Padom Livna ugroženo je i Duvno.

Pravo brojčano stanje pobunjenika ne može se utvrditi, ali napadaju sa jakim snagama od nekoliko hiljada. Livno je branilo oko 1400 ustaša i 70 domobrana."

S molbom na znanje.

2C. XII. 1942

Zamjenik dopukovnik:

Koloman Bilić

Bilić dp

28. XII. D

BR. 148

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIKA PETOG USTAŠKOG STAJAČEG ZDRUGA OD 22 PROSINCA 1942 GOD. O BORBAMA ZA LIVNO¹

ZAPOVJEDNICTVU USTAŠKE VOJNICE

Zagreb

4.XII. dobio sam krugovalom obavijest iz Livna da ga ugrožava oko 3.000 neprijatelja². Istoga dana krenuo sam s prvom satnijom prve bojne u Livno. Tamo sam naišao na strahovitu paniku. Kotarski predstojnik je pobjegao. Vidio sam okružavanje Livna s jednom jačom snagom neprijatelja. 5.XII. pošao sam u navalu preko sela Ljubunčića. Tako smo razbili obruč. Nekoliko ranjenih neprijatelja uhvatili smo. Bili su Srbijanci iz Valjeva³. 6.XII. pokušavamo probiti obruč prema Šujici. Veoma jak neprijateljski otpor smo probili, ali se nismo uspjeli spojiti sa Šujicom. Iste noći bacio je neprijatelj na Livno oko 200 topovskih i bacačkih granata. Na 8.XII. smo pokušali proboj prema Duvnu, što nam je i uspjelo, pa smo se s Duvnom spojili. Neprijatelj je imao teške gubitke. Zarobili smo 3 lake strojnice i nekoliko pušaka, oko 3.000 puščanih naboja i **46** naboja protuoklopnog topa. Isti dan je stigla 2. satnija I. bojne u Livno, kako sam je uputio. 9.XII pokušavamo proboj Bila—

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 22/1-18, k. 16 a. Tekst je na nekoliko mjesta potcrtan olovkom.

* Druca proleterska divizija, ojačana Haubičkim divizioncm Vrhovnog štaba NOV i POJ

³ Borci iz Druge proleterske NOU brigade

Čuklić prema Sinju. Tako je izgledalo, da je neprijateljski obruč dosta popustio. 10.XII napravimo proboj prema Cincaru u Glamočko Polje. Zanoćimo u selu Dolac. U noći nas napadnu, ali uspješno odbijemo. 11.XII. vraćamo se u Livno. Neprijatelj pokušava presjeći naš povratak od Korićane, ali ne uspjeva. Šest dana borbe, ljudi vrlo umorni. Dao sam dva dana odmora. Hvatajući njihova kurira uhvatih smo zapovied, koju je dobila II. proleterska divizija, da još 5.XII. zauzme Livno. No kako smo ih uspješno za 6 dana razbijah, neprijatelj je tražio pojačanje. Pojačanje je stiglo iz Drvara nekim šumskim vlakom. Zatim su se s 4 kamiona prebacivah do Livna. Ali ni mi nismo mirovah. Dovukli smo iz Imotskog satniju obrambene bojne od 160 momaka. Otišao sam krilašem u Bugojno. Uzeo sam satniju iz Gornjega Vakufa (130 momaka), te iz Kupresa 80 ljudi i Šujice 100 momaka i uputimo se preko Borove Glave pa do ispod Cincara u pomoć Livnu. Neprijatelj je na Livno napao u noći pred našim dolaskom, jačine oko 4.000 ljudi s 5 topova, s nepoznatim brojem bacača. Svega zajedno je bacio oko 650 granata na grad. Naša oba topa bila su pokvarena, u upotrebi su bih samo bacači. U istoj noći uništen je zapaljivim benzinskim bocama oklopni broj 1⁴, dok je drugi neprestano kružio gradom. Jednako žestoka borba nastavljena je i preko dana. Kolona, koja je išla u pomoć dobila je vatru povrh Borove Glave, ali smo ih tjerah sve u blizinu Fratarskog gaja. Još se čula žestoka borba u gradu. Najedanput smo čuli kako se paljba iz teških strojnica udaljuje od grada. Bih smo mišljenja, da to naši idu prema nama, pa smo jače navaljivah, ali smo dobili strahovito žestok otpor i osjetili smo, da nas neprijatelj pokušava zaokružiti. Vidjeli smo da nam ne će uspjeti prodrijeti do grada, pa smo se zadržali na povišici povrh Kruškoga Polja. Tu smo zamrkli i obskrbili se streljivom s odlukom, da već oko ponoći krenemo u Livno. Oko grada vladala je posvemašnja tišina i bili smo uvjereni, da se neprijatelj povukao. Oko 10 sati doznali smo od izbjeglica, da su se naši povukli iz Livna, a ušao neprijatelj. Vratili smo se u Šujicu i tamo dočekah jutro. Iz Duvna smo dobih viest, da su tamo stigle razbijene snage iz Livna. Po netočnim procjenama, jer se još uvijek vraćaju pojedini borci, koji su se sakrili kod seljaka, računamo da ima oko 50 mrtvih s naše strane. Ranjenih ima veći broj⁵. Iz Šujice smo Kuprešku i Bugojansku satniju vratili u njihova mjesta. Osim toga smo iz Duvna u Kupres i Bugojno vratih 3 satnije, koje su bile u Livnu. Kraišku bojnu, koja je bila izmorena i nesposobna za

⁴ Akciju izvršili borci Drugog bataljona Četvrte crnogorske NOU brigade.

⁵ Vidi dok. br. 147.

borbu, uputio sam u Imotski, a od Dobrovoljačke pukovnije, u dogovoru s pukov. Simićem, poslali smo iz Imotskog oko 500 u Duvno za pojačanje. Sujicu smo evakuirali, jer su momci veoma mladi i jer je položaj veoma nezgodan za obranu. Tako smo ojačali posadu Duvna. Prema najnovijim viestima neprijatelj kreće prema Duvnu oboružan s topovima". Mi također poduzimamo sve, da Duvno obranimo i da neprijatelja predusretnemo. Osigurali smo put Duvno—Posušje, kao i sam grad s 1200 ljudi.

U neprijateljskoj promičbi smo naišli na tvrdnju, da Talijanska vojska napušta Dalmaciju⁷ i da će vlast preuzeti neprijatelj u svoje ruke. Moje je mišljenje, da će biti i napadaj na Sinj. Livno bi se možda još i obranilo, da nisu građani uvukli potajno u sienu, drvima, u svoje kuće⁸ i tako prisilili naše na ulične borbe. Spominjem slučaj Nike Kaića, koji je tako uvukao u svoju trgovinu oko 70 neprijateljskih vojnika i iz njegove kuće je vođena žestoka borba, koja je tamo i počela. Čak žene su pucale na naše momke, koji su se povlačili⁹.

Za dom spreman!

Posušje, 18. prosinca 1942.

Zapovjednik V. zdruga
(bojnik Boban)

Boban

¹"Zapovjedništvu Ust. vojnice
Pothvatni odjel — Zagreb

Dostavlja se prednje izvješće bojnika Bobana poslano te-
kličem na daljnju uporabu.—

Za Dom srepmni!

22.XII. 1942 D

(Potpis nečitak)

⁰ Odnosi se na Haubički divizion Vrhovnog štaba NOV i POJ.

¹ Talijanske jedinice su samo vršile pregrupisanje.

² Vjerovatno omaškom izostavljena riječ „neprijatelja“, misli se na borce NOV.

^{*} Drugi bataljon Četvrte crnogorske NOU brigade uspio je, u toku borbe, da prodrle u Livno i da se utvrde u tri kuće, dok su se ostale jedinice (Druga proleterska NOU brigada, Druga dalmatinska NOU brigada i dijelovi Četvrte crnogorske NOU brigade) povukle. U toku cijelog dana, ovaj bataljon je uspješno odbijao niz uzastopnih napada ustaša koji su, pomoću dva tenka i artiljerije, nastojali da likvidiraju ovaj otpor u samom gradu. Nanoseći neprijatelju osjetne gubitke. Bataljon je uspio da se održi. Kada su ostale jedinice Druge proleterske divizije, u ponovnom napadu, savladale spoljnu odbranu i prodrle u grad. Livno je, najzad, bilo oslobođeno. Podaci iz knjige „Četvrta proleterska“ str. 115–118, izdanje „Kulture“ 1952.

¹⁰ Sljedeći tekst je dopisan mastilom.

BR. 149

PETNAESTODNEVNI PREGLED PRETRPLJENIH I NANI-
JETIH GUBITAKA KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJ-
SKOG KORPUSA OD 22 PROSINCA 1942 GOD. ZA PERIOD
OD 1-15 PROSINCA¹

V. P. 118, 22-XII-1942-XXI

KOMANDA XVIII ARMISKOGR KORPUSA
Operativno odjeljenje

Odgovor na akt od 12/X/1942
Br. 20420*

Br. prot. 14796/Op. Prilog: 1

PREDMET: Pregled pretrpljenih i nanijetih gubitaka.

VIŠOJ KOMANDI ORUŽANIH SNAGA „SLOVENIJA—
DALMACIJA" (2. ARMIJA)

Vojna pošta br. 10

Dostavlja se u prilogu pregled pretrpljenih 4 nanijetih
gubitaka od 1 do 15 decembra o. g.

VISA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
„SLOVENIJA—DALMACIJA
Operativno odjeljenje

Br. 24908
Stiglo: 26 prosinca 1942

Po naređenju,
ZA PUKOVNIKA-NACELNIKA ŠTABA
Pietro Berbero
Potpuk. pomoćnik načelnika štaba
(Potpis nečitak)

¹ Original, pisan rukom, nalazi se u arhivj Vojnoistoriskog instituta.

Pečat prijema

V Odnosi se na stanovništvo sela Podstrana. Vidi dok. br. 133.

V Na otoku Kakanj nije bilo partizanskih jedinica. Radi se o sta-
novništvu pomenutog otoka.

" Odnosi se na stanovništvo. Vidi dok. br. 88.

KOMANDA XVIII
— Operativno

PETNAESTODNEVNI PREGLED PRETRPLJENIH I NANIJETIH

Dan	Zona ili mjesto	Vrsta operacije	Postignuti ratni rezultati	N A	
				Ubijeno u borbi ili strijeljano	Ranjeno
1 XII	Drum Bos. Grahovo-Strmica	Evakuacije posade Bos. Grahovo		1	5
2 XII	Riskovo (VK-BS) Dupci (Z1-BF) Makarska (ZR-AT)	Partizanski nap. Eksplozija mine Hapš. sum. lica	Odbijeni nap.	2	7
3 XII	Betina (OI-CO)	Izviđanje		-	-
4 XII	Mojanka (US-BZ)	Zasj. a zatim čišć	Pron. ustan. patr.	4	-
	Starigrad (VS-AN)	Izviđanje	Zaroblj. ustan.	-	-
	Grljevac (UO-BL)	Zasj. a zatim čišć.	Ustanici rastj. 32'	-	-
	Šibenik (QO-CK)	Izviđanje		-	-
4-5 XII	Otok Kakanj (OL-CD)	Partizanski nap.	Odbijen napad	-	-
5 XII	Otok Kakanj (OL-CD)	Čišćenje		-	-
	Bilice (QM-CM)	Čišćenje		1	-
6 XII	72 (SN-BN)	Zasjeda		-	-
7 XII	Široko (RM-BS) Okolina Ervenika (RH-DP)	Izviđanje		1	-
8-10 XII	Vodice-Zaton-Srima (PN-CK) (QN-CM) (QH-CK)	No rmalizovanje	Normalizovana zona	50	neutvrđeno
7-12 XII	Otok Kaprije-Kakanj-Žirje (PI-CF)-(OL-CD) -(OL-BZ)	Izviđanje		1	-
10X11	Lozovači (RH-CM) Kosa (RO-CO)	Izviđanje		-	-
12X11	Otok Smokvica (MK-CF)	<i>n</i>		-	-
14X11	Biovičino Selo (QO-DL)	<i>n</i>		-	-
15 XII	Kaštel Stari (TM-BQ) Jelsa (VK-AL)	Napad na voz Sukob patrola	Rastjerani ustanici Rastj. patrola	1	neutvrđeno <i>n</i>
UKUPNO				94	12

Prilog dopisu br. 14796,Op. od 22 XII-42-XXI

ARMISKO KORPUSA

odjeljenje -

GUBITAKA ZA PERIOD OD 1 DO 15 PROSINCA 1942 - XXI

N I J E T I G U B I C I				P R E T R P L J E N I G U B I C I			
Zarobljeno	Predalo se	Internirano	Zaplijenjeno oružje i materijal	Poginulo u borbi	Ranjeno	Nestalo	Izgubljeno oružje i materijal
-	-	-	1 puškomitralj.	-	10	-	
-	-	-	3 puške	-	8	-	
19	2	9	28 karab. 2 sanduka municije	-	-	-	
2	-	-	4 puške 2 ručne bombe	1	4	-	
6	-	-	-	-	-	-	
10 ¹	-	-	-	23	15	-	4 puškomitr. 1 mitralj, 34 karabina, 3 pištolja, 3 sanduka za mitr. mun. i 8 za puškomitr.
1	6	-	-	-	3	-	
40 ^m	-	13 ⁶	-	-	-	-	
18	-	-	-	-	-	-	
1	-	-	-	14	5	4	1 puškomitr. 16 karab. 2 pištolja
-	3	-	-	12	34	-	
1	-	-	10 puš. 1 pištolj, 1 raket. pištolj, 7 bajon. 3 ruč. bom. 3486 puš. metaka	-	-	-	
6	-	-	3 puš. 1 tronoi. za mitraljez, 1200 metaka, 5 bajon. i razni materijal	-	-	-	
					3		
					1		
104	11	22		51	83	4	

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA DRUGE PJEŠAČKE PUKOVNIJE OD 22 PROSINCA 1942 GOD. O NAPADU NA POSADE DUZ ŽELJEZNIČKE PRUGE KOSTAJNICA—SUNJA¹

JUTARNJE

IZVJEŠĆE

O događajima u toku 22.XII.1942.

Krigovalom 714. diviziji²

Partizani³ su sa jačim snagama napali na želj. prugu Kostajnica—Sunja.

Dosadašnjim razviđanjem ustanovilo se je da su sve posade svladane, bunkeru popaljeni, brzoglasni stupovi posječeni.

Dalje razviđanje je u toku.

Moli se da se 2. pj. diviziji stavi na raspoloženje I. i IV./II. G. Z.⁴

Krigovalom 714. diviziji

Partizani su zarobili posade bunkera na pruzi Kostajnica—Sunja.

Brzoglasnici su poslani da popravljaju brzoglasni spoj. Nema četa za osiguranje želj. pruge.

Još jednom se moli da se 2. pj. diviziji stavi na raspoloženje I. ili IV. bojna II. G. Z.

Sa Petrinjom nema nikakove veze.

VEČERNJE

a⁵. — Nema.

b. — Kod napada na želj. prugu Kostajnica—Sunja posječeno je 45 brzoglasnih stupova, od kojih su brzoglasnici popravili 15.

Jedan pojačani vod II/II. G. Z. zaposjeo je Majur.

Izvješća iz Petrinje još nema, jer nema veze.

Djelatnost razviđanja protekla je bez dodira sa neprijateljem.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 28/1—45, k. 16 a.

² Ova njemačka divizija bila je dislocirana u Bosni, od Dubice do Bosanskog Broda, i, manjim dijelom, u Slavoniji.

³ Sedma NO brigada Sedme divizije. Vidi tom V, knj. 11. dok. br. 9.

⁴ Prva i Četvrta bojna Drugog gorskog združenja Prve gorske divizije

⁵ Tekst uz sljedeća slova (a, b, c itd.) označava odgovor na pitanja u formularu za slanje izvještaja.

Samovozna preselica za Bos. Novi vratila se je bez naročitih događaja.

c, d. — 1 vod II/II. G. Z. u Majuru. Inače nepromienjeno.

e. — Djelatnost razviđanja. Popravljanje brzoglasnog voda Kostajnica—Sunja.

f. — Gubitci kod napada na želj. prugu Sunja—Kostajnica: 9. i 10. sat 2. **p. p.** 64 nestala, 2 strojopuške, oko 60 pušaka, 3000 naboja za pušku kao i ostala oprema.

g. h. — Nema.

k. — Cesta Kostajnica—Novi upotrebljiva za sva prievozna sredstva.

Za točnost:

Pomoćnik glavarara stožera

Satnik (Knih) (M.P.)⁸

Josip Knih

BR. 151

IZVJEŠTAJ ŽUPSKE REDARSTVENE OBLASTI NOVA GRADIŠKA OD 22 PROSINCA 1942 GOD. O DIZANJU U ZRAK VLAKA SA NJEMAČKIM VOJNICIMA KOD DRAGALICA¹

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIČTVO
USTAŠKE NADZORNE SLUŽBE
ZAGREB

Broj: 92091 — Taj 1942.

Zagreb, dne 22. prosinca 1942.

GLAVNOM STOŽERU DOMOBRANSTVA,
OPERATIVNI ODJEL
VRHOVNOM ORUŽNIČKOM ZAPOVJEDNIČTVU

Zagreb

Župska redarstvena oblast Nova Gradiška, brzoglasno javlja sljedeće:

Noćas u 22.35 sati, 2 kim. zapadno od Dragalića, njemački vlak na putu od Zemuna, broj: V. 33, bačen je sa tračnica¹. Pod tračnicama sigurno stavljena bila mina. Stroj je lakše oštećen, ali se je popričio na druge tračnice. Tender odbačen

⁸ Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska – Zapovjedništvo 2. pješačke pukovnije

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 22/1–20, k. 16 a.

² Akciju su izveli diverzanti Treće operativne zone. Vidi tom V, knj. 11, dok. br. 6.

na stranu, kao i službena kola. Prva kola u kojoj su bili njemački vojnici, zdrobljena su, jer su se sliedeća na nju popela. Druga kola su manje oštećena. Do sada izvađeno 15 mrtvih i oko 20 ranjenih. Svi njemački vojnici.

22. XII. 1942 D
ZA DOM SPREMNI!
(M.P.)³

Primio:
Oreb, v.r.
Oreb

BR. 152

IZVJEŠTAJ ŽUPSKE REDARSTVENE OBLASTI U BJELOVARU OD 23 PROSINCA 1942 GOD. O AKCIJAMA NA PODRUČJU KOTARA ČAZMA, GRUBIŠNO POLJE, KOPRIVNICA I BJELOVAR¹

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ŽUPSKA REDARSTVENA OBLAST U BJELOVARU

Broj: V. T. 2565/42
Predmet: Dnevno izvješće.

Bjelovar, 23.XII.1942.

Zapovjedništvo ustaške nadzorne službe	— Zagreb
Ustaška nadzorna služba ured I	— Zagreb
Glavno ravnateljstvo za javni red i sigurnost	— Zagreb
Glavno ravnateljstvo za javni red i sigurnost odsjek X	— Zagreb
Velika župa Bilogora	— Bjelovar
Ustaški stožer Bilogora	— Bjelovar
Zapovjedništvo I pješ. divizije	— Bjelovar
Župska redarstvena oblast	— Osijek
Župska redarstvena oblast	— Varaždin
Župska redarstvena oblast	— Nova Gradiška
Uredovnica njemačke divizije	— Nova Gradiška
Uredovnica njemačke divizije	— Bos. Kostajnica

KOTAR ČAZMA:

U noći od 16 na 17 prosinca 1942 pojavili se partizani u selu Vučanima i Mikloušu. Prošli su selom i otišli u Garjevicu. Broj nepoznat. Ovi partizani dolaze od Garjevice pravcem od Šamarice, kotar Garešnica.

U vezi već predposlanog dnevnog izvješća u pogledu pojave partizana u Mikloušu izvješćuje se još sliedeće: „Dne

¹ Okrugli pečat: kao u naslovu

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistonskog instituta pod br. 54/7-1, k. 196.

14. prosinca 1942 oko 19 sati, došli su partizani i to dvojica ispod sela Donji Miklouš u kuću Jaksetić Franje akordanta kod šumskog poduzeća Našičke d. d. iz Novoselca. Ispitali o prilikama te su se zadržali kod njega oko 1 sat. Poslije su otišli u samo selo Donji Miklouš i otišli trgovcu Gambiraža Tadiji gdje su zatražili duhan. Gambiraža morao im je sve izručiti. Partizani su mu platili trafiku po cieni kako je Gambiraža rekao. Odatle su otišli u Novo Selo k Deduš Štjepanu te ga prisilili da ih odvede u Šamaricu, što je navedeni i učinio. Bili su naoružani karabinama i bombama a obučeni u bili u domobransku odoru.

Dne 18.XII. 1942, oko 2 sata upala je grupa partizana² u selo Dabei, Palančani i Občevac udaljeno od Čazme 4 km

Bilo je partizana oko 80 Razišli su se po kućama gdje su ih seljaci morali hraniti. Uzevši razne namirnice otišli su uz pjesmu i pucjavu u šumu Vel. Jantak ispod sela Vrtlinska. Svi su bili naoružani vojnim puškama bombama a nekoliko ih ima 10 lake strojnice. Većina ih je bilo obučeno u domobransko odijelo. Na kapama su imali komunistički znak (petokraku zvijezdu).

KOTAR GRUBISNO POLJE

Dne 19. prosinca 1942 između 23—24 sata udaljeno od Vel. Grđevca 4 km južno napala je veća grupa partizana³ naoružani sa vojničkim puškama i dvije strojnice željezničku stražu na rijeci Česma od 10 domobrana koji su čuvali željeznički most koji se još popravljao kao i drveni most u neposrednoj blizini željezničkog mosta. Domobrani su otvorili vatru na partizane, našto su partizani otvorili vatru na domobrane. Kako je bila veća grupa partizana zarobila je 10 domobrana i drveni most koji je prije nekoliko dana popravljen i saobraćaj otpočeo, ponovo srušili i drvene predmete sa sjekirama pocjepali i učinili nesposobnim sve drvene grede i ostalo. Odvedene domobrane svukli a zatim ih pustih. Jednog domobrana zadržali koji se do sada nije povratio. Povraćeni domobrani izjavljuju da je partizana bilo oko 80 koji su napali na njih na rijeci Česmi. Žrtava sa strane nije bilo. Četiri partizana bilo ranjeno, koji su od strane partizana odvedeni.

KOTAR KOPRIVNICA

Dne 22.XII. 1942. u 2,30 sati napala je jedna grupa partizana⁴ vojnu posadu u Lepavini. U zgradi u kojoj su vojnici

V Dijelovi Moslavačkog NOP odreda
7." Dijelovi Kalničkog NOP odreda

bili nastanjeni zapaljena te je izgorjela. Oko 50 domobrana sa jednim nadporučnikom zarobljeni su i isti su po partizanima dovedeni u Kopr. Rijeku gdje se i sada partizani nalaze. Vojne vlasti su obavještene. Između partizana i pomenute posade vojske došlo je do bitke koja je trajala oko 10 minuta. Do sada se još nije moglo ustanoviti da je u toj borbi bio tko ranjen ili poginuo.

KOTAR BJELOVAR

Dne 22.XII.1942. u 11 sati u večer napali su partizani⁵ mjesto Severin sa kojima je naša vojska stupila u borbu, koja je trajala sve do 22.XII.1942. do 6 sati u jutro, kada se partizani povukli i vjerojatno da su imali dosta gubitaka jer su tražili 6 kola za prevoz kod povlačenja... Kod naše vojske nije bilo gubitaka. Nadalje od strane civilnog pučanstva poginuo je u sobi usljed pucnjave Kužela Ljudevit trgovac iz Severina. Oštećeno niti popaljeno nije ništa. Oružnička patrola iz oružničke postaje Rača sa 3 oružnika i zapovjednikom za vrijeme borbe sigurno se nalazili u blizini pa se drži da su zarobljeni jer se do sada nisu još vratili.

Naknadno je javljeno da su se vratili 3 oružnika dok se narednik Ružaić do sada vratio nije.

Dne 18. prosinca 1942. oko 14 sati u mjestu M. Trojstvu obćina Vel. Trojstvo kotara Bjelovar sjevero zapadno 14 km udaljeno od Bjelovara dočekali su partizani" 2 pohodni sat i tom prilikom zarobili 24 domobrana i poručnika Katmara N., a poginuo je domobran Josip Koren rodom iz Čazme.

Drugih podataka nema.

Moli se prednje primiti do znanja.

ZA DOM SPREMNI!

(M.P.)⁷ Upravitelj žup. redar, oblasti:
(Vagner)
Vagner

¹ Okrugli pečat: kao u naslovu

BR. 153

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA ŠESTE PJEŠAČKE DIVIZIJE OD 23 PROSINCA 1942 GOD. O VOJNOJ SITUACIJI NA PODRUČJU DUVNO-POSUŠJE-IMOTSKI¹

PRIMLJENA BRZOJAVKA

tek. broj očevid, lista prim. brzoj.

Broj v rčb	Slova	Vrieme	Primljen od Sušaka puten krugovala	Predat putem	Podpis kru-gojavnika
		23. XII s 1040. m	V r i e m e 23/XII u 1236 s...m	V r i e m e .../...u s ... m	
Službeni podatci:		NAJŽURNIJE!		Naslov:	

OPERATIVNI ODJEL Već imamo pod 3²

Izvj. broj **3** stavljen je po **5** op **9392/42"**

Tokom **21./22.** prosinca partizani⁴ su zauzeli crtu: *Rakitno—Trebistovo—Studena Vrela—Roško Polje—Studenci*, a sada su možda i južnije.

Naše dezorganizirane čete povukle se u *Posušje*.

Šimić⁵ jutros od prikupljenih 650 ljudi jedva organizirao neposredno odbranu *Posušja*.

Ostatak od 400 pripadnika XXVI. Ustaške bojne štetne po moral posade, pa je Šimić tražio odpremu preko Mostara u *Kupres—Bugojno*, što su Talijani odbili.

Imotski, koga brani neznatna posada također ugrožen.

K Op. broj 4156 tajno

23/XIID

6 DIVIZIJA

Dešifrirao u 18,45 sati:
satnik Filković

Filković

OPAZKA: Ova brzojavka je u cjelosti istovjetna sa brzojavkom predanom pod očevid, brojem 73, tako da Hrvopo⁶ Sušak nije stavio niti svoga broja niti podpisa.⁷

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 23/1-16, k. 16.

² Ova rečenica je dopisana olovkom.

³ Cijeli red dopisan je olovkom. Na kraju stoji nečitak parat.

* Jedinice Druge proleterske NOU divizije

⁴ Komandant Prve domobranske dobrovoljačke pukovnije

⁵ Skraćenica za Opće vojničko povjereništvo NDH pri Višoj komandi oružanih snaga „Slovenija—Dalmacija“, čije sjedište je bilo na Sušaku.

⁷ Cijela primjedba dopisana crvenom olovkom.

BR. 154

**IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG PODRUČJA KARLOVAC OD
26 PROSINCA 1942 GOD. O NAPUŠTANJU POLOŽAJA KO-
STANJEVAC—PREKRIŽJE OD STRANE TRIDESET TREĆE
PRIPREMNE BOJNE¹**

BRZOGLASNI BRZOJAV

TKO JAVLJA:	VRIEME:	KOME SE JAVILO:
Pukovnik Tomašević Karlovac.	SATI 17. DAN 26. MJESEC XII.	.
PRIMIO: Ivan Štefančić poručnik	GODINA 1942.	PREDAO:

SADRŽAJ

33. pripremna bojna (2 sata koja su branila postav Kostanjevac—Prekrižje). samovoljno napustila položaj i povukla se u Krašić, a jedan dio bojne uz sve nastojanje četnika nije se zadržao ni u Krašiću, već je produžio odstupanje prema Karlovcu. U susret bjeguncima prema Draganiću upućujem 1 sat sa zadatkom da ih zaustavi.

Molim poslati mi odmah u Draganić 1—2 sata da bi mogao tu polu bojnu nasilno razoružati.

Molim odobrite sastav izv. priekog suda, da bi mogao kratkim (putem) postupkom pobunjenike likvidirati.

Pukovnik:
Tomašević.

27/XII D

Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 26/1—15, k. 16 a.

BR. 155

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA DRUGOG DOMOBRAN-
SKOG ZBORA OD 26 PROSINCA 1942 GOD. O ZAUZI-
MANJU ORLJAVCA OD STRANE JEDINICA NOV¹

BRZOGLASNI BRZOJAV

TKO JAVLJA:	VRIEME	KOME SE JAVILO:
Zap. II. Zbora, nadstk: Radović.	SATI	50.10
	DAN	26.
	MJESEC	XII.
PRIMIO: Stefančić Ivan poručnik.	GODINA	1942
		PREDAO:

SADRŽAJ

U okolici Požege stanje pogoršano. Nadmoćnim snagama pobunjenici zauzeli Orljavac (15 km. s. z. od Požege) a obkolili Bučko—Kamensko (4. km. s. z. Orljavac) i Milivojevci (4. km. ist. Orljavac).²

27/XII D

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 26/1—19, k. 16 a.

² U napadu na neprijateljske snage u Orljavcu učestvovao je Četvrti bataljon Dvanaeste slavonske NOU brigade, dok su ostali bataljoni i jedna četa Drugog NOP odreda Treće operativne zone vršili obezbjeđenje napada. Vidi dok. br. 81, 86 i 160.

BR. 156

IZVJEŠTAJ OPĆEG VOJNOG POVJERENIKA KOD VIŠE
KOMANDE ORUŽANIH SNAGA „SLOVENIJA–DALMA-
CIJA“ OD 26 PROSINCA 1942 GOD. O VOJNOJ SITUACIJI
NA PODRUČJU IMOTSKI–ZADVARJE¹

Veza brzoglas br. IO²
iz dnev. izvj.
26/27 XII

PRIMLJENA BRZOJAVKA

tek. broj očevid lista prim. brzoj.

Broj	~ a Slova	Vrieme	Primljen od Su- šaka putem krugovala	Predat	Pod pis krug> javnika
		26/XII 16 s 30 m	Vrieme 27, XII u 08 s 30 m	Vrieme u s m	
Službeni podatci:		NAJŽURNIJE!		Naslov:	

OPERATIVNI ODJEL

vidi br. 10 u izvještajima*
26/27 XII

Naša veza Oper, broj 3132 tajno

XVIII Zbor Supersloda⁴ navodi da je:
„naša posada *Imotski* preslaba i slabe boračke sposobnosti
— razmak *Imotski–Zadvarje* velik i teška veza — namjera
vojnika napustiti *Imotski* i povući se prema mjestu snabdje-
vanja *Mostaru*, te da daju razumjeti da nisu u stanju povući
se neposredno u *Zadvarje* — posada *Zadvarje* nije u stanju
Imotski pojačati niti pomoći izvlačenje.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
istoriskog instituta pod br. 27/1–6, k. 16a.

V Dopisano olovkom. Poslije datuma stoji nečitak paraf.

⁴ Viša komanda oružanih snaga „Slovenija–Dalmacija“

Šimić⁵ otišao u *Zagreb*, Supersloda predlaže prebacivanje posade *Imotski* morem preko *Metković—Omiš*".

Molim najžurnije posredovati i pojačati zonu *Imotski*.

Op. broj 3133 tajno

OBĆI VOJNI POVJERENIK KOD SUPERSLODA

Dešifrirao u 11,10 sati:
satnik Janda
Janda

odgovoreno sa brzojavkom⁶
Op. 9480 od 27/XII 42
27/XII D

BR. 157

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA PRVOG DOMOBRANSKOG
ZBORA OD 26 PROSINCA 1942 GOD. O NAPADU NA STRA-
ZARNICU KOD TOPUSKOG¹**

BRZOGLASNI BRZOJAV

TKO JAVLJA:	VRIEME:	KOME SE JAVILO:
IGvaar stožera I dom. zbora	SATI 0820	Prvi stav brzojavke pod II. predao u 09 ⁰⁰ sati I. zrak. skupini. Primio np ² . Gregov.
	DAN 26	
	MJESEC XII	
PRIMIO; Win ler stk ³	GODINA 1942.	PREDAO:

SADRŽAJ

I.

U večer 25. o. m. napali su partizani mostove kod Maje (ji. Gline)⁴. U isto vrijeme izvršen je napad i na stražarnicu broj 19 kod Topuskog⁵. Po izvršenom napadu na mostove nestalo je 49 domobrana.

⁵ Komandant Prve domobranske dobrovoljačke pukovnije

⁶ Dopisano crvenom olovkom.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 25/1-28, k. 16 a.

² Nadporučnik

³ Satnik

V Akcije je izveo Banijski NOP odred.

II.

Pukovnik Tomašević vrši danas između 10 i 17 sati razviđanje prema Tušiloviću i moli da naši zrakoplovci kroz to vrijeme ne nadleću prostor razviđanja.

Talijani povlače snage proć⁶ prema Gorskom Kotaru.

26/XII D

BR. 158

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA USTAŠKE PRIPREME U NOVOJ GRADIŠKI OD 26 PROSINCA 1942 GOD. O NAPADU NA CERNIK¹

ST02ERN0 ZAPOVJEDNIČTVO USTAŠKE PRIPREME –
NOVA GRADIŠKA

Broj: 1. VI/42 Tajno Nova Gradiška, dne 26. XII. 1942

Predmet: Nova Gradiška i Cernik
napadnuta po partizanima, —
izvješće.

MINISTARSTVU HRV. DOMOBRANSTVA
Operativni odjel
USTAŠKA VOJNICA, ZAPOVJEDNIČTVO U. P.

Zagreb

Dne 25. XII. 1942 u 1,30 sati napadnuto je po partizanima⁸ mjesto Cernik, koje je u sastavu Nove Gradiške. Napad je trajao do 6,30 sati, a uslijedio je sa sjeveroistočne i sjeverne strane t. j. preko Državnih rudnika Lipovac i Marijevac. Jačina partizana bila je dva bataljona³, svaki bataljon po dvije čete, a jačina čete je 80 ljudi, dakle svaka cca 320 partizana. Naoružani su bili sa tri strojne puške, jedna teška strojica, jedan teški bacač mina a ostalo puške (primjećeno je također djelovanje tromblonskih bombi).

Najjači pritisak bio je na utvrde oko rudnika Marijevac tj. sjeveroistočno od Cernika. Partizani su na juriš zauzeli naj-

¹ Dalje

¹ Dokument, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istorijskog instituta pod br. 1/6-1, k. 171.

² Prvi slavonski NOP odred

• Odred je tada imao tri bataljona, ukupne jačine oko 500 boraca.

sjeverniju utvrdu u kojoj se nalazila posada od 6 domobrana. Domobrani su žestokom paljbom nastojali ovaj juriš suzbiti, ali nije uspjelo te su pali u ruke partizana. Na taj način bilo je omogućeno partizanima ulazak na područje unutar utvrđenog pojasa i time doći iza leđa odnosno opkoliti južniju utvrdu u kojoj se nalazi posada od 6 ustaša. Ustaše su otvorili i u tom smjeru paljbu, ali su partizani iste zavarali da su domobrani i da im dolaze u pomoć čemu su ovi i trenutačno povjerovali, jer su bili partizani obučeni u domobranska odijela, a vodili su sa sobom i zarobljene domobrane, te su ih pustili na udaljenost svega 50 metara. Kada su se partizani približili na tu daljinu ustaše su uvidjeli da su prevareni i otvorili su žestoku paljbu na sve strane, ali im je u tom trenutku nastao kvar na strojnoj puški, a isto tako na dvjema puškama, što je svakako omogućilo partizanima još veće približavanje utvrdi. Partizani približivši se utvrdi bacili su nekoliko bombi našto je zapovjednik posade u utvrdi izgubivši prisebnost duha naredio da se posada jurišem izvuče iz utvrde, što su i učinili. Probivši prvu liniju partizana naišli su spustivši se u uvalu pod utvrdom na drugu liniju partizana, koja je na njih otvorila paljbu i tom prilikom ranjeni su vojnici Ivan Jugović, Mato Jovanović i Tomo Šimičić. Vojničar Stjepan Čakarić sa pokvarenom strojnom puškom pao je živ u ruke partizana, dok su dvojica vojničara uspješno prebrodili i ovu partizansku borbenu liniju. Mato Jovanović i Ivan Jugović zadobivenim ranama na mjestu su podlegli, dok je Tomo Šimičić prevežen u novogradišku drž. bolnicu.

Na sjevernoj strani, tj. kod državnog rudnika Lipovac sve su utvrde izdržale napad bez ikakvih gubitaka, osim što je ranjen Stanko Udženića vojničar, koji je također prevežen u drž. bolnicu Nova Gradiška.

Prema tome ukupni naši gubitci jesu: šest domobrana i jedan ustaša nestali, dva ustaše poginuli, jedan domobran i dva ustaše ranjeni. Od ustaških postrojbi izgubljene dvije puške i jedna strojopuška (M. G.). Od domobranskih postrojbi šest pušaka.

Partizanski gubitci: od oružja zarobljena jedna puška, a od ljudstva jedan ranjeni partizan i pronađena dva mrtva partizana⁴. Točni gubitci partizana nisu se mogli utvrditi, jer partizani svoje mrtve za vrijeme same borbe izvlače, ali je ustanovljeno po tragovima kojima su mrtvace izvlačili da je dvanaest mrtvih izvučeno⁵. Po znakovima krvarenja ustanovili smo da je ranjenih partizana bilo oko dvadeset.⁶

Ranjeni i zarobljeni partizan prevežen je također u novogradišku bolnicu, a od istog smo saznali njihovu točnu jačinu,

IV Odred nije imao ubijenih, već svega nekoliko ranjenih boraca.

kao i to da su imali zadatak napasti Cernik i nakon što unište rudnike, opljačkaju posebničke stanove i unište sve javne ustanove povući se u selo Sumetlicu i preko Opatovca, Podvrškog. Šnjegavića i Cečavca prema Orljavcu i Kamenskom.

U ovoj borbi naročito su se istakli zapovjednik 2. sata XI bojne Ustaške pripreme ustaški vodnik Petar Pavičić, dovođnik Blaž Škledar, dorodnik Aga Ivan i vojničar Đaković Ivan.

Istog dana u 22 sata i 30 m. pripucalo je sa južne strane Nove Gradiške na utvrde kraj željezničke pruge nekoliko pušanih naboja a takav slučaj ponavljao se kroz cijelu noć naokolo Nove Gradiške, što više primjećeno je nekoliko signalnih raketa po čemu možemo zaključiti da odmetnici odn. partizani ispituju našu slabu stranu da bi prema tome mogli usmjeriti napad Napominjemo, da na ovako izazivanje naše posade u utvrdama nisu uopće reagirale osim na utvrdi na koju je pripucalo.

Saslušanjem ranjenog partizana doznali smo da u ovaj sektor imade stići jedna brigada partizana sa zadatkom da izvrši napad na Novu Gradišku⁷. Ovo je potvrđeno najnovijim primljenim i provjerenim izvještajima, da je grupa partizana u jačini od 350 do 400 ljudi u skladu pojedince prošla danas oko 11 sati kroz selo Katolička Šagovina i pravcu Giletinci i Šumetlica⁸. Ovu grupu oko 12 sati u području sela Giletinci nadletio je jedan naš krilaš, ali istu nije mogao primjetiti, jer su u momentu nadolaska partizani legli u jarugu kraj puta.

Druga grupa u nepoznatoj jačini koncentrirala se u Pravosl. Šagovini.

Prema izvještajima od seljaka iz sela Baćin Dol prije nekoliko dana došli su im u selo partizanski organizatori i naložili svim seljacima da moraju primiti i na stanovanje kroz pet dana određeni broj partizana.

Iz svega iznijetog i činjeničnog stanja u okolici Nove Gradiške može se zaključiti da se napad na Novu Gradišku može i mora očekivati svakog časa. Osiguranje Nove Gradiške u ovakvom sastavu je u mogućnosti izdržati veći napad i pritisak. Potrebno je najžurnije dodjeliti postrojbama u Novoj Gradišci ispravno automatsko oružje, koje bi se postavilo na važnija odnosno ugroženija mjesta i utvrde, a istodobno u ovakvim slučajevima posade povećale. Nadalje je u Novoj Gradišci potrebno stacionirati dvije operativne satnije koje bi krstarile u okolici Nove Gradiške, a naročito sjeverno od Nove Gradiške

⁷ Napad nije izvršen.

Netačno. Odred se poslije akcije povukao u s. Opatovac, a nijedne druge jedinice Treće operativne zone nije bilo na ovom području.

i time onemogućile organizaciju partizana koja se u sjevernim predjelima od Nove Gradiške sve više širi i učvršćuje. Ove dvije satnije ujedno bi služile kao udarna snaga za slučaj potrebe u obližnjim mjestima, jer u sadanjem sastavu obrane Nove Gradiške nije moguće izbaciti nikakovu udarnu jedinicu, jer je sve ljudstvo iskorišćeno za zaposjedanje utvrda oko Nove Gradiške.

Zapovj. ustaš. satnik

BR. 159

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA PRVOG SEKTORA LIČKE
ZELJEZNIČKE MREŽE OD 27 PROSINCA 1942 GOD. O NA-
PADU NA POSADU U LOVINCU I SITUACIJI NA DRUGIM
PODRUČJIMA LIKE¹**

BRZOJAVKA

BRZOGLASNA – BRZOJAVNA – KRUGOVALNA – SVJETLOJAVNA

Odpravljen

Dojavna postaja Zagreb	Br. 553	dan	sat	podpis	kotur-trake
------------------------------	------------	-----	-----	--------	-------------

Opazke:

Zaprimljena ili primljena
od dan sat podpis

Gos- 27X11,11 45 Ju-
pića pića stin

Odaslana Naslov: 156 z 150 27 XII Tko šalje

dan: 08 30

sat.

Oznaka Mindom glst operod

žurnosti Hrvopo Sušak Brzglasni

Najžurnije priključak:

SADRŽAJ

Mjesto Lovinac zauzeto po partizanima². Za sudbinu naše posade još se nezna. Sve streljivo spašeno te 40 momaka nao- ružanih pod zapovjedništvom poručnika Laktića sada se nalaze

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno- istoriskog instituta pod br. 27/1-12, k. 16 a.

- Druga lička NOU brigada Šeste NOU divizije. Vidi dok. br. 73.

I

kao posada u sastavu talijanske posade na željezničkoj postaji Lovinac. Bojnik Bogdanič uslied brojčano jače i bolje naoružane snage neprijatelja nije se uspio probiti dalje od Raduča. Saveznici ne daju pojačanje. Imao sam namjeru 31 i 32 ustašku bojnu iz Ličkog Lešća 2.-? ov.³ mjeseca prebaciti u Gospić i za lim sa ovom snagom odbaciti neprijatelja i osloboditi Lovinac ali general Peligra' savezno mojem izvještaju od jučer poslatom Hrvopu⁵ nije dao dolazak ovih bojni u Gospić. Brzo oklopni sat ustaške vojnice nesposoban bilo za kakve akcije. Iscrpno izvješće teklićem sliedi. —

(M. P.)⁷

I. Sektor. —⁶
br. 1362/tajno
28/XII D

BR. 160

IZVJEŠTAJ ŽUPSKE REDARSTVENE OBLASTI U POŽEGI OD 27 PROSINCA 1942 GOD. O BORBAMA ZA ORLJAVAC I OKOLNA MJESTA¹

ISPOSTAVA ŽUPSKE REDARSTVENE OBLASTI U POZEGI
Politički odsjek

Broj: V. T. 7-1942

Požega, 27 prosinac 1942

Predmet: Orljavac i druga mjesta
napadnuti po partizanima.

MIN. UNUTR. POSLOVA — TAJNICTVU MIN. **Zagreb**
ŽUPSKOJ REDARSTVENOJ OBLASTI **N. Gradiška**

Na drugi dan Božića oko 5,30 sati ujutro izvršili su partizani², jedna veoma jaka grupa podijeljena na tri dijela, istovremeno prepade na naše položaje kod Orljavca, Kamenskog

Tako stoji u originalu. Vjerovatno je upitnik stavljen omaškom, umjesto broja 7 (27 ov.).

¹ Komandant talijanske divizije „Re“

⁵ Hrvatsko vojno povjereništvo

⁰ Ono područje NDH koje su okupirale talijanske trupe bilo je podijeljeno na sektore. Prvi sektor je obuhvatao Gorski Kotar, dijelove Korduna i Liku; drugi sektor — Dalmaciju i jugozapadni dio Bosne, a treći — teritorij od Neretve na jug do Dubrovnika, zatvarajući Hercegovinu južno od Mostara. Komanda sektora je bila najviša vojna komanda na tom području.

⁷ Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska — Glavna domobranska krugovalna postaja u Zagrebu

¹ Dokument, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 2/6-1, k. 171.

² Odnosi se na Dvanaestu slavonsku NOU brigadu i jednu četu Drugcg odreda Treće operativne zone. Vidi dok. br. 81 i 86.

i kod sela Milivojevci. U svakoj grupi koja je vršila napad bilo je po prilici oko 500—600 partizana i dok su Milivojevci i Kamensko bili napadnuti samo puščanom vatrom, Orljavac je napadnut naročito žestoko i partizani uspjeli su nakon borbe koja je trajala punih 5 sati da zauzmu Orljavac.

Posada u Orljavcu sastojala se od Einsatzstaffela³ i ovdje je bilo i zapovjedništvo satnije. Zapovjednik satnije Slavnić i veliki dio posade poubijan je... Mrtvih je pronađeno 26, drugi su nestali, a spasilo se je od cijele posade svega 12 ljudi.

Istog dana odmah krenula je iz Požege pomoć u pravcu Orljavca koja se sastojala od njemačkog Wermahta⁴, 8 satnije, hrvatskog domobranstva i jednog odreda Wermahta iz Okučana. Pomoć je na tom putu naišla na otpor; te je samo mogla napredovati u borbi. Žestoki otpor pružili su partizani⁵ kod Pasikovaca, odakle su iz porušenih zgrada koje se nalaze odmah uz cestu napali postrojbe koje su išle u pomoć Orljavcu. Na taj način zadržavajući pomoć uspjeli su partizani zauzeti Orljavac, poubijati posadu...

Nakon žestoke borbe uspjelo je istog dana poslije podne oko 15,30 sati ovim odredima zauzeti Orljavac i tu su pronađeni lješevi ubijenih vojnika potpuno goli.

Njemačkoj vojsci uz pomoć domobranstva uspjelo je neprijatelja⁶ odbiti u dva pravca i to jedan dio u pravcu Vranića—Klise, a drugi u pravcu sjeverozapada.

Međutim uslijed nastupajućeg mraka i premoći partizana povukle su se naše postrojbe sve do Vilić Sela, jer je postojala bojazan da se presječe otstupnica, a naših je bilo veoma malo. Na taj način nije toga dana uspjelo našim postrojbama da pruže pomoć posadi u Kamenskom, koja se tamo nalazi u jačini po prilici jednoga sata, sastavljena od Einsatzstaffela i Wermahta.

Dne 27 prosinca rano ujutro krenuli su samo njemački vojnici u borbu u pravcu Orljavac—Kamensko u namjeri da oslobode tamošnju posadu. Borbe su se vodile čitavog dana na sektoru Orljavac, Vranić, Kamensko, ali bez konačnog uspjeha, jer ovim jedinicama nije uspjelo da dopru do Kamenskog i da oslobode tamošnju posadu, koja je opkoljena sa svih strana velikim brojem partizana⁷.

³ Einsatzstaffel – bataljon za akcije „Prinz Eugen“. Sačinjavali ga pripadnici njemačke nacionalne manjine u Jugoslaviji.

⁴ Dijelovi Drugog bataljona 741 puka 714 njemačke divizije

⁵ Treći bataljon Dvanaeste slavonske NOU brigade. Vidi dok. br. 81 i 86.

⁶ Četvrti bataljon Dvanaeste slavonske NOU brigade. Vidi dok. br. 81 i 86.

⁷ Odnosi se na Dvanaestu slavonsku NOU brigadu, koja se po likvidaciji neprijateljske posade u Orljavcu povukla i izvršila blokadu neprijateljskih snaga u Kamenskom.

U teškim borbama koje su naročito teške bile na putu Orljavac—Kamensko u blizini mosta preko Orljave, opet usljed nastupajućeg mraka, premoćnijeg neprijatelja i radi opasnosti da budu opkoljeni morale su se njemačke trupe i legionari iz Tornja, koji su došli u pomoć, povući u Orljavac gdje je ostala posada od 50 legionara, dok su Njemci ostavili jednu posadu u Deževcima, a drugi su se povukli do Vilić Sela.

U ovoj borbi kod porušenog mosta Orljavskog, protiv nadmoćnog neprijatelja naročito se istakao njemački natporučnik Hanzen sa svojim odredom Wermachta, koji je poginuo junačkom smrti na čelu svojeg odreda od kojeg je poginulo 12 vojnika i 7 ranjeno zajedno s njim.

Ovdje je položaj bio naročito težak, te se vodila borba iz bliza, tako da je jedva bilo moguće spasiti ranjene i to uz žrtve, dok su mrtvi ostali i njihovi lješevi nisu mogli biti spašeni.

Kako posadi u Kamenskom nije bilo moguće pružiti pomoć, to će ista obzirom na pomanjkanje municije i svoj težak položaj nastupajućim mrakom pokušati danas da se probije kroz linije partizana do Orljavca.

Orljavac se nalazi u našim rukama i u njemu je ostavljena jedna jedinica od 50 legionara, koja ima zadatak da pruži ovaj satniji pomoć prilikom proboja. Vjerojatno će ovaj odred legionara u toku noći čim se uspiju probiti iz Kamenskog napustiti Orljavac i povući se.

Što se tiče Milivojevaca, pošto je tamošnja posada bila žestoko napadnuta, a nije joj bilo moguće pružiti pomoć i kako ovaj položaj nije naročite važnosti, to je tamošnja posada evakuirala se i povukla u Toranj. Prilikom ovih borbi utvrđeno je da je u borbama sudjelovalo preko 2000⁸ naoružanih partizana i to naoružani odlično počam od puške pa do bacača granata i teških strojnica. Naročito je upalo u oči da su mnogi naoružani sa automatskim oružjem, kao askericama i kratkim mašinskim puškama.

Na ovaj način danas su sva sela u pravcu Šušnjara, kotara Pakrac, Klisa, Odžakovci, Smoljanovci, Mrtovlasi, Crljenci, Slobotina, Pasikovci, Koprivna, Cečavac i Snjegović u rukama partizana i još je jedino relativno slobodan put Vilić Selo—Orljavac koji lako može biti odrezan i prekinut jer se u njegovoj blizini nalaze partizani, koji zahvaljujući naročito konfiguraciji terena i lako napadaju, te je otpor jako otežčan i skoro nemoguć, a naročito manjim snagama.

⁸ Pretjerana cifra. Dvanaesta slavonska NOU brigada mogla je da ima oko 1100 boraca. Redakcija je našla brojno stanje brigade od 16 listopada 1942 godine koje je iznosilo 958 boraca i brojno stanje od 5 marta 1943 koje je iznosilo 1112 boraca.

Prema dobivenim podacima koji nisu provjereni, ali koji su vjerojatni, partizani na ovome sektoru koncentriraju oko 10.000 ljudi — cijelu jednu diviziju⁹. Kakvi su njihovi planovi i namjere, to se ne može tačno znati, ali koliko je poznato već prema ranijim podacima, oni namjeravaju da zauzmu Požegu. Eventualno postoji mogućnost i za napadaj na Novu Gradišku, ali većja vjerovatnoća da im je cilj Požega.

Iz svega ovoga vidi se da partizani raspolažu sa velikim snagama, sa većim snagama nego što se to uopće mislilo, te da su Požega i Nova Gradiška ozbiljno ugrožene.

Direktne opasnosti za sada još za Požegu nema, dok stoji Vilić Selo, Toranj i Brestovac, ali prema podacima kojima raspolaže ova ispostava, predviđa se u planu partizana napadaj na Vilić Selo i Brestovac.

Istovremeno dok je vršen ovaj napadaj partizana na Orljavac, Kamensko i Milivojevice izvršen je i napad partizana na Ljeskovicu. Darkovac i Čaglin sa manjim snagama¹⁰. Brzoglavlne veze bile su prekinute, ali su ponovo uspostavljene. Napadi su bili odbijeni, ali tačni podaci su još nepoznati, te će se naknadno izvijestiti.

Ovom prilikom skreće se ponovno pažnja na zaleđe Požege i to prostor Vrhovci, Škrabutnik, Laze u kojem prostoru je primjećeno kretanje partizana. Viđena je grupa od 50 do 60 partizana, ali tačnih podataka nemamo. Hrvatsko domobranstvo iz Požege u sporazumu sa njemačkim zapovjedništvom u Požegi pokušalo je izvršiti čišćenje tog dijela još pred Božić i kada je vojska ušla u Škrabutnik nije nikoga pronašla, pa čak civilno stanovništvo, koje se je u guste šume sakrilo.

Teren ie u zaleđu Požege vrlo pogodan za partizane, jer se sastoji od gudura i šuma, u kojem se svako kretanje partizana može sakrivati, a kako partizani imaju postavljene svoje straže, što je i provjereno, to im je bilo lako ovom prilikom da se uklone.

Međutim ukoliko se ne uspije ovaj teren očistiti ugrožena je jedina prometna veza sa Brodom i Zagrebom, a to je željeznička pruga Požega—Kapela, a od naročite je velike va-

• Odnosi se na Četvrtu diviziju NOV i PO Hrvatske, koja je tada bila u formiranju. Vidi dok. br. 93. Brojno stanje ove divizije na dan formiranja Redakcija nije pronašla. Petog marta 1943 godine ova divizija je imala 2637 boraca i to: Dvanaesta NOU brigada 1112 boraca, Šesnaesta NO brigada 612 boraca, Sedamnaesta brigada 761 borac, mitaljeska četa 103 borca, vod za vezu 13 boraca i Štab divizije 36. Vjerovatno da u prosincu nije bilo veće razlike u brojnom stanju Četvrtre NOU divizije.

¹⁰ Natad je izvršio Drugi bataljon Drugog NOP odreda. Vidi dok. br. 81 i 86.

žnosti za samu Požegu da se ovo ne dogodi, jer bi u tom slučaju Požega ostala otsječena i izolirana.

Prema dobivenim podacima u borbi kod Orljavca, Kamenskog i Milivojevaca naši su gubitci slijedeći: 30 mrtvih od Einsatzstaffela iz posade Orljavac i Kamensko, 12 mrtvih od njemačkog Wermachta, 4 mrtva domobrana i jedan častnik domobranski. Ranjeno 11 od Wermachta 4 od Einsatzstaffela, jedan domobranski častnik i 6 domobrana, a oko 30 nestalih iz posade Orljavac za čiju se sudbinu do danas ne zna, a osim toga još uvijek je nepoznata sudbina posade iz Kamenskog koja se probija.

Juče je u Požegu stigao štab jedne njemačke pukovnije koja će se zadržavati u Požegi navodno oko 8 do 10 dana.

U toku današnjeg dana dolazi u Požegu od ove pukovnije oko 400 ljudi sa potrebnom spremom i artiljerijom. Sto imaju za cilj i zadaću ove trupe ne zna se, ali njihovo prisustvo podiglo je moral u stanovništvu.

Obzirom na ugroženost samog grada preduzeto je sve da se organizira otpor i odbrana grada.

Sve državne zgrade osiguravaju se sa odredima sastavljenim od stražara, oružnika, rizničke straže i građanstva, koji će u danom trenutku pružiti odavde otpor.

Ovdje se napominje da je to pitanje naročito otešćano obzirom na nedostatak oružja.

Međutim kako je već naprijed navedeno momentalno ne postoji direktna opasnost tako dugo dok položaji pred Požegom stoje, ali ove posade u Vilić Selu, Brestovcu i Tornju su prilično slabe.

Neophodno bi potrebno bilo da se što više pojačaju, a to naročito iz razloga da se narodu podigne i moral i autoritet vlasti.

Iz svih sela u kojima su bih naseljeni Hercegovci, naročito iz sela Zigerovci, Deževci, Pavlovci, Bolomače, Ivandol i drugi u pravcu Brestovca, nastalo je seljenje i bježanje ovih ljudi u pravcu Brestovca koji je potpuno napunjen, tako da nema uopće mjesta, a pojedine grupe ovih izbjeglica dolaze u Požegu, gdje se nemaju nigdje smjestiti, a naročito je otešćana i prehrana.

Seljenje i bježanje ovito Hercegovaca jedan je veliki problem sam za sebe, jer kako njihov smještaj, tako njihova prehrana otešćani su u tolikoj mjeri da se to ne može pravilno izvršiti, a ljudi neće ni pod koju cijenu da se vraćaju u svoja sela u kojima su bili naseljeni, te sve napuštaju što pretstavlja i za državu veliki gubitak, jer ovi napuštaju obrađenu zemlju, blago, kuće i ostalo.

Iako se pokušava na sve moguće načine da se djeluje na ove ljude da ne bježe i da ne ostavljaju imovine koja im je bila dana, ipak to ništa ne pomaže i njihova bježanja se nastavljaju.

Moli se ovo izvješće uzeti na znanje.

Upravitelj redarstva:
Artur pl. Gebauer v. r.

ŽUPSKA REDARSTVENA OBLAST NOVA GRADIŠKA

V. T. broj 67/42 Nova Gradiška, dne 28. XII. 1942

Predmet: Kao naprijed.

STOŽERNOM ZAPOVJEDNIČTVU USTAŠKE PRIPREME
Nova Gradiška

Dostavlja se gornje izvješće s molbom na uvažanje savezno s današnjim izvješćem ove oblasti br. taj. 3982/42. Nužno je zaključiti da je sjeverno područje kotara Nova Gradiška desni bok odmetnika, a zapadni dio kotara Nova Gradiška organizirana pozadina ovog boka. Pravac će sigurno privremeno, pošto budu savladana uporišta u Kamenskom, Orljavcu, Milivojevcima i Vilić Selu, biti prema Babjoj Gori, a naročito selu Škrabutniku, Vrhovcima i Lazama. Jačanje napada cestom od Kamenskog prema Požegi oslabiti će se napad na južnom djelu područja tj. na sjevernom brdskom području kotara Nova Gradiška, a to je sadašnje stanje, ali se može očekivati i obratno. Postoji mogućnost da partizani pojačaju i jedan i drugi pravac napada, jer to sigurno mogu učiniti. Kotarska oblast u Novoj Gradiški je dosta pouzdano saznala da regularne partizanske snage mogu biti jake oko 14.000 boraca. U ovo sigurno nisu uračunate snage koje nisu udarne, nego imaju zadatak zadržavanje područja, koje je već u njihovoj vlasti, a baš te snage mogu biti pojačane udarnim skupinama, pa se može očekivati pojačanje navale i na pravcu Kamensko—Požega kao i na području sjeverno od Nove Gradiške i u Babjoj Gori, a u ovo bi bila uključena i Nova Gradiška.

Mole se naslovi da sve ovo prikažu odlučujućim zapovjedništvima.

v d. upravitelja
kotarski pretstojnik
Bertolović v. r.

BR. 161

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIKA DVANAESTE USTAŠKE PRIPREMNE BOJNE OD 27 PROSINCA 1942 GOD. O OBARANJU USTAŠKOG AVIONA KOD MOČILA¹

BRZOJAVKA

BRZOGLASNA — BRZOJAVNA — KRUGOVALNA — SVJETLOJAVNA

O d p r a v l i e n a					
Dojavna postaja Zagreb	g r, 064	za	dan	sat	podpis <štur-
Opazke: 50 Z 128r 27. XII 2206					
Zaprimljena ili primljena					
od	dan	sat	podpis		

c Ogulina 28 XII 0935 Hrmatko

Odaslana

Naslov:

Tko

Dan

šalje

sat:

Glavni stan poglavnika

Oznaka

žurnosti

Zagreb

Brzogla-
sni
priklju-
čak:

veoma

žurno

SADRŽAJ

U srijedu 23. prosinca oko 3 sata popodne preletio zrakoplov u niskom lietu iznad Sertić Poljane, Glavinja prema Slunju. Iznad Močila pucali na njega, pao kod Močila, malo zatim uhvaćeni i odvedeni u Slunj. Bilježnik iz Slunja javlja da se pukovnik Francetić² nalazi ranjen u župskom dvoru u

Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 30/1–21, k 16 a. Tekst je na više mjesta potcrtan crvenom olovkom.

² Ustaški pukovnik Juraj Francetić, bio je prisiljen, uslijed kvara aviona, da se spusti pomoću padobrana. Seljaci iz sela Močila uhvatili su ga i predali vojnoj komandi, poslije čega je sproveden u oslobođeni Slunj.

Slunju, a pilotu su navodno iskopane oči³. Rušenje zrakoplova vidio osobno izbjeglica iz Bihaća Ivan Pevec vojno tehnički činovnik bio na službi u Bihaću. Isti donio također poruku bilježnika iz Slunja u Ogulin, dne 27. prosinca 1942. godine u 2200 sata.

Zapovjednik 12. pripreme broj
11/tajno⁴
30/XII D⁵
27 VII P
Javljeno brzoglasno (M. P.)⁶
Poglavniku P⁷

BR. 162

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA USTAŠKE NADZORNE
SLUŽBE OD 28 PROSINCA 1942 GOD. O DEJSTVIMA JEDI-
NICA NOV I PO HRVATSKE¹**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO USTAŠKE NADZORNE SLUŽBE

Broj V. T. 1/42 Zagreb, 28. prosinca 1942.

Predmet: Izvješće o stanju
do 28. XII. 1942. u 8 sati.

IZVJEŠĆE

I. Velika župa Bilogora:

Župska red. oblast u Bjelovaru javlja izvješćem od 21. prosinca da je 19. o. m. jedna skupina u jačini od oko 100 partizana² boravila u selu Čepelovcu, 7 km j. od Đurđevca. Iza kratkog zadržavanja u mjestu jedna je partizanska skupina jačine oko 45 ljudi krenula prema šumi Velika Seča, i. od Đurđevca, a preostali dio partizana krenuo je u šumu Bilogora pravcem prema tunelu. Istog dana došlo je oko 50 partizana u selo Budrovac, pa je vjerojatno, da partizani spremaju napad na Đurđevac. Noću od 17—18 o. m. napali su partizani³ mjesto Štefanje na području čazmanskog kotara, te su opljačkali u mjestu župnika i nekoliko trgovaca. Iz občinske blagajne odneli su manju svotu novaca. Svu oduzetu robu natovarili su

³ Prema podacima učesnika NOR-a sa tog područja pilot je prilikom pada aviona poginuo.

V,¹ Dopisano crvenom olovkom.

• Okrugli pečat: Zapovjedništvo Dvanaeste pripreme bojne

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 29/1—6, k. 16 a. Tekst je na više mjesta potcrtan crvenom olovkom.

² Odnosi se na Kalnički NOP odred.

Odnosi se na Moslavački NOP odred.

prigodom odlaska na 12 kola i odvezli su je u pravcu Sume Garjevice.

Izvješćem od 23. o. m. javlja ista Župska red. oblast, da su se noću od 16—17. prosinca pojavili partizani⁴ u selima Vučani i Miklouš, a 18. o. m. upala je jedna partizanska skupina u sela Palančani i Občevac, 4 km od Čazme. Sljedeći dan (t.j. 19. o. m.) oko ponoći skupina od oko 80 partizana⁵ zarobila je, razoružala je i sa sobom odvela 10 domobrana, koji su čuvali željeznički most na rieci Česmi, 4 km. j. od Velikog Grđevca. Dne 23. prosinca uhićen je u Velikoj Barni, kotar Grubišno Polje predsjednik partizanskog odbora... Dan prije jedna je partizanska skupina⁶ napala posadu u Lepavini i zapalila zgradu, li kojoj je bila nastanjena vojska. Oko 50 domobrana s jednim nadporučnikom su zarobljeni i odvedeni u Koprivničku Rijeku. Na večer 22. o. m. partizani⁷ su napali Severin, ali ih je naša posada prisilila na uzmak nanievši im pri tom osjetljive gubitke. U mjestu Malo Trojstvo na području bjelovarskog kotara 14 km. s. z. od Bjelovara dočekali su partizani⁸ 18. o. m. drugi pohodni sat i tom prilikom zarobili 24 domobrana i jednog častnika.

II. Velika župa Gora:

Prema viestima primljenim od kotarske oblasti u Kostajnici dostavlja svojim izvješćem od 23. prosinca župska red. oblast u Petrinji da su 16 o. m. u noći partizani⁹ napali mjesto Staza, u kom su pretraživali domove tražeći ustaše i oružje. Sa sobom su odveli bivšeg občinskog povjerenika, a iz občinskog ureda su odnели pisači stroj s potrebnim priborom. Sljedeći dan isti su partizani prešli preko Gornjeg Hrastovca u Svinjicu. Na državnoj cesti od Kostajnice prema Volinji postavili su odmetnici¹⁰ više nagaznih mina. Na jednu takvu minu naišla su njemačka borna kola, te su teško oštećena. Prilikom napada na želj. postaju Volinja domobrani su pružili otpor, te je njih 11 u borbi s partizanima¹¹ poginulo. Na području oruž. postaje Sisak partizani su putem letaka pozvali narod, da svojim doprinosima olakša Božić partizanima.

III. Velika župa Livac–Zapolje:

Župska red. oblast u Novoj Gradiški izvješćuje 21. prosinca na osnovu viesti primljenih od kotarske oblasti u Novskoj, da pravoslavni seljaci s područja občine Crkveni Bok na području kostajničkog kotara po povratku iz logora priete se-

V." Akcije je izvršio Kalnički NOP odred.

V°," Odnosi se na Sedmu i Osmu NO brigadu Sedme NO divizije. Vidi dok. br. 61 i 64.

ljacima u Lonji. Minulih dana potopljene su 2 skele na Savi. To su vjerojatno učinili partizani.

IV. Velika župa Modruš:

Župska red. oblast u Ogulinu javlja izvješćem od 15. prosinca prema podacima kotarske oblasti u istom mjestu, da je „Crna ruka” koja djeluje unutar četničkih postrojbi u prvoj polovini mjeseca prosinca na području občine Plaški ubila 16 Hrvata — katolika. S ubijanjem ljudi četnici su vezali i vršenje pljačke. Ovako postupaju četnici unatrag mjesec dana, t.j. od časa kada su među njih došli „instruktori”¹².

Prema podacima oruž. postaje u Gornjim Dubravama javlja župska red. oblast u Ogulinu izvješćem od 19 o. m., da su noću od 17—18. prosinca razoružali i odveli sa sobom posadu jednog bunkera u Ložanjku između Gornjih i Donjih Dubrava, koja je brojila 25. domobrana¹³. — Izvješćem od 17. o. m. javlja ista oblast, da su od 16—17. prosinca na pruži Josipdol—Vojnovac odmetnici porušili prugu u dužini 1 km¹⁴.

Izvješćem od 21. prosinca dostavlja župska red. oblast u Ogulinu prema podacima oruž. krila u Ogulinu, da je 17. prosinca skupina od oko 3000 odmetnika strojničkom vatrom uz pomoć 2 topa i 3 bacača mina napala ustašku i oruž. posadu u Ravnoj Gori, kotar Vrbovsko. Posada je brojila oko 130 ustaša i 20 milicio.nera. Odmetnicima je uspjelo svladati i zarobiti posadu, koju su potom odveli u Drežnicu. Ovom prilikom odmetnicima je pala u ruke jedna strojnica i 5 strojopuškara¹⁵.

ZA DOM SPREMNI!

P 29. XII. 1942 D

(M P.)¹⁶

Ustaški nadzorni
zapovjednik:

Dr Filip Crvenković

¹² Odnosi se na aktivne oficire bivše jugoslavenske vojske koji su prišli četnicima.

¹³ Akciju je izveo Drugi bataljon Prvog kordunaškog NOP odreda. Vidi dok. br. 55.

¹⁴ Rušenje pruge izveo je Treći bataljon Prvog kordunaškog NOP odreda.

¹⁵ U akciji na ustašku posadu u Ravnoj Gori učestvovala su Šesta i Četrnaesta NO brigada Pete operativne zone (oko 1300 boraca*. Zarobljena je cijela posada. Zaplijenjeno je: 150 pušaka, 5 puškomitraljeza, 1 teški mitraljez i drugo. Vidi dok. br. 54 i 97. Redakcija posjeduje još jedan izvještaj o napadu na ustaško-žandarmerijsku posadu u Ravnoj Gori. To je telegram Hrvatskog vojnog povjereništva (Hrvopo* od 23 prosinca 1942, br. 484, koji glasi: „17 prosinca u 6 sati odmetnici napali jačim snagama Ravnu Goru. Posada od 130 ustaša i 25 oružnika zarobljeni, 2 mrtva, 2 ranjena, spasen zapovjednik oružničke postaje, 1 ustaša. Ustaški zapovjednik se sam ubio. Hrvopo broj 3048/tajno.”

¹⁶ Okrugli pečat: kao u naslovu

BR. 163

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA DRUGE PJEŠAČKE DIVIZIJE OD 29 PROSINCA 1942 GOD. O REZULTATIMA NAPADA NA UPORIŠTE MAJUR¹

IZVJEŠĆE

O događajima u toku 29. XII. 1942.

JUTARNJE

Krugovalom 714. njemačkoj diviziji:

U 04.00 sati

Jače partizanske snage² (oko 1000 ljudi) napale su Majur. Dolaskom oklopnih kola partizani su pobjegli u sjev. pravcu. Vršiti se dalje razviđanje i progon partizana. Brzoglasni vod Kostajnica—Šunja prekinut, brzogl. stupovi posječeni. Na cesti prema Majuru nađene su 4 mine. Gubitci još nisu ustanovljeni.

U 07.00 sati

Bližih pojedinosti o napadu partizana na Majur još nema. Krugovalne brzojavke iz Petrinje još nema. — Inače noć je protekla u miru.

U 15.00 sati

Gubitci prilikom napada partizana na Majur, kako se je ustanovilo, jesu sljedeći: (legionari) 9 mrtvih, 15 ranjenih, 7 nestalih, 2 paka, 1 motorkotač, kao i druga oprema, domobrana: 6 nestalih.

Neprijateljski gubitci: 31 mrtvih (nabrojeno), po lokvama krvi može se ustanoviti da ima više gubitaka³.

III/II. G. Z.⁴ vratila se je iz protuakcije bez dodira sa neprijateljem.

¹ Original, pisan na mašini. latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 30/1–34, k. 16 a. Tekst je na nekoliko mjesta potcrtan crvenom olovkom.

² Sedma i Osmo NO brigada Sedme divizije Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske. Njihovi gubici bili su: oko 20 mrtvih i 40 ranjenih. Vidi tom V, knj. 11, izvještaj Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske, op. br. 5/43 od 3 I 1943 godine.

³ Treća bojna Drugog gorskog zdruga

II/II. G. Z. naišla je na tragove partizana i nije se još vratila.

Brzglasnici popravljaju brzglasni vod Sunja—Kostajnica. Petrinja javlja da je noć protekla u miru.

VEČERNJE

a. — Prema izjavama mještana i prema nađenim tragovima, partizani su se poslije napada na Majur sa 40 ranjenika i 5 mrtvih povukli u pravcu Komogovine. Mrtve su pokopali kod Krčeva.

b. — II. i III./II. G. Z. vratile su se iz protuakcije bez udara sa neprijateljem.

Razviđanje u prostoru Novo Selo. prema zapoviedi 714. divizije, predano je Dom. Sboru u Sisku. Izvješća o posljedku još nema.

Ostali razviđački dieklovi nisu naišli na neprijatelja.

c. d. — 1 sat III/II. G. Z. premješten je za pojačanje u Majur.

e. — Djelatnost razviđanja.

f. — Legionari: 16 mrtvih, 18 ranjenih, 1 Onestalih, 2 paka, 1 teška strojnica. 1 motorkotač sa prikolicom izgorio; domobrana: 1 ranjen, 2 nestala.

g. — 35 mrtvih (nabrojeno), nadalje 5 mrtvih i 40 ranjeno, kako su javih mještani.

h. — 25 pušaka.

k. — Cesta Kostajnica—Novi upotrebljiva za sva prievozna sredstva.

(M. P.)⁵

Za tačnost:

Glavar stožera u.z.

Satnik (Kniha)

Kniha

" Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska, Zopovjedništvo Druge pješačke divizije

BR. 164

IZVJEŠTAJ KOMANDE PETOG ARMIJSKOG KORPUSA OD
30 PROSINCA 1942 GOD. O BORBAMA NA PODRUČJU
LOVINAC—RADUČ¹

TELEGRAM

OD KOMANDE V ARMISKOJ KORPUSI
KOMANDI SUPERSLODE — OPERATIVNOM ODJELJENJU

Br. 15815/Op. Novosti u 18 časova dana 30 prosinca. *Pokreti ustanika*: Ništa da se javi. *Divizija „Lombardia“*: Juče, 29 o. m., u 15 časova, putnički voz je obasut puščanom vatrom između Fužina i Liča, bez rezultata. Ustanič² rastjerani reakcijom pratnje. *Divizija „Re“*: Danas, 30 o. m., dva bataljona „Re“ i dva hrvatska bataljona, ojačani artiljerijom i minobacačima, izvršili su, u tri kolone koje su polazile iz Metka, akciju u namjeri da deblokiraju posade stanica Raduč i Lovinac³. Pošto su savladale jake otpore neprijatelja, u 11.30 časova naše trupe uspostavile su dodir sa posadom stanice Raduč a u 15 časova sa posadom stanice Lovinac. Trupe koje su učestvovala u akciji imale su 4 ranjena; opkoljene posade ukupno 11 ranjenih. U toku dana neprijatelj je imao 39 mrtvih,⁴ prethodno, za vrijeme napada na stanice, stotinak gubitaka u Lovincu i osamdesetak u Raduču⁵. Jedinice posade Lovinac izvršile su jutros, 30 o. m., dva ispada prema Ričicama (Knin PI—EO) ne mogavši da stupe u dodir sa trupama „Sassari“. Saznaje se da je iščupano oko 2000 metara šina i da su prekinuta dva mosta od oko 8 m raspona. Već su otpočeli radovi na opravci, koji će se vršiti sa najvećom energijom. Drum Medak—Raduč prekinut na šest mjesta i već popravljen. Sutra ujutro će trupe „Re“ krenuti iz Lovinca ka Ričicama da se sretnu sa trupama „Sassari“. Moral branilaca stanice je visok uprkos neugodnostima i pritisku neprijatelja, koji je artiljerijom znatno oštetio odbranbene uređaje. *Ostali sektori*: Normalna djelatnost patrola. Uslijed snijega, putevi na visoravni prohodni su sa lancima.

General Coturri. 23053012.

V. P. 41, 30.XII.1942—XXI (M. P.)⁶

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

² Prvi i Drugi bataljon Četnaeste NO brigade

³ Blokadu neprijateljskih posada u ž. st. Raduč i Lovinac vršili su dijelovi Prve i Druge brigade Šeste ličke divizije NOV i PO Hrvatske. Vidi dok. br. 73 i 91.

⁴ Netačno. Sveukupni gubici Šeste ličke divizije NOV i PO Hrvatske od 25 do 31 prosinca 1942 bili su: 32 mrtva i 98 ranjenih. Šesta lička divizija je imala zadatak da očisti niz sela uz prugu Gračac—Goipić i onemogući promet. (Podaci: operativni izvještaj Šeste ličke divizije, br. 6/43 od 7 siječnja 1943 godine).

⁵ Okrugli pečat: Komanda Petog armijskog korpusa

BR. 165

IZVJEŠTAJ KOMANDE PETOG ARMIJSKOG KORPUSA OD
30 PROSINCA 1942 GOD. O NAPADU ŠESTE I ČETRNAESTE
NO BRIGADE NOV I PO HRVATSKE NA GOMIRJE¹

Dostaviti operativnom odjeljenju²

VISA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
„SLOVENIJA — DALMACIJA“

Operativno odjeljenje x

Br. 145

Stiglo 3 sij. 1943

KOMANDA V ARMIJSKOG KORPUSA

Operativno odjeljenje

Br. 15689 op. prot. POVJERLJIVO V. P. 41, 30 prosinca 1942

PREDMET:

Napad partizana na garnizon M. V. A. C. i na stanicu Gomirje

VIŠOJ KOMANDI ORUŽANIH SNAGA

„SLOVENIJA—DALMACIJA“

(2 ARMIJA)

Vojna pošta 10

Noću uoči 9 prosinca, mnogobrojne, jake partizanske formacije⁴ napale su mjesto i stanicu Gomirje i istovremeno prekinule željezničku prugu sjeverno i južno od pomenutog mjesta i to u zoni Hambarište (Ogulin ZV—AX) i u zoni Ogulinski Hreljin (Ogulin XN—AT). Osim toga izvršen je prekid puta u blizini mosta na Dobri (Ogulin XN—AV) i prekid telegrafsko-telefonskih linija.

Mjesne formacije M. V. A. C. razmještene u garnizonu u jačini od oko 300 naoružanih sa 4 mitraljeza, 10 puškomitraljeza i 2 minobacača od 45, odmah su zametnule borbu sa partizanima, koji su žestoko napali odbranbene položaje okolo naselja.

Otpor je trajao do po prilici 9 časova izjutra; partizani su zatim, sa dva oruđa od 47/32 i nekoliko minobacača, uništili

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta (k. 18 A/11).

² Dopisano olovkom.

³ Pečat prijema

* Šesta i Četrnaesta NO brigada. Vidi dok. br. 97.

odbrambene položaje i stvorili kritičnu situaciju za branioce, koji su se — da ne bi bili savladani, nakon što su pretrpjeli gubitke u ljudima i oružju, — povukli prema stanici, koju je branio: jedan vod CXXXVII-og bataljona crnih košulja, 40 vojnika 227-og bataljona mehaničke vuče, vod LVII-og bataljona, odred Kr. karabinjera i nekoliko hrvatskih žandarma.

Partizani su upali u naselje Gomirje...

Partizanski napad još se je više razvio kad su postavljena dva oruđa od 47/32, koja su bila u njihovom posjedu. Pogodena je zgrada stanice, ali vatra artiljerije iz Vrbovskog, minobacača i mitraljeza odbrane, osujetila je sve pokušaje napadača, kojima je, izgleda, jedno oruđe od 47/32 pogodeno i onesposobljeno⁵.

Vijest o napadu, zbog telegrafskih prekida, stigla je Komandi divizije u 10 sati izjutra.

Tek što je saznala za napad, Komanda divizije je naredila da se pošalju ova pojačanja:

— iz sektora Ogulin: dvije čete XXXIII bataljona crnih košulja prevezenih kamionima;

— iz sektora Vrbovsko: dvije čete 137 legije, prevezene željeznicom;

— iz sektora Delnice: jedna četa 73 pješad. puka, prevezena željeznicom.

Trupe dolazeći iz Vrbovskog budući jako angažovane⁶ u zoni Hambarište i jugozapadno od kote 578 (Ogulin ZV—AC) nisu mogle nastaviti put prema Gomirju, zbog čega su se morale naveče povući prema Vrbovskom.

Dvije čete prevezene kamionima iz Ogulina bile su zadržane, zbog prekida na drumu, blizu mosta na Dobri, i angažovane u borbi sa partizanima⁷, koji su automatskim oružjem tukli prostor istog prekida.

Vatra naših minobacača efikasno se je suprotstavila paljbi automatskog oružja partizana, koji su bili prinuđeni da se povuku. Zbog mraka pred večer su se naše trupe povratile u Ogulin.

Pred večer, pritisak partizana oko stanice po intenzitetu sve više se je smanjivao jer je, osim učestvovanja pojačanja iz Ogulina i Vrbovskog, artiljerija neprestano tukla zonu oko Gomirja.

Idućeg jutra, 10 prosinca, XXXIII bataljon crnih košulja i jedna četa 73 pješad. puka iz Vrbovskog, stigle su redovitim putem do Gomirja.

⁵ Netačno. Vidi dok. br. 97.

* Od dijelova Četrnaeste NO brigade. Vidi dok. br. 97.

⁷ Dijelovi Četrnaeste NO brigade. Vidi dok. br. 97.

Partizani, zbog otpora posade stanice i učešća pojačanja, podržanih paljbom artiljerije, povukli su se vjerojatno u pravcu Drežnice.

Iz dobijenih obavještenja, raspored partizanskih snaga bio bi ovaj: (v. grafički prilog):

— jedan bataljon (oko 250 ljudi) između planine M. Zlovo (ZT—BD) i kote 911 (ZT—AX);

— dva bataljona (oko 500 ljudi) između kote 578 i željeznice u mjestu Hambarište (XJ—AH);

— jedan bataljon (oko 250 ljudi) u Luke (XJ—AH);

— 1500/2000 ljudi neposredno angažovanih u napadu na mjesto i stanicu Gomirje;

— 1000 ljudi za zaštitu pojačanja, koja su dolazila iz Ogulina.

Naši gubici

— *ljudstvo:*

— XXXIII bat. crnih košulja: 1 mrtav, 2 ranjena

— 137 legija crnih košulja: 7 ranjenih

— 57 art. puk pješ. divizije: 1 oficir ranjen (oficir za vezu sa M. V. A. C.);

— M. V. A. C. Gomirje: 8 mrtvih (od kojih jedan oficir: potporučnik Lepinić Marko);

5 ranjenih;

150 nestalih;

— *oružje izgubljeno:*

— M. V. A. C. Gomirje: 4 mitraljeza S. Etienne (od kojih 3 neupotrebljiva);

5 puškomitraljeza (neupotrebljivi);

puške (broj još neutvrđen).

Nadalje je izgubljen iznos od 85.000 kuna, koje su bile u kući potporučnika Lepinića, a morale su se upotrebiti za isplatu plata za mjesec studeni redova M. V. A. C.

Neprijateljski gubici: neutvrđeni, jer su partizani sa sobom odnijeli mrtve i ranjene; prema obavještenjima civila iz Gomirja bili su veoma veliki (180 mrtvih i preko 200 ranjenih⁸, koje je prouzrokovala dobrim dijelom artiljerijska vatra).

⁸ Netačno. Gubici naših jedinica bili su 5 mrtvih i 24 ranjena. Vid: dok. br. 97.

Prekidi telegrafa, telefona, pruge i puteva izvršeni od partizana prije početka napada osujetili su dijelom blagovremeno učestvovanje pojačanja, koja su morala, osim toga, djelovati u jednoj naročito opasnoj zoni.

Partizani su mogli postići znatne uspjehe zbog upotrebljenog naoružanja (topova, minobacača) što se je u zoni konstatovalo prvi put.

U pogledu držanja formacija M. V. A. C. sad su u toku utvrđivanja. Izgleda da su stari članovi formacije iz Gomirja pokazali veću borbenost.—
prilog: 1 skica⁹.— (M. P.)¹⁰

GENERAL
KOMANDANT ARMIJSKOG KORPUSA
(Renato Coturri) sr.

BR. 166

IZVJEŠTAJ KOMANDE PETOG ARMIJSKOG KORPUSA OD
31 PROSINCA 1942 GOD. O BORBAMA NA PODRUČJU
GORSKOG KOTARA I LIKE I O PRIPREMAMA ZA PREBA-
CIVANJE TALIJANSKIH JEDINICA¹

TELEGRAM

OD KOMANDE V ARMISKOG KORPUSA

KOMANDI SUPERSLODE — OPERATIVNOM ODJELJENJU

Br. 15863./Op. Novosti u 18 časova dana 31 prosinca. **Pokreti ustanika:** Ništa da se javi. **Divizija „Lombardija“:** Dana 29 o. m. jedinice 137. legije crnokošuljaša, ojačane tenkovima, izvršile su prodor u zonu Jablan (Ogulin ZR—BD) natjeravši u bjekstvo partizanske dijelove² i ne pretrpivši nikakve gubitke. U noći uoči 30 o. m. partizani³ su napali hrvatski detašman Skrad (Ogulin ZL—BF) i odveli osoblje i sanitetski materijal iz tamošnje bolnice. Hrvatima zaplijenjena 3 puškomitraljeza.

* U arhivi Vojnoistoriskog instituta.

¹⁰ Okrugli pečat: kao u naslovu

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

² Četvrti bataljon Šeste NO brigade. Partizani nisu natjerani u bjekstvo, već su se povukli. Vidi izvještaj Pete operativne zone, op. br. 10/43 od 8 I 1943 god., u arhivi Vojnoistoriskog instituta (dok. br. 6—1, k. 105).

³ Dijelovi Drugog bataljona Četrnaeste NO brigade

Nisu poznati gubici u ljudstvu. Iste noć: željeznička pruga prekinuta između Gomirja i Vrbovskog na 551 km (Ogulin XL—AX)⁴. Ujutro 30 o. m. naša patrola od 6 ljudi, u službi nadzora pruge, kod tunela Kupjak (Ogulin ZI—BF) napadnuta od nadmoćnih ustaničkih snaga.⁵ Dva naša poginula a 4 uspjela da se sklone u stražanrcu 40 (ZB—BF) koja je, docnije napadnuta, uspjela da odbije neprijatelja uz sadeistvo artiljerije. Juče, 30 o. m., po podne, vatra uznemiravanja, bez posljedica, protiv posade Brod na Kup'. **Divizija „Re“:** U vezi s depešom 15815,⁶ preciziramo gubitke u toku jučerašnjeg dana, 30 o. m., i to: na našoj strani 8 ranjenih; neprijatelj: 80 mrtvih utvrđenih⁷. Zaplijenjena 2 mitraljeza, 2 minobacača i 20 pušaka. Danas, 31 o. m., u 10.30 časova, trupe „Re“ stupile su u dodir sa trupama „Sassari“ u zoni Ričice (Novigrad PI—EO), pošto su deblokirale stražarnicu 88 odakle je sklonjeno za Gospić 7 ranjenika, među kojima 1 oficir. Komandant divizije „Re“ obrazovao dvije grupacije: pod komandom pukovnika Pederzani — dva bataljona „F.e“ i jedan hrvatski bataljon i pukovnika Zanotti — dva bataljona „Sassari“ i hrvatski bataljon, pored artiljerije i dijelova za ojačanje. Grupacija „Re“ dislocirana u zoni Dedak—Papuča (NK—EU) a grupacija „Sassari“ u zoni Lovinac—Sv. Rok (OL—EO). Vršiti se opravka željezničke pruge sa najvećom hitnjom: staranjem divizije „Re“, pomoću vagona sa spravama iz Gospića, u zoni sjeverno od Lovinca i divizije „Sassari“, pomoću vagona sa spravama iz Gračaca, u zoni južno od Lovinca. Veće teškoće za odlazak poznatih vagona stvara nedostatak lokomotiva. Prekid Vojnovac—Plaški, o kojem u depeši 15682,⁸ opravljen. **Obalska zona:** 27 o. m. javilo se posadi Tribali 25 domobrana koji su došli iz Lovinca i Gračaca. General Coturri 19303112

⁴ Akciju je izveo Prvi bataljon Šeste NO brigade.

⁵ Napad je izvršila grupa boraca iz Četrnaeste NO brigade.

⁶ U arhivi Vojnoistoriskog instituta.

⁷ Vidi dok. br. 164, primjedbu br. 4 i 5.

⁸ U arhivi Vojnoistoriskog instituta.